

**T.C.
MİLLİ SAVUNMA ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ
STRATEJİ VE GÜVENLİK ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI
GÜVENLİK ARAŞTIRMALARI PROGRAMI**

**TÜRKİYE'DEKİ PKK'LI TERÖRİSTLERİN RADİKALLEŞME
DİNAMİKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BURAK ÖZDEMİR
1920101103**

TEZ DANIŞMANI: DOÇ.DR. ENES BAYRAKLI

**İSTANBUL
EYLÜL 2022**

**T.C.
MİLLÎ SAVUNMA ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ
STRATEJİ VE GÜVENLİK ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI
GÜVENLİK ARAŞTIRMALARI PROGRAMI**

**TÜRKİYE'DEKİ PKK'LI TERÖRİSTLERİN RADİKALLEŞME
DİNAMİKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BURAK ÖZDEMİR
1920101103**

TEZ DANIŞMANI: DOÇ.DR. ENES BAYRAKLI

**İSTANBUL
EYLÜL 2022**

**T.C.
MİLLÎ SAVUNMA ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ
STRATEJİ VE GÜVENLİK ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI
GÜVENLİK ARAŞTIRMALARI PROGRAMI**

**TÜRKİYE'DEKİ PKK'LI TERÖRİSTLERİN RADİKALLEŞME
DİNAMİKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BURAK ÖZDEMİR
1920101103**

TEZ DANIŞMANI: DOÇ.DR. ENES BAYRAKLI

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 04.10.2022

Tezin Savunulduğu Tarih : 08.09.2022

Tez Oy Birliği / Oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Unvan Ad Soyad

İmza

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Enes BAYRAKLI

Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Hasan Basri YALÇIN

: Dr. Ayşegül BOSTAN

**İSTANBUL
EYLÜL 2022**

ÖZGÜNLÜK RAPORU

Tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve ç) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 100 sayfalık kısmına ilişkin, 25/08/2022 tarihinde şahsım ve tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtremeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %1'dir.

Uygulanan Filtrelemeler

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dâhil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Milli Savunma Üniversitesi Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Usul ve Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Burak ÖZDEMİR

25.08.2022

ETİK BEYANI

Milli Savunma Üniversitesi Enstitüleri Dönem Projesi ve Lisansüstü Tez Hazırlama Kılavuzu'nda yer alan kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir; aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarımı kabullendiğimi beyan ederim.

Bu tezdeki düşünce, görüş, varsayım, sav veya tezler bana aittir. Milli Savunma Bakanlığı, Milli Savunma Üniversitesi ve Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü sorumlu tutulamaz.

Burak ÖZDEMİR

25.08.2022

Prof. Dr. Ahmet Halûk Dursun'a İthafen...

TEŞEKKÜR ve ÖNSÖZ

“Türkiye’deki PKK’lı Teröristlerin Radikalleşme Dinamikleri” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Türkiye’de bulunan bireylerin nasıl bir süreçten geçerek PKK terör örgütüne katılan bir terörist haline dönüştükleri incelenmiş ve bu sürece etki eden dinamikler üzerinde durulmuştur.

Öncelikli olarak bu çalışmanın gerçekleştirilmesindeki destek ve katkılarından dolayı kendisinden çok şey öğrendiğim kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Enes Bayraklı’ya teşekkürlerimi sunarım.

Bu tez çalışmasının gerçekleştirilme amacını ve çalışmanın ruhunu tam olarak yansıttığını düşündüğüm için çalışma, “Dicle’nin, Murat’ın, Karasu’nun, Zap Suyu’nun, Aras’ın kuzularını çakallara kaptırmayacağız!” diyen ve kıymetli tez danışmanım Doç. Dr. Enes Bayraklı’nın da hocası olan Prof. Dr. Ahmet Halûk Dursun’a ithaf edilmiştir. Bir Türk genci olarak kendisini sonsuz şükran, saygı ve rahmetle anıyorum.

Ayrıca eğitim hayatım boyunca üzerimde emekleri bulunan bütün kıymetli hocalarıma, nitelikli bir yüksek lisans eğitimi almamız konusunda büyük bir gayret göstererek bizlere destek olan ATASAREN ailesine ve tezimin her aşamasında desteklerini yanımda hissettiğim tüm değerleri arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Son olarak bütün hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini her zaman yanımda hissettiğim ve bugünlere gelmemde en büyük emek sahibi olan fedakâr anne ve babama teşekkürü bir borç bilirim.

İstanbul; Eylül 2022

Burak ÖZDEMİR

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZGÜNLÜK RAPORU	
ETİK BEYANI	
İTHAF	
TEŞEKKÜR ve ÖNSÖZ	
İÇİNDEKİLER	i
TABLO LİSTESİ	iv
ŞEKİL LİSTESİ.....	v
KISALTMALAR	vi
TÜRKÇE ÖZ.....	vii
İNGİLİZCE ÖZ (ABSTRACT)	viii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problemin Açıklanması, Araştırmanın Amacı ve Önemi	2
1.2. Araştırmanın Ana Hatları	4
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.4. Literatür Taraması	5
1.4.1. PKK'yı Radikalleşme Boyutuyla Ele Alan Çalışmalar	6
1.4.2. Literatür İçerisinde Araştırmanın Özgünlüğü	12
1.5. Yöntem.....	13
1.5.1. Araştırma Modeli	13
1.5.2. Verilerin Toplanma Yöntemi	15
1.5.2.1. Yapılandırılmamış Görüşme	15
1.5.2.2. Belgesel Tarama Yöntemi.....	16
1.5.2.3. Literatür Taraması.....	17
1.5.3. Betimsel Analiz Yöntemi	17
2. TEORİK ÇERÇEVE	18
2.1. Radikalleşme Kavramı Tanımları	18
2.2. Radikalleşme Teorileri	24
2.2.1. Sosyal Hareket Teorisi	25
2.2.2. Sosyal Psikolojik Yaklaşımlar	26
2.2.3. Dönüşüm Teorisi.....	26
2.2.4. Mikro, Mezo ve Makro Analiz Seviyeleri	27
2.3. Radikalleşme Süreci Modelleri	27

2.3.1. New York Polis Departmanı (NYPD) Modeli	28
2.3.2. Quintan Wiktorowicz Sosyal Hareketler Modeli	29
2.3.3. Fathali Moghaddam'ın Merviden Modeli	30
3. PKK'NIN GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TARİHSEL DÖNÜŞÜMÜ VE ŞİDET KULLANIMI	32
3.1. Teröristbaşı Abdullah Öcalan'ın Hayatı	33
3.2. PKK'nın Kuruluşu ve Örgüt Yapılanması	35
3.2.1. İdeolojik Dönem.....	36
3.2.2. Parti Kongresi ve Kuruluş.....	39
3.3. PKK'nın İdeolojik Yapılanması.....	42
3.3.1. Zor ve Sömürge Kavramı.....	42
3.3.2. Kürdistan Devriminin Niteliği	42
3.3.3. Gerilla Kavramı.....	43
4. TÜRKİYE'DEKİ PKK'LI TERÖRİSTLERİN RADİKALLEŞME DİNAMİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	43
4.1. Kişisel Açıklık.....	44
4.1.1. Ailevi Problemler	45
4.1.2. Ekonomik Sorunlar	47
4.1.3. Haksızlık, Adaletsizlik, Dışlanmışlık Hissi	48
4.1.4. Arkadaşlık İlişkileri.....	49
4.1.5. Kurtuluş, Özgürlük ve Macera Arayışı	49
4.1.6. Uyuşturucu Kullanımı	50
4.1.7. Umutsuzluk	51
4.1.8. Uyum Sorunu	51
4.2. Aracı Ortamlara Erişim	52
4.2.1. PKK İlişkili Aile, Akraba ve Arkadaşlar	52
4.2.2. PKK İletişim Kanallarına Erişim: Geleneksel ve Yeni Medya Araçları..	55
4.2.3. PKK İlişkili Kurumlara Erişim: Siyasi Partiler ve Gençlik Merkezleri...	56
4.2.4. Cezaevi	58
4.3. İçselleştirme-Katılaştırma	58
4.3.1. Propaganda ve İdeolojik Aidiyet Edinimi.....	59
4.3.2. Terörist Liderin Etkisi	62
4.3.3. Kahramanlık. Özenti ve Takdir Edilme	63
4.3.4. Karşı Gruplarla Mücadele ve Düşmanlık Duygusu	64

4.3.5. Öfke ve İntikam Duygusu Edinme.....	65
4.3.6. Sözde Şehitlik	66
4.3.7. Suçlu Hale Getirilme.....	66
4.4. Dağ Kadrosuna Katılım.....	67
5. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME.....	67
KAYNAKÇA	73
ÖZGEÇMİŞ.....	76

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1:	Araştırma Konusunun Önemi	3
Tablo 1.2:	PKK Terör Örgütünü Radikalleşme Boyutuyla Ele Alan Tez Çalışmaları	6
Tablo 1.3:	PKK Terör Örgütünü Radikalleşme Boyutuyla Ele Alan Makaleler.....	11
Tablo 3.1:	Abdullah Öcalan'ın PKK'yı Kurmadan Önce Katıldığı Marksist-Leninist Yapılanmalar.....	33
Tablo 3.2:	Öcalan'ın Etkilendiği Eserler, Kitaplar ve Yazarlar	37
Tablo 3.3:	Öcalan'ın PKK Kuruluşu Öncesinde Gerçekleştirdiği Görüşmeler	39
Tablo 4.1:	Bireyleri PKK'ya Katıma Açık Hale Getiren Kişisel Dinamikler.....	40
Tablo 4.2:	PKK Radikalleşmesinde Etkili Olan Aracı Ortamlar	41
Tablo 4.3:	İçselleştirme-Katılaştırma Aşamasında Etkili Olan Dinamikler	59
Tablo 5.1:	Türkiye'deki PKK'lı Teröristlerin Radikalleşme Dinamikleri	70

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1: PKK Terör Örgütünün Coğrafi Yapılanması	1
Şekil 1.2: PKK'ya Katılım Öykülerine İlişkin Temel Kaynaklar.....	14
Şekil 2.1: Fathali Moghaddam'ın Radikalleşme Modeli.....	30
Şekil 3.1: Öcalan'ın Etkilendiği İdeolojik Yaklaşımlar	36
Şekil 3.2: Kürdistan Devrimcileri Yapılanması	38
Şekil 3.3: PKK'nın Kuruluş Yapılanması	39
Şekil 3.4: PKK Döneminde Bölge Hazırlık Komiteleri	39
Şekil 3.5: PKK'nın Örgütlenme Şeması.....	40
Şekil 3.6: PKK'nın Hiyerarşik Yapılanması	41

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AIVD	: Hollanda Genel İstihbarat ve Güvenlik Servisi
ADYÖD	: Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği
BDP	: Barış ve Demokrasi Partisi
DDKO	: Devrimci Doğu Kültür Ocakları
DEV-GENÇ	: Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu
DHKP-C	: Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi
EYP	: Yunan Ulusal İstihbarat Teşkilatı
HADEP	: Halkın Demokrasi Partisi
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
KCK	: Koma Civakên Kurdistanê (Kürdistan Topluluklar Birliği)
MLKP	: Marksist Leninist Komünist Parti
NATO	: North Atlantic Treaty Organization
NYPD	: New York Polis Departmanı
PÇDK	: Partiya Çaresera Demokrati Kurdistan (Kürdistan Demokratik Çözüm Partisi)
PJAK	: Partiya Jiyane Azade Kurdistan (Kürdistan Özgür Yaşam Partisi)
PKK	: Partiya Karkeran Kurdistan (Kürdistan İşçi Partisi)
PYD	: Partiya Yekitiya Kurdistan (Kürdistan Birlik Partisi)
RCMP	: Kanada Kraliyet Atlı Polisi
THKP-C	: Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi
TİP	: Türkiye İşçi Partisi
T-KDP	: Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi
TKP-ML	: Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist

TÜRKÇE ÖZ

Türkiye’deki PKK’lı Teröristlerin Radikalleşme Dinamikleri

Burak ÖZDEMİR

Milli Savunma Üniversitesi, Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü

İstanbul, Eylül 2022

Türkiye uzun yıllardır PKK terörü ile mücadele etmektedir. Buna karşın literatürde bireylerin nasıl bir süreçten geçerek PKK’lı terörist haline dönüştükleri ve bu süreçte hangi dinamiklerin etkili olduğu üzerine oldukça az sayıda çalışma mevcuttur. Araştırma, literatürdeki bu boşluğa katkı sunması amacıyla hazırlanmış ve Türkiye’de PKK’ya katılan teröristlerin nasıl bir radikalleşme sürecinden geçtiği ve bu süreçte hangi dinamiklerin etkili olduğu sorusuna yanıt aranmıştır. Araştırma kapsamında bir literatür taraması gerçekleştirilerek daha önce gerçekleştirilen çalışmalar incelenmiş ve mevcut çalışmanın yöntemi ve veri kaynakları bu literatür taramasından çıkarılan sonuçlara göre belirlenmiştir. Bu kapsamda çalışmada hipotez geliştirmeye yönelik bir araştırma modeli benimsenmiştir. Araştırma kapsamında hedeflenen veriler yapılandırılmamış görüşme ve belgesel tarama yöntemi ile elde edilmiş, toplanan veriler betimleyici analiz yöntemi kullanılarak radikalleşmeye yönelik teorik yaklaşımlar ışığında analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda bireysel açıklık, aracı ortamlara erişim, içselleştirme-katılaştırma ve dağ kadrosuna katılım olmak üzere dört ana aşamadan oluşan bir radikalleşme modeli çerçevesinde Türkiye’deki PKK’lı teröristlerin radikalleştiği hipotezi geliştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Radikalleşme, Radikalleşme Teorileri, Radikalleşme Modelleri, PKK, Terör

Bilim Kodu : 114111

Sayfa Sayısı : viii + 76

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Enes BAYRAKLI

İNGİLİZCE ÖZ (ABSTRACT)

Radicalisation Dynamics of the PKK Terrorists in Türkiye

Burak ÖZDEMİR

Turkish National Defense University, Atatürk Institute of Strategic Studies

Istanbul, September 2022

Türkiye has been fighting PKK terrorism for many years. On the other hand, there are very few studies in the literature on how individuals go through a transformation process and turn into PKK terrorists and which dynamics are effective in this process. The research was prepared to contribute to this gap in the literature, and an answer was sought to the question of what kind of radicalization process the individuals who joined the PKK in Türkiye went through and which dynamics were effective in this process. Within the scope of the research, a literature review was carried out and previous studies were examined and the method and data sources of the current study were determined according to the results obtained from this literature review. In this context, a research model for developing hypotheses was adopted in the study. The data targeted within the scope of the research were obtained by unstructured interview and documentary method, and the collected data were analyzed in the light of theoretical approaches to radicalization using descriptive analysis method. As a result of the research, the hypothesis of the radicalization of PKK terrorists in Türkiye was developed within the framework of a radicalization model consisting of four main stages: individual openness, access to intermediary environment, internalization-solidification and participation in the mountain staff.

Keywords: Radicalisation, Radicalisation Theories, Radicalisation Models, PKK, Terror

Science Code : 114111

Pages : viii +76

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Enes BAYRAKLI, Ph.D.

1. GİRİŞ

PKK terör örgütü, Kürdistan İşçi Partisi (Partîya Karkerên Kurdistanê-PKK) adı altında 1978 yılında Diyarbakır'ın Lice İlçesi'nin Ziyaret Köyü'nde (eski adı Fis) teröristbaşı Abdullah Öcalan ve destekçileri tarafından kurulmuştur. PKK'nın amacı, hedefi ve bu hedefe ulaşmak için nasıl bir yöntem izlenmesi gerektiğine dair tüm hususlar örgütün kuruluş yıllarından itibaren Öcalan tarafından doktrine edilmiştir. Tüm diğer terör örgütü örneklerinde görülebileceği gibi PKK'nın da kendine özgü bir örgüt yapılanması, ideolojik yaklaşımı ve terör metotları mevcuttur.

PKK terör örgütünün kuruluş amacı Türkiye'nin doğu ve güneydoğusunu, İran'ın kuzeybatısını, Irak'ın kuzeyini ve Suriye'nin kuzeyini kapsayan bölgelerden toprak koparmak ve bu toprak üzerinde Kürt etnik temelli yeni bir devlet oluşturmaktır. Bu maksatla PKK; Türkiye, İran, Irak ve Suriye sınırlarına ait olan bu bölgeleri ve içerisinde yaşayan halkı vatandaşı oldukları mevcut devletlerinden kopararak kendi hâkimiyetleri altına almayı hedeflemekte ve örgütün coğrafi yapılanmasını da buna uygun şekilde oluşturmaktadır.

Şekil 1.1: PKK Terör Örgütünün Coğrafi Yapılanması.

Enes Bayraklı ve diğ., *Avrupa'da PKK Yapılanması*, 1. Baskı (İstanbul, 2019), 22.

PKK, bu hedeflerine ulaşabilmek için şiddet içeren terör eylemlerini kullanmakta ve söz konusu bölgelerdeki devlet unsurlarına ve sivil halka yönelik silahlı saldırılar gerçekleştirmektedir. Bu terör eylemleri aracılığıyla PKK, bulunduğu bölgelerdeki devlet otoritesini tanımadığını ilan etmekte ve sivil halk üzerinde kendi otoritesini tesis

etmeye çalışmaktadır. Günümüzde PKK pek çok ülkenin terör örgütü listesinde yer almaktadır. PKK, ABD, Kanada, Avustralya, Avrupa Birliği (AB) ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) başta olmak üzere pek çok ülke ve uluslararası kuruluşun terör örgütü listesinde yer almaktadır.¹

1.1. Problemin Açıklanması, Araştırmanın Amacı ve Önemi

Türkiye, kendi sınırları içinde 1984 yılında PKK tarafından gerçekleştirilen ilk silahlı terör eyleminden bu yana PKK terörü ile mücadele etmektedir. Türkiye’de 1984 yılından günümüze kadar yaklaşık sekiz bin Türk vatandaşı PKK saldırıları nedeniyle hayatını kaybederek şehit olmuş ve binlerce Türk vatandaşı ise yaralanmıştır. 2019 yılı rakamlarına göre PKK terörünün Türkiye’ye maliyetinin yaklaşık 2 trilyon dolar olduğu ifade edilmektedir.² Bu maliyet, PKK terörünün Türkiye’ye verdiği zararı göstermesi bakımından son derece önemlidir. PKK, yol açtığı maddi zararların yanı sıra, ülkenin toplumsal birlik ve beraberlik duygusuna da zarar vermeyi hedefleyen bir terör örgütüdür. Maddi ve manevi olarak pek çok zarara yol açan ve kanlı terör eylemlerinde bulunan PKK, kurulduğu ilk yıllardan itibaren pek çok başlık altında bilimsel araştırmalara konu olmuştur. Özellikle örgüt yapısı, örgütün eylem metotları, eleman devşirme yöntemleri, finans kaynakları, PKK’ya verilen uluslararası destek ve PKK ile mücadele yöntemlerine ilişkin pek çok başlık altında bilimsel araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada ise Türkiye’de bireylerin hangi dinamikler etkisinde radikalleşerek PKK terör örgütüne mensup bir terörist haline dönüştü sorusuna yanıt aranmıştır.

Bu araştırma konusunun tercih edilmesinin çeşitli nedenleri mevcuttur. Öncelikle araştırmanın literatür taraması bölümünde daha detaylı ele alındığı üzere, PKK’yı radikalleşme boyutu ile ele alan bilimsel araştırmalar oldukça sınırlı sayıdadır. Bu nedenle gerçekleştirilen bu araştırma ile PKK’ya ilişkin literatürdeki önemli bir açığın doldurulması hedeflenmektedir. Diğer taraftan radikalleşme çalışmaları, güvenlik araştırmaları içerisinde özellikle 11 Eylül 2001 saldırıları ile ortaya çıkan son derece yeni bir araştırma alanıdır. Bu nedenle Türkiye’de radikalleşme çalışmaları alanında

¹ T.C. Dışişleri Bakanlığı, “PKK”, <https://www.mfa.gov.tr/pkk.tr.mfa> [Erişim Tarihi: 01.06.2022].

² Sputnik, “Kurtulmuş: PKK Terörünün Türkiye’ye Maliyeti 2 Trilyon Dolardır”, <https://tr.sputniknews.com/20191013/kurtulmus-pkk-terorunun-turkiyeye-maliyeti-2-trilyon-dolardir-1040384740.html> [Erişim Tarihi: 01.06.2022].

da çok az sayıda bilimsel araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada PKK radikalleşme boyutuyla ele alınması nedeniyle radikalleşme çalışmaları literatüründe yer alan temel kaynaklar da incelenmiştir. Bu nedenle araştırmanın Türkiye’de gerçekleştirilecek radikalleşme odaklı bilimsel araştırmalara da katkı sunması hedeflenmektedir. Diğer taraftan PKK’ya katılan bireylerin nasıl bir süreç içerisinde radikalleştiği ve bu sürece etki eden dinamiklere yönelik radikalleşme teorileriyle ele alınan sınırlı sayıda araştırma mevcuttur. Bu nedenle araştırma sorusunun çözümlenmesiyle elde edilecek radikalleşme modeli bu anlamda da literatüre katkı sunacaktır. Tüm bu faktörlerin dışında yukarıda ifade edildiği üzere Türkiye uzun yıllardır PKK terörü ile mücadele etmektedir. Bu kapsamda bireylerin radikalleşmesine neden olan dinamiklerin ortaya çıkarılması hem PKK’ya olan katılımın önlenmesi hem de PKK’ya katılmış bireylerin deradikalizasyonuna yönelik geliştirilecek politikalar için gerekli stratejik bilginin üretilmesine katkı sunması beklenmektedir. Araştırmanın diğer bir önemi ise uluslararası alanda radikalleşme çalışmalarına sunulan katkıdır. Radikalleşmeye yönelik çalışmalar özellikle Avrupa ve ABD’de DAESH, El-Kaide vb. dini referanslı terör örgütleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Ancak PKK örneğinden görülebileceği gibi sol ideolojik eğilimli pek çok terör örgütü bulunmasına rağmen bu örgütlerle ilgili oldukça az sayıda araştırma gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle gerçekleştirilen bu araştırmanın sol ideolojik eğilimli terör örgütleri için gerçekleştirilen radikalleşme çalışmalarına da önemli bir katkı sunması beklenmektedir.

Tablo 1.1: Araştırma Konusunun Önemi.

ARAŞTIRMA KONUSUNUN ÖNEMİ
1. PKK radikalleşmesine yönelik gerçekleştirilen bilimsel literatüre katkı sağlanması
2. Türkiye’de radikalleşme çalışmaları literatürüne katkı sağlanması
3. Türkiye’deki bireylerin PKK’lı bir terörist dönüşmesine etki eden mikro, mezo ve makro dinamiklerin ortaya çıkarılması
4. PKK’lı teröristlerin deradikalizasyon süreçlerine ve terörle mücadeleye temel oluşturacak stratejik bilginin üretilmesi
5. Radikalleşme alanında az sayıda gerçekleştirilen sol ideolojik eğilimli terör örgütlerine yönelik bilimsel literatüre katkı sunulması

1.2. Araştırmanın Ana Hatları

Araştırma; “Giriş”, “Teorik Çerçeve”, “PKK’nın Geçmişten Günümüze Tarihsel Dönüşümü ve Şiddet Kullanımı”, “Türkiye’deki PKK’lı Teröristlerin Radikalleşme Dinamiklerine İlişkin Bulgular” ile “Sonuç ve Değerlendirme” kısmı olmak üzere beş ana başlıkta planlanmıştır. Araştırmanın “Giriş” bölümünde araştırmasına sorusuna ve araştırmanın önemine değinildikten sonra bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Literatür taramasında daha önce benzer araştırma soruları hakkında gerçekleştirilen bilimsel çalışmalar incelenmiştir. Bu inceleme neticesinde araştırmada nasıl bir yöntem kullanılacağı ve literatürdeki boşluğun tespit edilmesi hedeflenmiştir.

“Yöntem” bölümünde ise araştırmada nasıl bir araştırma modeli kullanılacağı ve bu araştırma modeline uygun veri toplama ve veri analiz yöntemleri açıklanmaktadır. Araştırmada yapılandırılmamış görüşme, belgesel tarama ve literatür taraması yöntemleri veri toplama yöntemi olarak kullanılmaktadır. Elde edilen veriler ise betimleyici analiz yöntemleri kullanılarak analiz edilmektedir. Araştırmanın “Teorik Çerçeve” bölümünde radikalleşmeye yönelik olarak geliştirilen teorik çerçeve incelenmiştir. Bu sayede radikalleşme olgusunun incelenmesi için gerekli kavramsal ve teorik altyapının sağlanması hedeflenmektedir. Araştırma kapsamında elde edilen veriler bu teorik ve kavramsal çerçeve ışığında betimsel analiz yöntemi ile ele alınmıştır.

Araştırmanın bir diğer bölümü olan “PKK’nın Geçmişten Günümüze Tarihsel Dönüşümü ve Şiddet Kullanımı” bölümünde ise PKK’nın kuruluş tarihi incelenmiş ve PKK’nın şiddet kullanımını ve terörü nasıl bir süreç sonucunda örgütün meşru yöntemi olarak benimsediği incelenmiştir. Çalışmanın ana sorusuna cevabın verileceği bölüm ise “PKK’lı Teröristlerin Radikalleşme Dinamiklerine İlişkin Bulgular” bölümüdür. Bu bölümde Türkiye’deki bireylerin nasıl bir süreç sonucunda radikalleşerek PKK’lı bir terörist haline gelmesinde etkili olan dinamikler incelenmiştir. Araştırma kapsamında ele alınan tüm bu konular “Sonuç ve Değerlendirme” bölümünde değerlendirilerek ve sonuca bağlanarak Türkiye’deki PKK’lı teröristlerin radikalleşme dinamikleri hakkında bir hipotez sunulması hedeflenmektedir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın en büyük sınırlılığı Türkiye'deki PKK'lı teröristlerin radikalleşme dinamiklerine dair oldukça sınırlı sayıda çalışma yapılmış olması ve PKK terör örgütüne katılmış bireylere ulaşarak onlarla görüşme yapabilme konusunda yaşanan sınırlılıklardır. Bu nedenle mümkün olduğunca fazla verinin derlenebilmesi adına birden fazla veri toplama yöntemi kullanılarak veri setinin büyütülmesi gerekmektedir. Diğer taraftan PKK dünyanın pek çok ülkesinde yapılanma kurmuş bir terör örgütüdür. Dolayısıyla çalışmada yalnızca Türkiye'den PKK'ya katılan bireylerin katılım hikâyeleri veri olarak kullanılmıştır. Diğer taraftan çalışmada kullanılacak yöntemler elde edilebilecek veriler doğrultusunda belirlenmektedir. Zira PKK'ya katılmış bireylere ilişkin katılım hikâyesi son derece sınırlıdır.

Bir diğer kısıtlılık ise araştırma kapsamında veri elde etmek amacıyla PKK'ya katılan bireylerle gerçekleştirilen görüşmelerde yaşanan problemlerdir. İlk olarak PKK'ya katılmış bireylere ulaşmak ve onlarla görüşme gerçekleştirebilmek çeşitli kısıtlılıkları ve zorlukları beraberinde getirmektedir. Bu nedenle araştırma süresi göz önünde bulundurulduğunda PKK'ya katılmış bireye ulaşma konusunda yaşanan zorluklar nedeni ile önceden belirlenmiş bir sayıda bireye ulaşmak mümkün değildir. Bu nedenle araştırma süresi içinde ne kadar bireye ulaşılabilirse yalnızca ulaşılabilen bu verilerin sunulması hedeflenmektedir. Diğer taraftan bireylerin geçmişte PKK terör örgütüne katılım göstermesi aslında psikolojik bir travma da yaratmıştır. Dolayısıyla görüşme gerçekleştirilen bireylerle PKK hakkında konuşabilmek ve görüşmelerden verim elde edebilmek de oldukça zordur. Bu kapsamda bireylerin PKK'ya nasıl katıldığına ilişkin sorular, bireylerin geçmişte yaşadığı kötü anıları çağrıştıracak için görüşme esnasında katılımcılardan verim almak da son derece zordur. Tüm bu nedenlerle araştırmanın yöntemini veri bulmada yaşanan zorluklar ve literatürde son derece az sayıda çalışma bulunması gibi sınırlılıklar belirlemektedir.

1.4. Literatür Taraması

Araştırmanın literatür taraması bölümünde araştırma konusuna ilişkin daha önce gerçekleştirilen çalışmalar ele alınmıştır. Yapılan literatür taraması ile konuya ilişkin gerçekleştirilen benzer çalışmalarda kullanılan metodoloji, elde edilen veriler ve ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir. Bu bakımdan gerçekleştirilen literatür taramasının bu araştırma için bir rehber niteliğinde olması hedeflenmektedir. Zira daha

önce gerçekleştirilen çalışmaların hangi yöntemle gerçekleştirildiğini, veri kaynaklarını ve araştırma sonuçlarını incelemek mevcut literatürün durumunun ve literatürdeki boşluğun tespit edilmesine katkı sunmaktadır. Bu kapsamda literatürde tespit edilen boşluktan hareketle yeni bir araştırma planı kurgulanması mümkün hale gelmektedir.

Yapılan literatür taraması sonucunda PKK'yı radikalleşme boyutu ile ele alan oldukça az sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Bu durumun temel nedeninin PKK'lı bireylerden veri elde etmede yaşanan zorluklar olduğu değerlendirilmektedir. Ancak az da olsa literatürde konu hakkında çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Bu bölümde PKK'yı radikalleşme boyutuyla ele alan bu araştırmalar incelenmiştir.

1.4.1. PKK'yı Radikalleşme Boyutuyla Ele Alan Çalışmalar

Bu bölümde PKK terör örgütünü radikalleşme çalışmaları kapsamında ele alan çalışmalar incelenmiştir. Bu kapsamda yapılan literatür taraması sonucunda PKK terör örgütünü radikalleşme boyutu ile ele alan toplamda yedi akademik çalışma olduğu tespit edilmiştir. Bu yedi çalışmadan beş tanesi yüksek lisans ve doktora tez çalışması, iki tanesi ise makalelerden oluşmaktadır. Dolayısı ile literatürde son derece kısıtlı kaynak olduğu ifade edilebilir. PKK terör örgütünü radikalleşme boyutu ile tez çalışmaları Tablo 1.2'de belirtilmiştir.

Tablo 1.2: PKK Terör Örgütünü Radikalleşme Boyutuyla Ele Alan Tez Çalışmaları.

Tez Adı	Yazar	Yıl	Tez Türü
1. Gençlik, Radikalleşme ve Terörizm: PKK Örneği	Erol YILDIZ	2020	Yüksek Lisans
2. The Causes of Radicalising the Youth in South-Eastern Turkey: A Critical Approach	Erhan Mutlu KESKİN	2019	Yüksek Lisans
3. Türkiye'deki Kürt hareketinin 1970'lerde Mobilizasyon ve Radikalleşme Dinamikleri	Harun ERCAN	2010	Yüksek Lisans
4. Yoksulluk Olgusunun Radikalleşme Sürecine Etkileri	Emine ÇELİK	2021	Doktora
5. PKK Terör Örgütünden Ayrılanlar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma	Niğmet TEĞİN	2019	Doktora

PKK'lı teröristlerin radikalleşme dinamiklerine ilişkin en önemli tez çalışmalarından biri Erol Yıldız tarafından "Gençlik, Radikalleşme ve Terörizm: PKK Örneği" başlığı

ile 2020 yılında gerçekleştirilmiştir.³ Bu çalışma literatürde bireylerin radikalleşerek PKK'ya katılma sürecini ve bu süreçte dinamikleri bir model etrafında inceleyen literatürdeki tek çalışmadır. Erol Yıldız tarafından gerçekleştirilen tez çalışmasında betimleyici araştırma türü seçilmiş ve veriler, doküman incelemesi olarak da ifade edilen belgesel tarama yöntemi ile elde edilmiştir. Tez çalışmasında kitaplar, dergiler, gazeteler, bloglar, günlükler, mektuplar vb. aracılığıyla toplanabilen PKK'ya katılım öyküleri derlenmiştir. Derlenen bu verilerden hareketle PKK'ya katılan bireylerin radikalleşme sürecine ilişkin bir model kurgulanmıştır. Çalışma hem radikalleşme teorileri ışığında PKK'ya katılım sürecini modellemesi hem de içeriğinde PKK'ya katılmış bireylerin ifadelerinin bulunması bakımından son derece önemli bir kaynaktır.

Erol Yıldız tarafından bireylerin radikalleşerek PKK'ya katılım sürecini açıklayan 10 basamaklı bir model geliştirilmiştir. Bu 10 basamakta sırasıyla; 1)Adaletsizlik, 2) Etnik Bilinç, 3) Öfke, 4) Suçlama, 5) Harekete Geçme, 6) Sosyalleşme, 7) İçselleştirme, 8) PKK'nın ideolojik Düşüncelerini Benimseme, 9) Keskin Biz ve Öteki Ayrımı ve 10) PKK Terör Örgütüne Katılım olarak belirtilmiştir.⁴ Çalışmada "Türkiye'deki Gençlik Radikalleşmesinin Modeli" şeklinde başlıklandırılan ve merdiven şeklinde kurgulanan modeldeki radikalleşme aşamalarının her birinin sırasıyla deneyimlendiği ifade edilmektedir.⁵ Dolayısıyla çalışmada PKK radikalleşmesinin birinci basamaktan başladığı ve onuncu basamakta sürecin nihayete erdiği iddia edilmektedir.

Çalışma ilkleri barındırarak literatüre çok büyük katkılar sağlasa da verilerden hareketle oluşturulan modelde bir takım metodolojik hatalar yapıldığı değerlendirilmektedir. Zira ilk olarak yalnızca PKK terör örgütüne ait verilerle inceleme yapılan bir çalışmada, Türkiye'deki Gençlik Radikalleşmesi'nin modelini oluşturabilmek mümkün değildir. Çünkü Türkiye'de gençleri radikalleştiren pek çok unsur ve gençlerin katıldığı pek çok farklı türde terör örgütü bulunmaktadır. Bu nedenle yalnızca PKK terör örgütüne katılan bireylerin olduğu bir veri örneklemeden hareketle tüm Türkiye'deki gençlerin radikalleşmesini genelleyerek model oluşturmak metodolojik olarak doğru olmayacaktır. Diğer taraftan çalışmada iddia edildiği gibi

³ Erol Yıldız, "Gençlik, Radikalleşme ve Terörizm: PKK Örneği" (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020).

⁴ a.g.t., 132.

⁵ a.g.t., 134.

radikalleşme sürecinin sırasıyla gerçekleşebilmesi için PKK'ya katılım öykülerinin tamamında aynı sıralamada olayların yaşanması gerekmektedir. Ancak çalışmada ortaya koyulan katılım öykülerinde oldukça farklı süreçlerden geçen ve farklı süreçler ve dinamikler sonucunda PKK'ya katılan bireyler olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bir birey için adaletsizlik algısı birinci basamakta yer alırken başka bir birey için macera arayışı birinci basamakta yer alabilir. Bu nedenle modelde bahsi geçen basamakların daha genel ve kapsayıcı sınıflandırmalar altında düşünülmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Diğer taraftan Erol Yıldız tarafından gerçekleştirilen çalışma içerisinde yer alan PKK'ya katılım öyküleri tezin literatüre sunduğu en büyük katkılardan biridir. Bu nedenle çalışma içerisinde yer alan katılım öykülerinin bu araştırma içerisinde de kullanılması araştırmaya oldukça büyük katkı sağlayacaktır.

PKK'lı teröristlerin radikalleşmesine yönelik bir diğer tez çalışması 2019 yılında Erhan Mutlu Keskin tarafından “The Causes of Radicalising the Youth in South-Eastern Turkey: A Critical Approach” (Güneydoğu Türkiye’de Gençliğin Radikalleşmesinin Nedenleri: Eleştirel Bir Yaklaşım) başlığı ile gerçekleştirilmiştir.⁶ Bu tez çalışmasında Türkiye'nin güneydoğu bölgesindeki 18-30 yaş aralığındaki 13 kişi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.⁷ Gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen veriler ışığında Türkiye'nin güneydoğusundaki gençlerin radikalleşme sebeplerine ilişkin dinamikler araştırılmıştır. Diğer taraftan tez çalışmasında radikalleşmeye yönelik teorik yaklaşımlar incelenmiş ve özellikle şiddet içeren radikalleşme ve şiddet içermeyen radikalleşme arasındaki fark üzerinde durulmuştur. Çalışmada bölgedeki demokrasi eksikliği, devlet tarafından iç güvenlik operasyonlarının etkisi, adaletsizlik, aile etkisi ve ekonomik şartlar Türkiye'nin güneydoğusundaki radikalleşmenin nedenleri olarak iddia edilmektedir. Çalışmanın en ilginç kısmı ise bölgedeki gençlerin bölgedeki adaletsizlik ve demokrasi eksikliği karşısında radikalleştiği ancak bu radikalleşmenin şiddet içermediğine yönelik bulgulardır.⁸

Çalışma literatür açısından önemli olsa da metodolojik olarak oldukça önemli problemler barındırmaktadır. İlk olarak PKK terör örgütü kırk yılı aşkın süredir terör

⁶ Erhan Mutlu Keskin, “The Causes of Radicalising the Youth in South-Eastern Turkey: A Critical Approach”, (Yüksek Lisans Tezi, UiT The Arctic University of Norway, 2020).

⁷ *a.g.t.*, 11.

⁸ *a.g.t.*, 48-52.

eylemleri gerçekleştirmektedir. Diğer taraftan Türkiye'nin güneydoğusunda bireylerin radikalleşerek katılabileceği en muhtemel illegal örgüt PKK terör örgütüdür. Ancak çalışmada PKK'nın terör örgütü hüviyetine değinilmemiş, aksine PKK adeta sivil ve demokratik haklar için mücadele yürüten bir sivil hareket niteliğinde gösterilmiştir. Dolayısıyla PKK'nın şiddet eylemlerinde bulunan bir terör örgütü olduğu halde şiddet içermeyen bir radikalleşme süreci içerisinde değerlendirilmesi metodolojik bakımdan hatalar doğuracaktır. Diğer taraftan çalışma kapsamında elde edilen bulgular yalnızca 13 kişi ile yapılan görüşmelerden hareketle ortaya koyulmuş ve literatürde yer alan PKK'ya katılım hikâyelerine veya belgesel tarama yöntemi kullanılarak açık kaynaklardan elde edilebilecek diğer verilere yer verilmemiştir. Ayrıca bir diğer metodolojik hata ise verilerin analiz edilme biçimindeki eksikliklerden kaynaklanmaktadır. Çalışmada özellikle demokrasi eksikliği, ekonomik koşullar, aile etkisi vb. unsurların Türkiye'nin güneydoğusunda radikalleşmeyi etkileyen temel dinamikler olduğu iddia edilmektedir. Ancak Türkiye'deki farklı bölgelerde aynı sorunları yaşayan gençlerin neden PKK terör örgütüne yönelik bir radikalleşme süreci içine girmediği sorusu yanıtız kalmaktadır. Bu durum, çalışmada Türkiye'nin güneydoğusunda ve ülke genelinde PKK tarafından kurulan ve propaganda aracı olarak kullanılan ortamların ve PKK yapılanmasının göz ardı edilmesinden kaynaklanmaktadır. Tüm bu nedenlerle çalışmanın metodolojik bakımdan önemli sorunlar barındırdığı değerlendirilmektedir.

PKK'yı radikalleşme boyutu ile ele alan bir diğer tez çalışması ise 2010 yılında Harun Ercan tarafından "Türkiye'deki Kürt hareketinin 1970'lerde Mobilizasyon ve Radikalleşme Dinamikleri" başlığı ile kaleme alınmıştır.⁹ Çalışmada Türkiye'de Kürt hareketinin gelişimi ve 1970'li yıllarda yaşanan radikalleşme süreci ele alınmıştır. Tez çalışması 1950-1980 yılları arasında siyasi hareketlerin Kürt hareketi üzerine etkisini incelemektedir. Çalışma teorik ve kavramsal çerçeve bakımından radikalleşmeye yönelik teorik yaklaşımlardan faydalanmamıştır. Ancak çalışmada 1970'li yıllarda Kürt siyasi hareketlerine katılan bireylerle yapılan derinlemesine görüşmeler ışığında Kürt hareketinin radikalleşme ve dönüşüm süreçlerini ele almaktadır. Çalışma dönemin Kürt siyasi hareketlerine katılan bireyler ile yapılan görüşmeleri içermesi

⁹ Harun Ercan, "Dynamics of mobilization and radicalization of the Kurdish movement in Turkey in the 1970s" (Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010).

bakımından son derece önemli bir kaynak olarak görülebilir. Ancak çalışma PKK ve PKK'ya katılan bireylerin radikalleşme dinamiklerine dair bir model içermemektedir.

Literatürde yer alan bir diğer çalışma ise Niğmet Teğin tarafından 2019 yılında “PKK Terör Örgütünden Ayrılanlar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma” başlığı ile kaleme alınan doktora tez çalışmasıdır.¹⁰ Çalışmada PKK'nın dağ kadrosundan ayrılan ve ekin pişmanlık yasasından faydalanan 85 bireyle görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde bireylere 65 sorudan oluşan bir anket formu uygulanmıştır. Çalışmada anket formundan elde edilen verilerden hareketle bireylerin neden PKK'ya katıldıkları ve neden ayrıldıkları detaylı şekilde incelenmiştir. Diğer taraftan bu bireylerin topluma nasıl daha verimli şekilde dâhil edilebilecekleri ve dağ kadrosuna katılımın önlenmesi için sosyolojik olarak neler yapılması gerektiğine ilişkin değerlendirmelere de yer verilmiştir.

Doktora tez çalışması bireylerin radikalleşme sürecine ilişkin bir model ortaya koymasa da çalışmanın literatüre oldukça büyük bir katkısı vardır. Zira PKK'ya katılmış 85 bireyle görüşmeler gerçekleştirilmiş ve PKK'ya katılıma ilişkin oldukça detaylı veriler elde edilmiştir. Dolayısıyla literatürün en büyük sınırlılığı olan PKK'ya katılım hikâyelerine dair veriler konusunda önemli bir katkı sağlanmıştır. Nimet Teğin tarafından gerçekleştirilen doktora tez çalışmasında elde edilen verilerin bu araştırma için de önemli bir veri kaynağı olarak değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Konu hakkında gerçekleştirilmiş bir diğer doktora tez çalışması ise Emine Çelik tarafından 2019 yılında “Yoksulluk Olgusunun Radikalleşme Sürecine Etkileri” başlığı ile gerçekleştirilmiştir.¹¹ Tez çalışmasında PKK terör örgütüne katılan bireylerin radikalleşme dinamikleri göreceli yoksunluk teorisi bağlamında incelenmiştir. Ayrıca çalışmada PKK'nın kuruluş tarihi ve yıllar içerisinde gerçekleşen ideolojik dönüşüm detaylı şekilde incelenmiştir. Çalışmada PKK'ya katılan bireylerin yoksunluk duygusu, sosyal dışlanmışlık hissi, propaganda, dışlanmışlık hissi gibi dinamikler etkisinde gerçekleştiği iddia edilmektedir. Çalışma radikalleşme teorilerini önemli ölçüde kullanması ve radikalleşme çalışmaları

¹⁰ Niğmet Teğin, “PKK Terör Örgütünden Ayrılanlar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma” (Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019).

¹¹ Emine Çelik, “Yoksulluk Olgusunun Radikalleşme Sürecine Etkileri” (Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021).

kapsamındaki teorik yaklaşımlardan hareketle PKK'ya katılan bireylerin radikalleşme dinamiklerini incelemesi bakımından literatüre son derece büyük bir katkı sağlamıştır. Diğer taraftan literatürde PKK terör örgütünü radikalleşme boyutuyla ele alan iki ana makale mevcuttur. Bu eserler Tablo 1.3'te gösterilmiştir.

Tablo 1.3: PKK Terör Örgütünü Radikalleşme Boyutuyla Ele Alan Makaleler.

Makale Adı	Yazar	Yıl	Türü
1. Radicalisation Process of the Kurdistan Workers Party (PKK)	Mahut AYTEKİN	2019	Makale
2. Sosyal ve Beşerî Bilimlerden Radikal Örgütlere: Türkiye'de Radikalleşme, Terör ve Üniversite	Ömer ASLAN ve Hakan KIYICI	2017	Makale

PKK terör örgütünü radikalleşme boyutuyla ele alan literatürdeki en önemli makalelerden biri Mahmut Aytekin tarafından kaleme alınmış ve 15 Şubat 2019 tarihinde "Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism" dergisinde yayımlanmıştır. Çalışma "Kürdistan İşçi Partisi'nin (PKK) Radikalleşme Süreci: İdeoloji ve Eleman Devşirme Taktikleri" (Radicalisation process of the Kurdistan Workers Party (PKK): ideology and recruitment tactics) başlığı ile yayımlanmıştır.¹² Makalede öncelikli olarak radikalleşme çalışmaları, terör örgütlerine katılım ve PKK'nın ideolojik altyapısı üzerine bir literatür değerlendirmesi yapılmıştır. Akabinde ise açık kaynaklarda yer alan röportajlar, anılar, biyografiler kullanılarak 20 PKK terör örgütü mensubunun ifadelerinin derlendiği bir veri seti oluşturulmuştur. Oluşturulan bu veri seti üzerinden PKK'nın radikalleşme sürecine, ideolojisine ve eleman devşirme taktikleri üzerine bir analiz yapılmıştır.

Mahmut Aytekin tarafından kaleme alınan makalede kullanılan veriler açık kaynaklardan belgesel tarama yöntemi ile elde edilmiş ve gömülü teori metoduyla bir hipotez geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda geliştirilen hipotezde PKK'nın Türkiye ve Ortadoğu'da beş temel eleman devşirme taktiği kullandığı iddia edilmiştir. Bunlar: 1) aile ve akrabalık bağları, 2) karizmatik figürler ve yerel kurum/kuruluşlar 3) evlilik, 4) endoktrinasyon kampları ve 5) dergi/gazete/anılar, romanlar,

¹² Mahmut Aytekin, "Radicalisation Processes of the Kurdistan Workers Party (PKK): Ideology and Recruitment Tactics", *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism*, Volume 14, Issue 1 (2019), <https://doi.org/10.1080/18335330.2019.1572912>.

otobiyografiler gibi basılı materyaller. Ayrıca makalede PKK'nın bu taktik ve araçlar ile Türkiye'nin güneydoğusunu Marksist, Kürt milliyetçi ve devlet karşıtı bir söylemle PKK'ya eleman temin eden bir "sosyal fabrikaya" dönüştürdüğü iddia edilmektedir. Çalışmada her ne kadar radikalleşme literatüründe yer alan radikalleşme modellerine değinilse de PKK radikalleşmesine ilişkin bir model sunulmamıştır. Çalışma, PKK'ya katılmış bireylerle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen verileri içermesi bakımından son derece önemlidir. Bu kapsamda bu araştırmanın gerçekleştirilmesi adına hem yöntem hem de veriler bakımından bir örnek teşkil etmektedir.

Literatürdeki bir diğer önemli çalışma ise Ömer Aslan ve Hakan Kıyıcı tarafından kaleme alınan ve 2017 yılında Güvenlik Çalışmalar Dergisi'nde "Sosyal ve Beşeri Bilimlerden Radikal Örgütlere: Türkiye'de Radikalleşme, Terör ve Üniversite" başlığı ile yayınlanan makaledir.¹³ Çalışmada PKK, DHKP-C ve MLKP terör örgütlerine katılım incelenmiştir. Araştırmada radikal sol örgütlere sosyal ve beşeri bilimlerde öğrenim gören öğrencilerin katılımı ele alınmıştır. Araştırma sonucunda üniversitelerde öğrencilerin terör örgütlerinin propagandasına maruz kalabilecekleri yapılar tespit edilmiştir. Özellikle üniversitelerde, Yurtsever Öğrenci Gençlik Hareketi, Yurtsever Demokratik Gençlik Hareketi gibi PKK ile ilişkili pek çok öğrenci topluluğu olduğu belirtilmektedir.¹⁴ Çalışmada PKK'ya özgü herhangi bir radikalleşme modeli geliştirilmemiş yalnızca sosyal ve beşerî bilimler öğrencilerinin PKK'ya katılımlarına ve üniversitelerin PKK propagandasına açık bir yapıda olduğuna ilişkin ilişkin açık kaynak bilgilerine yer verilmiştir.

1.4.2. Literatür İçerisinde Araştırmanın Özgünlüğü

Literatür taramasında görüldüğü üzere konu hakkında daha önceden gerçekleştirilmiş oldukça az sayıda çalışma bulunmaktadır. Var olan çalışmaların ise bir kısmının metodolojik bakımdan eksikler barındırdığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda mevcut literatürde PKK'ya katılmış bireylere ilişkin katılım hikâyelerinin tamamı derlenecek ve veri seti genişletilecektir. Bu sayede daha doğru bir hipotez geliştirilmesine imkân sağlanacaktır. Araştırmanın var olan literatür içerisindeki en önemli özgünlüklerinden biri farklı çalışmalar içerisinde var olan veri setlerini mümkün olduğunca birleştirerek

¹³ Ömer Aslan, Hakan Kıyıcı, "Sosyal ve Beşeri Bilimlerden Radikal Örgütlere: Türkiye'de Radikalleşme, Terör Ve Üniversite", *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, C.19, S. 2 (2017).

¹⁴ *a.g.m.*, 30.

genişletmek olacaktır. Diğer taraftan alışma Türkiye’deki PKK’lı teröristlerin radikalleşme dinamiklerine ilişkin literatüre yeni bir model kazandırmayı hedeflemektedir. Bu da literatür içerisinde araştırmanın önemli bir özgünlük noktasını oluşturmaktadır.

1.5. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın yürütülmesi ve araştırma sorusunun zmlenmesine yönelik olarak kullanılan bilimsel yöntemler incelenmektedir. Araştırmanın giriş kısmında ifade edildiği üzere tez çalışmasının ana hedefi Türkiye’deki bireylerin hangi dinamiklerin etkisinde radikalleşerek PKK’lı bir terörist haline dönüştüğünü incelemektir. Diğer bir ifade ile araştırmada Türkiye’de PKK’ya katılan bireylerin üzerine etki eden radikalleşme dinamikleri üzerinde durularak araştırma sorusunun yanıtlanması hedeflenmektedir. Bu kapsamda araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için gerekli bilimsel yöntemlerin belirlenmesi adına daha önce gerçekleştirilen bilimsel çalışmalar incelenerek literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Yapılan literatür taraması sonuçlarından yola çıkılarak çalışmanın hangi araştırma modeli üzerinde kurgulanması gerektiğine, araştırma için gerekli verilerin hangi yöntemler kullanılarak elde edileceğine ve elde edilen verilerin hangi yöntemlerle analiz edilerek araştırma sorusunun cevaplanacağına ilişkin karar verilmiştir.

1.5.1. Araştırma Modeli

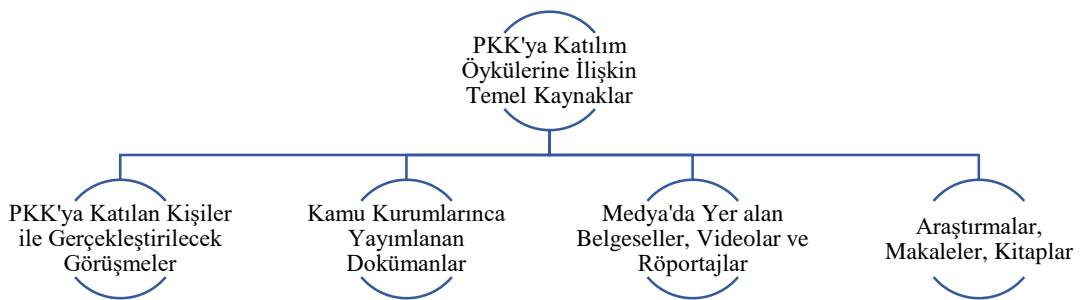
Araştırma modeli kavramı, araştırma konusuna uygun olarak ve en verimli şekilde verilerin toplanması ve elde edilen verilerin analiz edilerek araştırma sorusunun zmlenme sürecinin bütününü ifade etmektedir.¹⁵ Bu kapsamda araştırma modelinin belirlenmesi adına bir literatür taraması gerçekleştirilmiş ve bu tarama sonucunda mevcut araştırmalardan yola çıkılarak kullanılacak araştırma modeli belirlenmiştir. Gerçekleştirilen literatür taramasında öncelikli olarak konu hakkında oldukça az sayıda araştırma gerçekleştirildiği ve bu nedenle literatürde önemli bir boşluğun bulunduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan gerçekleştirilen bu az sayıdaki çalışmanın ise araştırma modeli bakımından bağımlı ve bağımsız değişkenler üzerinden

¹⁵ Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler ve Teknikler* (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2020), 108.

gerçekleştirilen hipotez testlerinden ziyade; betimleyici, açıklayıcı ve hipotez geliştirmeye yönelik olarak kurgulandığı görülmektedir.

Konu hakkında gerçekleştirilen araştırmaların özellikle betimleyici, açıklayıcı ya da hipotez geliştirmeye yönelik kurgulanmasının kökeninde ise konu hakkına az sayıda çalışma olması ve veri bulmada yaşanan zorluklar olduğu değerlendirilmektedir. Dolayısıyla konu hakkında gerçekleştirilen araştırmaların var olan hipotezleri test etmek yerine, gelecekte yürütülecek nitel ve nicel araştırmalara temel oluşturması adına gerekli verilerin toplanarak hipotez geliştirilmeye odaklandığı görülmektedir. Bu nedenle konu hakkında literatürdeki en büyük boşluğa katkı sunulması maksadıyla Türkiye'deki PKK'lı teröristlerin radikalleşme süreçlerine ilişkin mümkün olduğunca fazla verinin toplanarak bu verilerden hareketle hipotez geliştirilmesine yönelik yürütülecek bir araştırma modeli benimsenmiştir.

Türkiye'deki bireylerin radikalleşerek PKK'lı bire teröriste sürecine etki eden dinamiklerin incelenebilmesi için öncelikli olarak PKK terör örgütüne katılmış bireylerden elde edilen verilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu veriler bizzat PKK terör örgütü mensubu olmuş bireylerin doğrudan kendisi ile yapılabilecek görüşmelerden, resmi makamlarca hazırlanan ve kamuoyu bilgisine sunulan dokümanlardan, anı veya biyografi başta olmak üzere çeşitli türlerde kaleme alınmış eserlerden, belgesel filmlerden ve medyaya yansıyan açıklama veya röportajlardan temin edilebilir.

Şekil 1.2: PKK'ya Katılım Öykülerine İlişkin Temel Kaynaklar.

Dolayısı ile araştırmada kullanılacak yöntemler bu verilerin elde edilmesi ve elde edilen verilerin analiz edilmesine yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu kapsamda

araştırmada kullanılan yöntemler verilerin toplanma yöntemi ve verilerin analiz yöntemi olmak üzere iki ana başlık altında toplanmıştır.

1.5.2. Verilerin Toplanma Yöntemi

Araştırma kapsamında bireylerin PKK'ya katılımlarına ilişkin kişisel öykülerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda söz konusu verilerin elde edilebilmesi için yapılandırılmamış görüşme, belgesel tarama ve literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Bu bölümde, gerçekleştirilen veri toplama yöntemlerine ilişkin temel teorik yaklaşımlara değinilmiş ve her bir veri toplama yönteminin gerçekleştirilme sürecine dair bilgilere yer verilmiştir.

1.5.2.1. Yapılandırılmamış Görüşme

Araştırma örnekleminde yer alan bireylerin, araştırma konusu hakkında bilgilerini paylaştığı veri toplama tekniği, görüşme olarak adlandırılmaktadır.¹⁶ Görüşme yöntemi görüşmenin nasıl bir teknik kullanılarak yapıldığına göre yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış, yapılandırılmamış veya odak grup görüşmesi şeklinde çeşitli sınıflara ayrılmaktadır. Yapılmak istenen görüşmelerden elde edilmek istenen verilere göre hangi görüşme tekniğinin kullanılacağına karar verilmesi gerekmektedir. Araştırmada PKK'ya katılan bireylere ilişkin katılım öyküleri derlenmesi hedeflendiği ve bu öykülerin birbirinden çok farklı yapılarda olabileceği düşünülerek araştırmada yapılandırılmamış görüşme tekniği uygulanmıştır. Diğer taraftan görüşme tekniğinde gerçekleştirilen görüşmelerde sayıdan ziyade görüşmelerin niteliğinin önemli olduğu ve tek bir katılımcıdan bile araştırmanın probleminin çözümü için gerekli veri sağlanabileceği bilinmektedir.¹⁷ Bu nedenle araştırmada kaç kişi ile görüşülmesi gerektiğine dair bir sayı hedefi belirlenmemiş kartopu örneklem tekniği kullanılarak araştırma süresi içerisinde ulaşılabilen bireylerin tamamı ile görüşme gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu nedenle araştırma kapsamında kartopu örneklem tekniği kullanılarak ulaşılan PKK'ya katılmış 12 bireyle görüşme gerçekleştirilerek PKK'ya katılım öykülerine ilişkin verilerin toplanmıştır. Kartopu örneklem tekniğinde ulaşılan bir kişiden hareketle örneklem içerisinde yer alacak diğer kişilere ulaşılmaktadır. Kartopu örneklem tekniği esas itibarıyla veriye erişmekte yaşanan

¹⁶ Ali Baltacı, "Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır", *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C:5, S:2, 374.

¹⁷ a.g.m., 376.

zorluklar nedeniyle kullanılmaktadır.¹⁸ Bu kapsamda PKK'ya katılmış bir bireylere ulaşılmakta yaşanan zorluklar nedeniyle bu teknik kullanılmış ve bu sayede bir veri örnekleme oluşturulmuştur.

Örnekleme yer alan bireyler ile yapılandırılmamış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Zira bireylerin bir terör örgütü ile ilgili öyküleri bulunduğu için bu öykü travmatik anıları da barındırabilmektedir. Bu nedenle PKK'ya katılmış bireylerle gerçekleştirilen görüşmelerde bu duruma dikkat edilerek bireylerin kendisini bir denek olarak hissetmeyeceği, kendilerine kapatmalarına ve soruları yanıtsız bırakmalarına neden olmayacak bir görüşme kurgusu yapılmıştır. Bu kapsamda bireylerle gerçekleştirilen görüşmelerde kendilerini anlatmalarına yönelik olarak ve konuşma başlatıcı nitelikte sorular yöneltilmiş ve bu sayede bireylerin PKK'ya katılım süreçlerinin nasıl gerçekleştirildiğine dair yanıtlar alınmaya çalışılmıştır. Bireylerin anlattığı öykülerden hareketle konuşma akışı içerisinde yeni sorular yöneltilmiş ve bu sayede katılım öyküsünün detaylarına erişilmeye çalışılmıştır. Görüşme sırasında daha çok bireylerin anlatımına imkân tanıyan bir tutum benimsenmiş ve bireyler tarafından anlatılan bireysel katılım öyküleri kayıt altına alınmıştır.

1.5.2.2. Belgesel Tarama Yöntemi

Araştırmada kişisel görüşmelerden elde edilerek oluşturulan veri setinin genişletilmesi amacıyla belgesel tarama yöntemiyle de veri toplanması planlanmıştır. Belgesel tarama yöntemi var olan kayıt ve belgelerin incelenerek konu hakkında veri toplanma sürecini ifade etmektedir.¹⁹ Dolayısıyla belgesel tarama süreci araştırma sorusunun çözümlenmesine yönelik olarak kullanılacak verilerin bulunmasına yönelik bir süreci ifade etmektedir. Bu kapsamda konu hakkında bilgi içerebilecek ve açık kaynaklardan erişilebilecek kitap, makale, tez, gazete, belge, tutanak, rapor, anı, biyografi vb. kaynaklar taranmış ve bu tarama neticesinde elde edilen veriler, veri seti içerisine dâhil edilmiştir.

¹⁸ Ali Baltacı, "Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme", *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C:7, S:1 (2018): 253.

¹⁹ Karasar, *a.g.e.*, 183.

1.5.2.3. Literatür Taraması

Literatür taraması geçmişte var olan çalışmaların taranarak konu hakkında nasıl yöntemler kullanılarak araştırmalar gerçekleştirildiğini, gerçekleştirilen araştırmaların konunun hangi boyunu ele aldığını, araştırmaların hipotezlerini ve hangi sonuca ulaştığını taramak üzere gerçekleştirilmektedir. Bu sayede hem literatürdeki boşluk tespit edilmekte hem de araştırmacının hangi yöntemler kullanılarak gerçekleştirileceğine yönelik bilgi sağlanmaktadır. Bu kapsamda araştırmada açık YÖKTEZ, DergiPark Akademik ve diğer çevrimiçi veri tabanları başta olmak üzere açık kaynaklar üzerinden gerçekleştirilen literatür taraması ile konu hakkında geçmişte yapılan çalışmalara ulaşılması hedeflenmiştir. Gerçekleştirilen literatür taraması sonucunda ulaşılan çalışmalar araştırma kapsamında incelenerek her bir çalışma ayrı ayrı ele alınmıştır.

1.5.3. Betimsel Analiz Yöntemi

Araştırma kapsamında elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilecek ve bulgulara dönüştürülecektir. Betimsel analiz yönteminde temel amaç veri toplama teknikleri kullanılarak elde edilen verilerin düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır. Bu kapsamda konu hakkında elde edilen veriler daha araştırma sorusunun çözümlenmesine yönelik olarak sınıflandırılmakta, özetlenmekte ve yorumlanmaktadır. Gerçekleştirilen bu sınıflandırmalar, özetler ve yorumlar neden-sonuç ilişkisi içerisinde değerlendirmeye tabi tutularak araştırma sorusunun çözümüne ulaşılmaktadır.²⁰ Betimsel analiz yöntemi çerçeve oluşturma, çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması olmak üzere dört temel aşamadan oluşmaktadır.²¹

Betimsel analiz için gerekli çerçevenin oluşturulması safhasında öncelikli olarak elde edilen verilerden hareketle bir çerçeve oluşturulmaktadır. Bu çerçeveye kapsamında verilerin nasıl bir sınıflandırmaya tabii tutulacağı belirlenmektedir. Bir sonraki aşama olan oluşturulan çerçeveye göre verilerin işlenmesi kısmında ise elde edilen veriler detaylı şekilde incelenerek ilgili sınıflandırma içerisine yerleştirilir. Bu süreçte

²⁰ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008), 224.

²¹ *a.g.e.*, 224.

özellikle kullanılacak doğrudan alıntılara karar verilmesi gerekmektedir. Bir sonraki aşamada ise ilgili sınıflandırma içerisinde yerleştirilen veriler gerekli yerlerde doğrudan alıntılar yapılarak araştırmanın bulgular kısmına eklenir. Son olarak ise elde edilen bulgular değerlendirme ve yoruma tabi tutularak analiz süreci tamamlanmaktadır.

2. TEORİK ÇERÇEVE

Teorik çerçeve bölümünde araştırma sorusunun çözümlenmesine temel oluşturacak biçimde radikalleşme olgusuna yönelik geliştirilen teorik yaklaşımlara değinilmektedir. Bu kapsamda bölümde radikalleşme tanımlarına, radikalleşme süreci modellerine ve radikalleşme teorilerine değinilmektedir. Radikalleşmeye yönelik geliştirilen teorik yaklaşımlar; bireylerin veya grupların nasıl bir radikalleşme süreci yaşadığını, bu radikalleşme sürecinin nasıl incelenmesi gerektiğini ve radikalleşme sürecinde etkili olan dinamikleri incelemektedir. Bu nedenle araştırma kapsamında ele alınan radikalleşme kavramı, modelleri ve teorik yaklaşımlar PKK'ya katılan bireylerden elde edilen verilere nasıl yaklaşılması gerektiğine yönelik bir teorik altyapı oluşturmaktadır. Bu kapsamda öncelikli olarak radikalleşme kavramına yönelik geliştirilen farklı tanımlardan bahsedilmektedir. Daha sonra radikalleşmeye yönelik geliştirilen teorik yaklaşımlara değinilmiş ve bu kısımda radikalleşme sürecinin nasıl ele alınması gerektiğine dair araştırmalar incelenmiştir. Son olarak ise radikalleşme sürecinin nasıl gerçekleştiğine dair farklı terör örgütleri üzerinden oluşturulan radikalleşme modelleri incelenmiştir.

2.1. Radikalleşme Kavramı Tanımları

Radikalleşme kavramı günümüzde bilimsel çalışmalara konu olmaya devam etse de kavramın henüz evrensel nitelikte genel-geçer bir tanımı yapılamamıştır. Radikalleşme konusu üzerinde bilimsel çalışmalarda bulunan akademisyenler ve kurumlar radikalleşme kavramına farklı açılardan yaklaşabilmektedir. Bu nedenle sosyal bilimlerin çeşitli branşlarında kullanılan pek çok kavramda olduğu gibi radikalleşme kavramı üzerinde de bütün akademisyenlerin ve kurumların ittifak ettiği kesin bir tanımlama mevcut değildir. Ancak akademisyenler veya kurumlar radikalleşme kavramının farklı boyutları üzerinde durmuş ve temel olarak bazı ortaklıklar bulunsa da kavrama ilişkin farklı yaklaşımlar geliştirmişlerdir. Bu bölümde

uluslararası örgütlerin, hükümetlerin, düşünce kuruluşlarının ve akademisyenlerin farklı şekillerde tanımladıkları ve literatürde sıklıkla atıf yapılan radikalleşme kavramı tanımları üzerinde durulmuştur.

İngiltere hükümeti tarafından hazırlanan “Uluslararası Terörizmle Mücadele Stratejisi” belgesine göre radikalleşme “insanların terörizm ve aşırılığa varan şiddeti desteklediği ve bazı vakalarda terörist gruplara katıldıkları bir süreç” olarak ifade edilmiştir.²² Kanada’nın federal polis kuvveti olan Kanada Kraliyet Atlı Polisi (RCMP) radikalleşmeyi terör tehdidinin kritik bir alt kümesi olarak görmektedir. Bu kapsamda yapılan tanıma göre radikalleşme “bireylerin -genellikle gençlerin- ana akım inançlardan aşırı görüşlere doğru hareketini teşvik eden ideolojik mesaj ve inanç sistemleri ile tanıştırıldığı süreç” olarak ifade edilmiştir.²³

Hollanda’nın devlet istihbarat hizmetlerini üstelenen Genel İstihbarat ve Güvenlik Servisi (AIVD) 2006 yılında yayınlanan raporunda AIVD, radikalleşme olgusunu bir süreç olarak değerlendirmiş ve AVID’in görevinin ise toplum içerisindeki herhangi bir radikalleşme sürecinin erken safhalarda takip ve teşhis edilmesi olduğu belirtmiştir.²⁴ Raporda radikalleşme kavramı ise “demokratik hukuk düzeni ile çatışan veya bu düzeni tehlikeye atan toplumdaki köktenci değişiklikleri -gerekirse demokratik olmayan yöntemle- takip etme ve destekleme konusundaki istekliliğin arttığı süreç” olarak tanımlanmıştır.²⁵

Avrupa Birliği (AB) içerisinde de AB Komisyonu Göç ve İçişleri Genel Müdürlüğü’nün ana görev başlıklarından biri terörle mücadele ve radikalleşmedir. Bu kapsamda AB Komisyonu Göç ve İçişleri Genel Müdürlüğü radikalleşmeyi “belirli bir politik veya ideolojik amaca ulaşmak için bir bireyin veya bir grubun, terör eylemleri dâhil olmak üzere şiddeti kabul eden, hoş gören veya kullanan bir ideoloji veya inancı benimsediği aşamalı ve karmaşık bir süreç” olarak tanımlamıştır.²⁶

²² HM Government, *The United Kingdom’s Strategy for Countering International Terrorism* (2009), 82.

²³ Royal Canadian Mounted Police, *Radicalization: A Guide for the Perplexed* (Ottawa: Royal Canadian Mounted Police, 2009), 1.

²⁴ AIVD, *Annual Report 2006*, 39.

²⁵ *a.g.r.*, 14.

²⁶ European Commission Migration and Home Affairs, “Counter Terrorism and Radicalisation”, https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/counter-terrorism/radicalisation_en [Erişim Tarihi: 01.06.2022].

Radikalleşmenin bir diğer tanımı ise Jonathan Githens-Mazer tarafından yapılmıştır. Githens-Mazer bu tanımında radikalleşmeyi “doğrudan eyleme katılmak için kolektif şekilde tanımlanmış ve bireysel düzeyde hissedilen ahlaki sorumluluk” olarak ifade etmiştir.²⁷ Scott Helfstein’in tanımına göre ise radikalleşme “aşırılık yanlısı siyasi inançları benimseyen ideolojilere vurgu yaparak insanları şiddet eylemlerine teşvik eden süreç” olarak tanımlamıştır.²⁸

Mark Sedgwick oldukça karmaşık olarak nitelendirdiği radikalleşme kavramının güvenlik, entegrasyon (uyum) ve dış politika olmak üzere üç farklı bağlamda kullanıldığını ve bu çerçevede ele alınması gerektiğini ifade etmiştir. Sedgwick bu bağlamların her birinde “radikal” kavramının farklı bir mana taşıdığını belirtmiş ve her bir bağlam için farklı radikalleşme tanımları getirmiştir.²⁹ Dolayısı ile Sedgwick’e göre radikalleşmenin güvenlik, entegrasyon (uyum) ve dış politika olmak üzere üç ana boyutu olduğu ve radikalleşme kavramının bu üç gündem maddesi içerisinde ayrı ayrı düşünülmesi gerektiği ifade edilebilir. Sedgwick’in bu üç ana bağlamdaki tanımlamaları esas itibariyle “itidalli/ölçülü” (*moderate*) olan ile “radikal” (*radical*) olan arasındaki ayrıma dayanmakta ve hangi alanlarda bu ayrımın yapıldığına dikkat çekmektedir. Buna göre güvenlik bağlamında radikalleşme “devletin güvenliğine veya vatandaşlarına doğrudan veya dolaylı bir tehdit” olarak tanımlanmıştır. Güvenlik bağlamında “itidalli/ölçülü” olan ve “radikal” olan arasındaki doğrudan veya dolaylı güvenlik tehditleri esas alınmaktadır.³⁰ Entegrasyon (uyum) bağlamında ise radikalleşme “ideolojik ve siyasi sonuçları olan sosyal bir olgu” olarak tanımlanmıştır. Entegrasyon (uyum) bağlamında vatandaşlık kavramı, milliyetçilik ve kültürel meselelerin önemine atıf yapılmaktadır.³¹ Dış politika bağlamında radikalleşme, iktidar ve onun güvenliği bağlamında kullanılmakta ve “iktidarın devlet gücünü kontrol etmesine yönelik tehdit” olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda iktidarlar, diğer hükümetlerin tutumlarını kendi güvenlik veya entegrasyon (uyum) gündemlerine

²⁷ Jonathan Githens-Mazer, “Causal Process, Radicalisation and Bad Policy: The Importance of Case Studies of Radical Violent Takfiri Jihadism for Establishing Logical Causality”, American Political Science Association Annual Meeting, 6 September 2009, Toronto.

²⁸ Scott Helfstein, “Edges of Radicalization: Ideas, Individuals and Networks in Violent Extremism” Combatting Terrorism Center at West Point, 2012, 6.

²⁹ Mark Sedgwick, “The Concept of Radicalization as a Source of Confusion”, *Terrorism and Political Violence*, 22:4, 479.

³⁰ *a.g.m.*, 485.

³¹ *a.g.m.*, 490.

yönelik bir tehdit olarak değerlendirerek “radikal” olarak tanımlama ya da sınıflandırma yoluna giderler.³²

Magnus Ranstrop ise radikalleşmenin farklı yollarla ya da hızlarla ilerlediği için oldukça karmaşık bir süreç olduğunu belirtmiştir. Ranstrop radikalleşme kavramını “sosyo-psikolojik faktörler, siyasi haksızlıklar, dini motivasyon/söylem ve kimlik siyasetini içeren itme çekme faktörlerinin çok yönlü bir kombinasyonu ve bireyleri aşırıcılığa doğru kolektif şekilde hareket ettiren tetikleyici mekanizmalar” olarak tanımlamıştır.³³ McGregor tarafından 2015 yılında kaleme alınan bir makalede ise radikalleşme kavramına psikolojik temelli olarak yaklaşmıştır. Buna göre radikalleşme “ne mutkaka saldırgan ne de muhakkak dini olmak üzere statüko ile mücadele etme isteği gösteren, ana akımdan anti-normatif veya aşırılık yanlısı ideolojik görüşlere dönüşüm” olarak tanımlanmıştır.³⁴

Veldhuis ve Staun 2009 yılında gerçekleştirilen çalışmada radikalleşme kavramının şiddet içeren veya şiddete varan radikalleşme (*violent radicalisation*) ve daha geniş manada algılanan radikalleşme olmak üzere iki farklı kategoriye ayrılması gerektiğini ifade etmiş ve bu kavramları birbirinden farklı şekilde tanımlamıştır. Şiddet içeren radikalleşme “belirli bir hedefe erişmek amacıyla şiddet kullanımı için aktif uğraş veya şiddet kullanımını benimseme” olarak tanımlanmıştır. Daha geniş manada yapılan tanımlamada ise radikalleşme “toplumda demokrasi için tehlike teşkil eden veya etmeyen ve belirli hedeflere erişmek amacıyla şiddet kullanma tehdidini içeren veya içermeyen geniş kapsamlı değişiklikler için aktif uğraş veya kabul” olarak ifade edilmiştir.³⁵

Anja Daalgard-Nielsen radikalleşmeyi bir süreç olarak tasvir etmekte ve “mevcut düzenle çatışan veya düzeni doğrudan tehdit eden toplumdaki geniş kapsamlı değişiklikleri gerçekleştirmeye çalışmak ve desteklemek için artan bir hazır olma hali” olarak tanımlamaktadır. Nielsen radikalleşmenin en uç safhası olarak betimlediği

³² Sedgwick, *a.g.m.*, 491.

³³ Magnus Ranstrop, *Understanding Violent Radicalisation: Terrorist and Jihadist Movements in Europe* (Routledge, 2010), 6.

³⁴ Ian McGregor, Joseph Hayes and Mike Pretice, “Motivation for Aggressive Religious Radicalisation: Goal Regulation Theory and a Personality x Threat x Affordance Hypothesis”, *Frontiers in Psychology*, Volume: 6, 2015.

³⁵ Tinka Veldhuis, Jorgen Staun, “Islamist Radicalisation: A Root Cause Model”, Netherlands Institute of International Relations Clingendael, October 2009, 4.

şiddet içeren veya şiddete varan radikalleşmeyi ise “doğrudan şiddet eylemlerine katılma veya şiddet eylemlerini destekleme hususundaki istekliliğinin gelişmesine radikal fikirlerin eşlik ettiği bir süreç” olarak tanımlamıştır.³⁶

Clark McCauley ve Sophia Moskalkenko radikalleşme kavramını siyasal radikalleşme olarak ele almış ve hem bireysel ölçekte psikolojik olarak hem de grup dinamikleri bağlamında bir tanımlama getirmişlerdir. Buna göre siyasal radikalleşme “gruplar arası çatışma ve şiddeti desteklemede inançlar, hisler ve davranışlarda aşırılık” olarak tanımlanmıştır.³⁷ Grup dinamiklerine atıf yapılan tanımlamada ise radikalleşme “giderek artan bir şekilde gruplar arası şiddeti meşrulaştırma ve grubun savunulmasında fedakârlık talebi doğrultusunda inançlar, hisler ve davranışlardaki değişim” olarak ifade edilmiştir.³⁸

Randy Borum radikalleşme kavramını “aşırıcı ideoloji ve inançların geliştiği süreç” olarak tanımlamıştır.³⁹ Mina Al-Lami radikalleşmeyi bir “değişim süreci” olarak tanımlamıştır.⁴⁰ Kris Christman radikalleşmenin bir anda gerçekleşmeyecek bir süreç olarak nitelendirmiş ve radikalleşme kavramını “kişisel ve siyasi bir halden/durumdan başka bir hale/duruma dönüşüm süreci” olarak tanımlamıştır.⁴¹

Alex Schmid ise radikalleşme çalışmalarını literatüründe yer alan pek çok tanımı inceleyerek kapsayıcı bir kavramsallaştırma ortaya koymaya çalışmıştır. Bu tanımlamaya göre radikalleşme “genellikle siyasi kutuplaşma durumunda birbirine karşıt aktörlerden cepheleşmeye sürükleyen çatışma başlatıcı taktiklere dâhil olmak için artan bir bağlılık lehine, farklı çıkarları gözeten siyasi aktörler ve gruplar arasında tek veya iki taraflı olarak olağan diyalog pratiklerinin, uzlaşma ve hoşgörünün terk edildiği bireysel veya kolektif (grup) bir süreç” olarak ifade edilmiştir.⁴² Bu süreç

³⁶ Anja Dalgaard-Nielsen, “Violent Radicalization in Europe: What We Know and What We Do Not Know”, *Studies in Conflict and Terrorism*, 33:9, (2010), 798.

³⁷ Clark McCauley, Sophia Moskalkenko, “Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism”, *Terrorism and Political Violence*, 20:3 (2008), 415.

³⁸ *a.g.m.*, 416

³⁹ Randy Borum, “Radicalization into Violent Extremism I: a Review of Social Science Theories”, *Journal of Strategic Security*, No:4 (2011), 9.

⁴⁰ Mina Al-Lami, “Studies of Radicalisation: State of the Field Report”, Royal Holloway University of London, December 2008, 2.

⁴¹ Kris Christmann, “Preventing Religious Radicalisation and Violent Extremism: A Systematic Review of the Research in Evidence”, Youth Justice Board for England and Wales, 2012, 10.

⁴² Alex Schmid, “Radicalisation De-Radicalisation Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review” ICCT Research Paper, March 2013, 18.

baskı (şiddet içermeyen) ve cebir kullanımı, terörizmden farklı çeşitli siyasal şiddet türleri ve terörizm ya da savaş suçları türünde aşırı şiddet eylemleri gibi unsurları içerebilir.⁴³ Schmid'e göre radikalleşme süreci, mevcut sistem artık uygun ve meşru olmadığı için ana akım veya statüko doğrultusundaki pozisyonundan dikotomik dünya görüşü ve baskın siyasi düzen dışında alternatif bir siyasi hareketlilik odak noktasının kabulünü içeren daha radikal ya da aşırı pozisyonlara doğru isyancı grup tarafında gerçekleşen bir ideolojik sosyalizasyondur.⁴⁴

Alex Wilner ve Claire-Jehanne Dubouloz tarafından gerçekleştirilen çalışmada radikalleşmenin bireyi şiddet içeren davranışları gerçekleştirmeye hazırlayan ve motive eden zihinsel ve duygusal bir süreç olduğunu ifade edilmiştir. Bu kapsamda Wilner ve Dubouloz radikalleşmeyi “bireylerin aşırı siyasi, sosyal ve/veya dini idealleri ve arzuları benimsediği ve belirli hedeflere ulaşmak için gelişigüzel kullanılan şiddeti meşrulaştırdığı kişisel bir süreç” olarak tanımlanmıştır.⁴⁵

Ongering tarafından yapılan tanımlamada radikalleşme “bireylerin her zamankinden daha aşırı siyasi veya dini-siyasi fikirler ve amaçlar benimsediği, bu amaçlara ulaşılmasının aşırı yöntemleri meşrulaştırdığına ikna olduğu kişisel bir oluşum süreci” olarak belirtilmiştir.⁴⁶

John Horgan ve Kurt Braddock tarafından gerçekleştirilen çalışmada radikalleşme ve şiddete varan radikalleşme arasında bir ayırım yapılmıştır. Buna göre radikalleşme “aşırı siyasi veya dini bir ideolojiye aşamalı olarak bağlılığının deneyimlendiği psikolojik ve sosyal bir süreç” olarak tanımlanmıştır. Ayrıca radikalleşmenin her zaman şiddet içermeyeceğini savunan Horgan ve Braddock şiddete varan radikalleşmeyi ise “devlet dışı şiddet içeren bir harekete dâhil olarak artan ve odaklanılmış sosyal ve psikolojik radikalleşme süreci” olarak ifade etmişlerdir.⁴⁷

⁴³ a.g.e.,18.

⁴⁴ a.g.e.,18.

⁴⁵ Alex Wilner, Claire-Jehanne Dubouloz, “Homegrown Terrorism and Transformative Learning: An Interdisciplinary Approach to Understanding Radicalization”, *Global Change, Peace and Security*, 22:1, (2010), 38.

⁴⁶ Lidewijde Ongering, “Home-Grown Terrorism and Radicalization in the Netherlands: Experiences, Explanations, and Approaches” (US Senate Committee on Homeland Security and Governmental Affairs,27 June 2007).

⁴⁷ John Horgan, Kurt Braddock, “Rehabilitating the Terrorists: Challenges in Assessing the Effectiveness of De-Radicalisation Programs”, *Terrorism and Political Violence*, 22 (2010).

David Mandel radikalleşmeyi “bireylerin ve/veya bireylerden oluşan grupların düşüncelerindeki, hislerindeki ve/veya davranışlarındaki aşırıcılıkta bir artış ve/veya güçlenme” olarak tanımlanmıştır.⁴⁸ İOmar Ashour radikalleşmeyi “bir grup içerisinde demokratik prensiplerin reddedilmesini (iktidarın barışçıl değişimi ve ideolojik ve siyasal çoğulculuk meşruiyeti dâhil olmak üzere) ve siyasal hedeflere ulaşmak amacıyla şiddet kullanımına ya da şiddet seviyesini artırmaya yol açan ideolojik ve/veya davranışsal dönüşüme uğradığı göreceli bir değişim süreci” olarak tanımlamıştır.⁴⁹ Demant, Sloodman, Buijs ve Tillie tarafından 2008 yılında gerçekleştirilen çalışmada ise radikalleşme “birey kendisini artık toplumun bir parçası hissetmediği için sisteme olan güvenin azaldığı ve gittikçe bireysel olarak kendi grubu içerisine çekildiği gayri meşrulaşma süreci” olarak tanımlanmıştır.⁵⁰

Yukarıda ifade edilen bütün tanımlarda yer alan ortak bir takım unsurlar bulunmaktadır. Bu ortak unsurlara göre radikalleşme:

- 1) karmaşık bir süreçtir
- 2) kişisel veya kolektif bir dönüşüm içerir
- 3) ana akım veya demokratik görüş ve pratiklerden kopuş içerir
- 4) aşırıcı bir ideoloji veya inancın benimsendiği durumdur
- 5) politik veya sosyal değişiklikler için şiddet ve terör eylemleri dahil olmak üzere aşırıcı yöntemleri benimseme veya kullanma eğilimi içerir.

2.2. Radikalleşme Teorileri

Radikalleşme teorileri radikalleşme sürecine etki eden dinamiklere ve radikalleşme sürecinin nasıl analiz edilmesi gerektiğine dair teorik altyapı sunmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın bu bölümde radikalleşme teorilerindeki temel yaklaşımlardan olan Sosyal Hareket Teorisine, Sosyal Psikolojik Yaklaşımlara, Dönüşüm Teorisine ve Mikro, Mezo ve Makro Analiz Düzeylerine değinilmektedir. İncelenen bu teorik yaklaşımların PKK’ya katılmış bireylerden elde edilen verilerin nasıl bir çerçevede

⁴⁸ David Mandel, “Radicalisation: What Does It Mean”, Home-Grown Terrorism: Understanding and Addressing the Root Causes of Radicalisation Among Groups With an Immigrant Heritage in Europe, ed. Thomas Pick, Anne Speckhard, Beatrice Jacuch (Amsterdam, IOS Press, 2009), 111.

⁴⁹ Omar Ashour, *The De-Radicalisation of Jihadists: Transforming Armed Islamist Movements* (New York, Routledge, 2009), 5.

⁵⁰ Froukje Demant ve diğ., *Decline and Disengagement: An Analysis of Deradicalisation* (Amsterdam: IMES, 2008), 12-13.

analiz edilmesi gerektiğine ve radikalleşme sürecinde etkili olan dinamiklere dair bir teorik altyapı oluşturulması hedeflenmektedir.

2.2.1. Sosyal Hareket Teorisi

Radikalleşme süreçlerini ve şiddet içeren aşırıcılığı anlamak için uygulanan önemli teorik yaklaşımlardan biri Sosyal Hareket Teorisi'dir. Sosyal Hareket "bir toplumdaki sosyal yapının bazı unsurlarını değiştirilmesini temsil eden görüşler ve inançlar bütünüdür".⁵¹

Sosyal hareket teorisi ise 1940'lı yıllarda sosyal hareketlerin meydana gelen irrasyonel kolektif davranış süreçlerinden kaynaklandığı fikriyle başlamıştır.⁵² 1980 ve 1990'lı yıllarda Sosyal Hareket Teorisi araştırmacıları, herhangi bir organizasyonun veya hareketin birincil görevinin kendi hayatta kalmasını sağlamak olduğunu fark etmişlerdir.⁵³ Hayatta kalmak için ise sosyal hareket taraftarlarının ya da üyelerinin eleman kazanması ve bu eleman kazanma işlemini sürdürülebilir kılması gerekmektedir. Bu kapsamda zaman içerisinde çeşitli şekillerde oluşabilecek insan kayıplarının yenilenmesi ve hareketin büyümesi için yeni üyelerin eklenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla hareketin ayakta kalabilmesi için etkisini ve kapasitesini genişleterek büyümesi gerekmektedir. Klandermans ve Oegema, hayatta kalmak ve kendini sürdürmek için herhangi bir Sosyal Hareketin aşağıdaki görevlere katılması gerektiğini öne sürmektedir:⁵⁴

- 1) Mobilizasyon potansiyelinin oluşturulması
- 2) Eleman devşirme ağlarının oluşturulması ve bu ağın motive edilmesi
- 3) Katılmak için motivasyonun canlandırılması
- 4) Katılımın önündeki engellerin kaldırılması

Sosyal hareketler teorisi kapsamında geliştirilen teorik yaklaşımdan hareketle sosyal hareketlerin öncelikli hedefinin kendi varlığını korumak ve güçlendirmek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla radikalleşme süreci incelenirken örgütlerin kendi

⁵¹ Mayer Zald, John McCarthy, *Social Movements in an Organizational Society*, (New Brunswick, Routledge, 1987), 2.

⁵² Borum, *a.g.m.*

⁵³ Borum, *a.g.m.*

⁵⁴ Bert Klandermans, Dirk Oegema, "Potentials, Networks, Motivations and Barriers: Steps Towards Participation in Social Movements", *American Sociological Review*, 52 (1987): 519–531.

devamlılığını sağlamak üzere eleman devşirme ağı kuracağını ve bu ağa katılan bireylerin motive edilmek üzere propaganda faaliyetlerinin gerçekleştirileceğini göz önünde bulundurulması gerektiği anlaşılmaktadır.

2.2.2. Sosyal Psikolojik Yaklaşımlar

Sosyal psikoloji, insanlar arasındaki ilişkiler ve özellikle grup davranışlarıyla ilgilenen bir psikolojinin alt disiplini. Bu bağlamda sosyal psikoloji, radikalleşme çalışmalarına da gruplar arası çatışmalar ve dinamikler ile ilgili olarak önemli katkılar sunmaktadır. Sosyal psikolojik yaklaşımlar kapsamında gerçekleştirilen araştırmalar sonucunda radikalleşme sürecinde etkili olabilecek çeşitli sosyal-psikolojik dinamiklere ulaşılmıştır. Bu dinamikler aşağıda ifade edilmektedir:⁵⁵

- 1) Grup dinamikleri aşırıcı tutumlar geliştirebilir.
- 2) Grup olarak karar verme genellikle bireysel karar vermektan daha yanlı ve daha az rasyoneldir.
- 3) Grup algısı, genellikle grup üyeleri tarafından şekillendirilir.
- 4) Bireyler grup olarak gerçekleştirilen eylemlerinden daha az sorumlu hissederler.
- 5) İnsanlar algılanan teşvikler ve ödüller nedeniyle gruplara katılırlar.
- 6) Grupların üye davranışlarını kontrol eden iç normları ve kuralları vardır.

2.2.3. Dönüşüm Teorisi

Radikalleşme sürecine yönelik geliştirilen bir diğer teorik yaklaşım ise Dönüşüm Teorisi'dir. Dönüşüm Teorisi grup dinamikleri veya kolektif hareketlerden çok bireysel "dönüşüm" sürecine vurgu yapmaktadır. Dönüşüm Teorisi kapsamında gerçekleştirilen en önemli çalışmalardan biri Lewis Rambo tarafından ortaya çıkarılan yedi aşamalı modeldir. Bu model çerçevesinde bireylerin radikalleşme süreçlerinde gerçekleşen yedi aşama ifade edilmektedir:⁵⁶

- 1) Bağlam: Dönüşüm sürecini hızlandırabilecek veya engelleyebilecek çevresel faktörleri kapsar.
- 2) Kriz: Kişisel veya sosyal bozulmanın neden olduğu kişisel krizleri ifade eder.
- 3) Arayış: Krizden kurtuluş için çözümler veya faaliyetler arama sürecidir.

⁵⁵ Borum, *a.g.m.*

⁵⁶ Lewis Rambo, *Understanding Religious Conversions* (New Haven, CT: Yale University Press, 1993).

- 4) Karşılaşma: Arayış içinde olan kişinin problemlerinin çözümü ve savunucusu olan kişi ile ilk temasını ifade eder.
- 5) Etkileşim: Arayış içindeki kişi ile savunucu veya temsilci arasındaki bilgi alışverişini temsil eder.
- 6) Taahhüt: Kişinin bir yapılanmaya veya ideolojiye sadakatle bağlı kalacağına yönelik açık beyanını ve bu yönde aldığı kararları ifade eder.
- 7) Sonuçlar: Yapılan eylemlerin, taahhütlerin ve kararların etkilerini ifade eder.

2.2.4. Mikro, Mezo ve Makro Analiz Seviyeleri

Radikalleşme teorileri içerisinde yer alan önemli bir yaklaşım da Alex Schmid tarafından ifade edilen mikro, mezo ve makro analiz seviyeleridir. Schmid radikalleşmeye neden olan her bir faktörün aynı düzlemde analiz edilmesinin doğru olmayacağına vurgu yapmaktadır. Bu nedenle terörizme yol açabilecek radikalleşmenin nedenleri sadece mikro düzeyde değil, mezo ve makro düzeyde de aranmalıdır. Bu kapsamda aşağıda mikro, mezo ve makro düzeylerde hangi radikalleşen dinamiklerin etkili olduğu ifade edilmektedir:⁵⁷

- 1) Mikro Düzey: Mikro düzey; kimlik sorunları, başarısız entegrasyon, yabancılaşma duyguları, marjinalleşme, ayrımcılık, göreceli yoksunluk, aşağılanma (doğrudan veya vekaleten), damgalanma ve reddetme, öfke ve intikam duygularıyla birleştirilen bireysel düzeyi ifade etmektedir.
- 2) Mezo Düzey: Mezo düzey; radikal ve destekleyici çevrenin birleştiği toplanma noktasını ifade etmektedir. Teröristler ile bireyler arasındaki bağlantıların kurulduğu yapılanmalardır.
- 3) Makro Düzey: Makro düzey, yurtiçinde ve yurtdışında devlet ve toplum düzeninden hoşnutsuzluğu, sosyo-ekonomik fırsat eşitsizliği, azınlık ilişkileri ve parti siyasetinin radikalleşmesi gibi geniş kapsamlı radikalleşme nedenlerini ifade etmektedir.

2.3. Radikalleşme Süreci Modelleri

Bu bölümde radikalleşme çalışmaları çerçevesinde geliştirilen teorik yaklaşımlardan hareketle oluşturulan radikalleşme modellerine değinilmektedir. Radikalleşme modelleri radikalleşme sürecinin daha kolay anlaşılmasına ve radikalleşmede etkili

⁵⁷ Schmid, *a.g.e.*

olan dinamiklerin hangi safhalarda etkili olduğunun test edilmesine yönelik imkân sunmaktadır. Bu bölümde çeşitli terör örgütlerinden hareketle geliştirilen bu radikalleşme modelleri incelenmektedir. Bu sayede radikalleşme modellerinin nasıl kurgulandığı ve radikalleşme süreçlerinde ortak bulunan noktaların da tespit edilmesi hedeflenmektedir.

2.3.1. New York Polis Departmanı (NYPD) Modeli

New York Polis Departmanı istihbarat analistleri Mitchell D. Silber ve Arvin Bhatt tarafından 2007 yılında cihatçı selefi ideoloji ve bu ideolojiyi destekleyenlerin nasıl radikalleştiği üzerinde bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada cihatçı selefi radikalleşme sürecinin şu dört aşamada⁵⁸ gerçekleştiği ifade edilmiştir:

1. Aşama: Radikalleşme Öncesi
2. Aşama: Kendi Kimliğini Tanımlama
3. Aşama: Endoktrinasyon
4. Aşama: Cihatçı Anlayış

Silber ve Bhatt radikalleşme sürecindeki her bir aşamanın kendine has özellikleri olduğunu, bu sürece başlayan bireylerin bu süreçteki her bir aşamayı sırayla veya doğrusal şekilde deneyimlemeden de radikalleşmenin gerçekleşebileceğini ifade etmişlerdir.⁵⁹

Radikalleşme öncesi safha, esas itibariyle radikalleşme süreci başlamadan önceki orijin noktasıdır. Bu aşama bireylerin radikalleşme öncesinde henüz herhangi bir ideolojiyi benimsemediği dönemdeki hayat tarzını, aldığı eğitimleri, sosyal statüsünü, içeren bölüm olarak da ifade edilebilir.⁶⁰ Bu aşamaya dair veriler radikalleşen bireylerin demografik, sosyal veya psikolojik profillerinde benzerlikler veya ortak noktalar olup olmadığına dair verileri içerebileceği için önemli olarak görülmektedir.

Kendi kimliğini tanımlama safhası ise bireylerin iç ve dış faktörlerden etkilendiği, ideolojik araştırmalara ya da arayışa başladığı, eski kimliğinden yavaş yavaş koptuğu ve farklı ideolojiler veya kişilerle hemfikir olduğunu düşünerek kendini bu yeni

⁵⁸ Mitchell Silber, Arvin Bhatt, “Radicalisation in the West: The Homegrown Threat”, The New York Police Department, 2007, 6.

⁵⁹ *a.g.r.*, 6.

⁶⁰ *a.g.r.*, 6.

kimlikle ilişkilendirmeye başladığı aşamadır. Bireyin yeni kimlik arayışına başlamasında önceki ideoloji veya inancını sarsan olaylar veya krizler bilişsel açılıma neden olan çeşitli faktörler tetikleyici katalizör rolü oynamaktadır. Tetikleyici rol oynayan bu katalizörler ekonomik (işini kaybetme), sosyal (ayrımcılık, yabancılaşma, ırkçılığa maruz kalma), politik (uluslararası çatışmalar) veya kişisel (aile bireylerini kaybetme) gibi sebepleri içerebilmektedir.⁶¹

Endoktrinasyon safhası bireylerin inançlarını veya ideolojilerini sürekli olarak derinleştirdiği, bu inançları tamamen benimsediği ve inandıkları bu dava için eylemin gerekli olduğunu sorgusuz şekilde kabul ettiği bir aşamadır. Endoktrinasyon süreci genellikle bireylere “lider” veya “yol gösterici” olarak öncülük eden çeşitli kişiler tarafından yürütülmektedir. Böylece endoktrinasyon aşamasında kendi kimliğini tanıma aşamasında belirtilen bireyin kendi kimliğini ilişkilendirdiği dünya görüşü veya grup ile kurulan bağ kuvvetlendirilir.⁶²

Cihatçı anlayış safhasında birey bağlı olduğu dünya görüşü veya ideolojideki rolünü tamamen kabul eder ve kendini bu dava için mücadele eden kutsal bir kişi olarak görür. Bu aşamada bireyler artık kendi kutsal davaları için cihat eden “mücahit” olarak kendi görevlerini içselleştirirler. Bu aşamada bireyler veya gruplar terörist eylemler için operasyonel planlamalara başlar, eylem hazırlıkları yapar ve sonuç olarak eylemleri fiilen gerçekleştirirler. Diğer taraftan belirtmelidir ki ilk üç aşamadaki radikalleşme oldukça yavaş ilerlemekte ve uzun bir süreç gerektirmektedir. Ancak ilk üç aşamadan sonra gelen cihatçı anlayış süreci ise birkaç ay içerisinde tamamlanan ve oldukça çabuk tamamlanan bir süreç olarak belirtmektedir.⁶³

2.3.2. Quintan Wiktorowicz Sosyal Hareketler Modeli

Quintan Wiktorowicz’in tarafından geliştirilen sosyal/bilişsel radikalleşme modelinde ise yedi temel aşama bulunmaktadır. Dini radikalleşmenin açıklandığı modelde daha çok radikalleşme üzerindeki sosyal etkenlere vurgu yapılmaktadır. Modeldeki yedi aşama ve her bir aşamada etkili olan faktörler aşağıda belirtilmektedir:⁶⁴

⁶¹ Silber, Bhatt, *a.g.r.*, 6-7.

⁶² Silber, Bhatt, *a.g.r.*, 7.

⁶³ Silber, Bhatt, *a.g.r.*, 7.

⁶⁴ Quintan Wiktorowicz, *Islamic Activism: A Social Movement Theory Approach* (Indiana University Press, 2004).

1. Aşama Dış Şartlar: Sosyal ekonomik ve siyasi koşullar
2. Aşama Bilişsel Açıklık: Bireyin toplum içerisinde dezavantajlı olduğunun farkına varması
3. Aşama Dini Arayış: Dini arayışın gelişmesi
4. Aşama Çerçeveleme: Grup ile birlikte hareket
5. Aşama Sosyalleşme : Grup içi faaliyetlere katılım
6. Aşama Değerleri İçselleştirme: Örgüt İdeolojisinin benimsenmesi
7. Aşama Katılım: Örgüte Katılım

2.3.3. Fathali Moghaddam'ın Merviden Modeli

Fathali Moghaddam 2005 yılında yaptığı çalışmasında bireylerin veya grupların teröre giden yoldaki psikolojik dönüşümünü incelemiştir. Moghaddam bu çalışmasında radikalleşme sürecini teröre giden basamaklar (*staircase to terrorism*) olarak kavramsallaştırmış ve radikalleşme sürecini daha iyi açıklamak için bir benzetme kullanmıştır. Moghaddam çalışmasında radikalleşme sürecini bireylerin zihinlerinde inşa edilmiş altı katlı bir binanın en üstüne kadar çıkan ve gittikçe daralan bir merdivene (*narrowing staircase*) tırmanmaya benzetmiştir. Moghaddam'ın benzetmesine göre radikalleşme süreci şu altı aşamayı içermektedir:⁶⁵

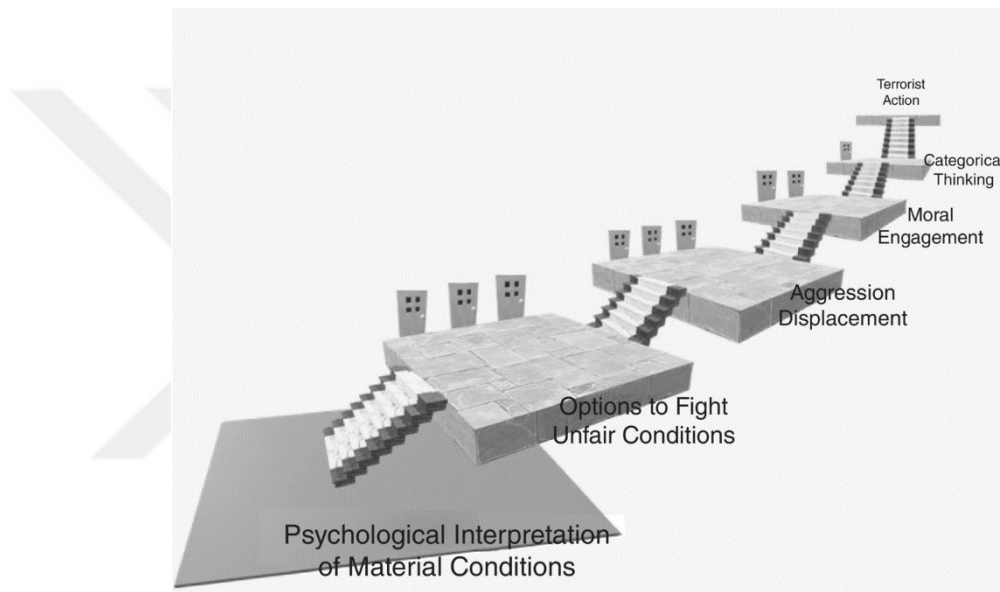
1. Zemin Kat : Maddi Koşulların Psikolojik Yorumu
2. Birinci Kat : Haksız Muamele ile Mücadelede Algılanan Seçenekler
3. İkinci Kat : Saldırganlığın Yer Değiştirmesi
4. Üçüncü Kat : Ahlaki Angajman
5. Dördüncü Kat : Terör Örgütünün Algılanan Meşruiyetinin ve Kategorik Düşüncenin Katılaştırılması
6. Beşinci Kat : Terör Eylemi ve Kaçınmayı Kısıtlayan Mekanizmalar

Bu benzetmeye göre altı katlı binadaki her bir kat farklı bir radikalleşme aşamasını temsil etmektedir. Moghaddam'a göre radikalleşme sürecindeki en önemli ve temel özellik bireylerin binayı ve kendilerine açılacağını düşündüğü kapıları nasıl algıladığı ve bununla ilgili verdikleri kararlardır.⁶⁶ Bireyler binaya zemin kattan girmekte ve kimileri kendileri için açılacağını düşündüğü kapıların olduğu katta kalmaya diğerleri

⁶⁵ Fathali Moghaddam, "The Staircase to Terrorism: A Psychological Exploration", *American Psychologist*, Vol. 60, No. 2 (2005), 161-162.

⁶⁶ *a.g.m.*, 161-162.

ise daha üst katlara tırmanmaya karar vermektedir. Ancak binadaki giderek daralan merdivende yüksek katlara tırmandıkça değerlendirebilecek seçenekler azalmakta ve sonuç olarak son kattaki tek bir kapının bulunduğu seçenekten başka yol bulunmamaktadır. Son kata kadar tırmanan bu bireylere ise başkalarına zarar vermek dışında bir seçenek bulunmamaktadır. Dolayısıyla terörist eylemler Moghaddam tarafından altı basamaklı bu binadaki son seçenek olarak tasvir edilmiş ve bireylerin her bir kattaki tutum ve davranışları belirli bir psikolojik süreci açıklayacak şekilde karakterize edilmiştir.⁶⁷

Şekil 2.1: Fathali Moghaddam Radikalleşme Modeli.

Kurt Braddock, *Weaponized Words: the Strategic Role of Persuasion in Violent Radicalization and Counter-Radicalization* (Cambridge University Press, 2020).

Yukarıda belirtildiği üzere zemin kat maddi koşulların psikolojik yorumu (*psychological interpretation of material conditions*) safhasını temsil etmekte ve toplumun büyük bir çoğunluğu bu temel düzeyde yer almaktadır. Moghaddam'a göre radikalleşme sürecini açıklayabilmek için öncelikle bu katta bulunan milyonlarca insan tarafından algılanan adaletsizlik, haksız muamele, hayal kırıklığı ve utanç duygusunun anlaşılması gerekmektedir.⁶⁸ Bireyler bu katta öncelikli olarak içinde

⁶⁷ Moghaddam, *a.g.m.*, 161-162.

⁶⁸ Moghaddam, *a.g.m.*, 161-162.

buldukları materyal koşulları yorumlamakta ve bu koşullara neden olan dinamikler üzerinde yorumlarda bulunmaktadır. Daha sonra ise bireyler adaletsiz koşullara yönelik çözüm aramak üzere birinci kata tırmanırlar.

Birinci kat haksız muamele ile mücadelede algılanan seçenekler (perceived options to fight unfair treatment) safhasını temsil etmektedir. Bu katta bireyler çeşitli kapılara yönelerek haksız muameleye karşı çözüm yollarını algılamaya çalışırlar. Saldırganlığın Yer Değiştirmesi (Displacement of Aggression) kısmında ise birey in haksız muamelenin kökeni olarak gördüğü grubu veya etkeni zihninde düşmanlaştırır. Birey, bu grup veya etkenin ortadan kalkması halinde sorunlarının çözüleceğine inanır. Bu aşamayı geçen bireyler Ahlaki Angajman (Moral Engagement) aşamasına ulaşırlar. Bu aşamada birey katıldığı örgütün ideolojisini ve ahlaki değerlerini benimsemeye başlar. Örgüt ideolojisinin tam olarak benimsenmesinin ardından Terör Örgütünün Algılanan Meşruiyetinin ve Kategorik Düşüncenin Katılaştırılması (Solidification of Categorical Thinking and the Perceived Legitimacy of the Terrorist Organization) aşaması gelmektedir. Bu aşamada birey örgüt ideolojisine tam olarak aidiyet kazanmış ve sosyal değişimler için şiddet kullanılması gerektiğine dair fikri tam olarak benimsemiştir. Son aşamada ise Terör Eylemi ve Kaçınmayı Kısıtlayan Mekanizmalar (The Terrorist Act and Sidestepping Inhibitory Mechanisms) aşamasıdır. Bu aşamada birey terör örgütünün eylemlerine ve yapılanmasına katılmaktan başka bir yol görememektedir. Böylece bireyin radikalleşme süreci tamamlanarak terör örgütüne katılım sürecini tamamlamıştır.

3. PKK'NIN GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TARİHSEL DÖNÜŞÜMÜ VE ŞİDET KULLANIMI

Bu bölümde teröristbaşı Abdullah Öcalan'ın hayatı, PKK'nın kuruluş tarihçesi ve örgüt yapılanmasına değinilmektedir. Diğer taraftan PKK, tarihsel süreç içerisinde tek bir ideolojik yaklaşım benimsememiştir. PKK'nın ideolojik yaklaşımı zaman içerisinde farklılıklar göstererek dönüşüme uğramış ve örgütün bugün bildiğimiz yapılanması zaman içerisinde şekillenmiştir. Dolayısıyla araştırmanın bu bölümünde PKK'nın nasıl kurulduğu, hangi dönüşüm süreçlerinden geçtiği, örgüt yapılanmasının nasıl şekillendirildiği ve örgütün şiddet eylemlerini kullanımının bu tarihsel süreç içerisinde nasıl evirildiği incelenmektedir.

PKK'nın kuruluş amacını ve örgütün temel ideolojik yaklaşımını inceleyebilmek için öncelikle örgütün kurucusu Öcalan'ın hayatını irdelemek gerekmektedir. Zira örgütün temel ideolojik kaynağı, Öcalan'ın siyasal, sosyal ve ekonomik meseleler hakkında geliştirdiği şahsi görüşleri etrafında şekillenmiştir. Öcalan'ın siyasal, sosyal ve ekonomik meseleler hakkında geliştirdiği şahsi fikirleri, hayatı boyunca yaşadığı olaylardaki gözlemlerinden, bulunduğu sosyal çevreden ve okuduğu kitaplardan büyük ölçüde etkilenmiştir. Bu nedenle Öcalan'ın hayatı PKK'nın nasıl ortaya çıktığını ve örgütün ideolojik altyapısını ifade etmesi bakımında son derece önemli bir veri kaynağıdır. Diğer taraftan Öcalan, PKK terör örgütünün kurucusu olarak teröristler tarafından en önemli rol model olarak görülmektedir. Bu nedenle bireylerin radikalleşerek PKK'ya katılım süreçlerini inceleyebilmek için Öcalan'ın hayatındaki kritik noktaların incelenmesi gerekmektedir.

3.1. Teröristbaşı Abdullah Öcalan'ın Hayatı

Teröristbaşı Abdullah Öcalan Şanlıurfa ilinin Halfeti ilçesine bağlı Ömerli köyünde 1947 yılında dünyaya gelmiştir. İlkokulu Ömerli köyüne yakın bir köy okulunda tamamlayan Öcalan, ortaokulu ise akrabasının yanında kalarak Nizip'te tamamlamıştır. Ortaokul eğitiminin ardından Öcalan, 1966 yılında Ankara Demirtepe'de bulunan Tapu Kadastro Meslek Lisesi'ne girmiş ve yatılı olarak lise eğitimini bu okulda tamamlamıştır. 1968 yılında Tapu Kadastro Lisesi'ni bitiren Öcalan, kadastro memuru olarak ilk görev yeri olan Diyarbakır'a atanmıştır.⁶⁹ 1970 yılında tayini çıkan Öcalan İstanbul Avcılar'da memuriyetine devam etmiştir. Öcalan'ın katıldığı ve İstanbul'daki memuriyeti süresince üniversite sınavlarına hazırlanmış ve bir öğrenci yurdunda ikamet etmiştir. İstanbul Avcılar'daki memuriyeti süresince bir taraftan dershaneye giderek üniversite sınavlarına hazırlanan Öcalan, öncelikle İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni kazanarak kaydını yaptırmıştır.⁷⁰ 1971 yılında ise kaydını Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne aldirmiştir. Üniversite sınavında aldığı derece nedeniyle Maliye Bakanlığı'ndan burs kazanmıştır. Öcalan lise eğitimi sırasında Ankara'da, memuriyet ve kısa öğrencilik dönemi süresince İstanbul'da ve nihai olarak Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrenciliği döneminde

⁶⁹ Nihat Ali Özcan, *PKK: Tarihi, İdeolojisi ve Yönetimi* (Ankara: ASAM Yayınları, 1999).

⁷⁰ a.g.e.

sol ideolojik eğilimli pek çok yapılanma içerisinde yer almıştır. Öcalan bu örgütler içerisinde hem Marksist-Leninist literatür üzerine hem de “Kürdistan” fikri üzerine çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur.

Tablo 3.1: Abdullah Öcalan’ın PKK’yı Kurmadan Önce Katıldığı Marksist-Leninist Yapılanmalar.

Katıldığı Yapılanma	Bulunduğu Dönem
1. Türkiye İşçi Partisi (TİP) Doğu Mitingleri	Ankara-Lise Dönemi
2. Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO)	İstanbul Dönemi
3. Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (Dev-Genç)	İstanbul Dönemi
4. Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (THKP-C)	İstanbul Dönemi
5. Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist (TKP-ML)	İstanbul Dönemi
6. Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği (ADYÖD)	Ankara-Üniversite Dönemi
7. Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi (T-KDP)	Ankara-Üniversite Dönemi
8. Tunceli Kültür ve Yardımlaşma Derneği	Ankara-Üniversite Dönemi
9. Tuzluçayır Güzelleştirme Derneği	Ankara-Üniversite Dönemi

Nihat Ali Özcan, PKK: Tarihi, İdeolojisi ve Yönetimi (Ankara: ASAM Yayınları, 1999).

Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde öğrenimine devam ederken bir taraftan Marksist-Leninist yapılanmalara katılan Öcalan, bu örgütler içerisindeki faaliyetleri sırasında izinsiz bildiri dağıtma suçuna karışması nedeniyle 1972 yılında tutuklanmış ve Mamak Askeri Cezaevi’nde yedi ay kalmıştır.⁷¹ Öcalan yedi ay sonra cezaevinden çıktıktan sonra Siyasal Bilgiler Fakültesi’ndeki eğitimine geri dönmüş ve bu süreçte Ankara Bahçelievler’de Kemal Pir ve Haki Karaer ile birlikte bir öğrenci evinde kalmıştır. Bu süreçte Duran Kalkan ve Cemil Bayık ile tanışan Öcalan Kürdistan fikrini o yıllarda geliştirmeye ve benimsemeye başlamıştır.⁷² Öcalan bu isimlerle

⁷¹ Aliza Marcus, *Kan ve İnanç*, (İstanbul: İletişim Yayınları,2009).

⁷² Özcan, *a.g.e.*,31.

birlikte Ankara'daki üniversite öğrenciliği döneminde katıldığı Marksist-Leninist yapılanmalar içerisinde kendi grubunu oluşturmak üzere faaliyetlerde bulunmuş ve bu durum 1978 yılında PKK'nın kurulması ile sonuçlanmıştır.

PKK kurulduktan sonra 1979 yılında terör faaliyetleri nedeniyle güvenlik güçlerinden kaçmak üzere Suriye kaçan Öcalan, PKK terör örgütünü 1998 yılına kadar Suriye'den yönetmiştir. PKK terör örgütü bu süreçte pek çok terör eylemi gerçekleştirmiş ve binlerce insan PKK saldırıları neticesinde şehit olmuştur. 1998 yılında ise Türkiye, Suriye nezdinde girişimlerde bulunarak Öcalan'ın Suriye'den sınır dışı edilmesini talep etmiş ve Suriye Öcalan'ı sınır dışı etmek durumunda kalmıştır.⁷³ Öcalan sınır dışı edilmesinin ardından Suriye'ye ait bir uçakla iltica etmek üzere Yunanistan'a götürülmüş ancak Yunanistan'ın bu ilticayı kabul etmemesi üzerine Rusya'ya geçmiştir.⁷⁴ Rusya Öcalan'ın iltica talebini kabul etmiş ancak Öcalan çok kısa bir süre Rusya'da kalmış ardından İtalya'ya geçmiştir. İtalya'da Öcalan gerçekleştirdiği terör faaliyetleri nedeniyle yargılanmak istenmiş ve bu sırada Türkiye İtalya'dan Öcalan'ın iadesini talep etmiştir. Ancak İtalya siyasal nedenlerle hem Öcalan'ın İtalya'da yargılanması hem de Türkiye'ye iade sürecini kabul etmemiştir. Bu süreçte Öcalan 199 yılında İtalya'dan ayrılarak bir kez daha Yunanistan'a geçmiştir. Öcalan burada Yunan Ulusal İstihbarat Teşkilatı (EYP) tarafından Nairobi'ye kaçırılmış ve Yunanistan'ın Kenya Büyükelçiliği'ne yerleştirilmiştir. Ancak bir süre sonra Yunanistan Öcalan'ın Yunanistan'ın Kenya Büyükelçiliği'nde daha fazla kalamayacağını ve Hollanda'ya yerleşebileceğini belirtmiştir.⁷⁵ Öcalan bunun üzerine 15 Şubat 1999 tarihinde Hollanda'ya gitmek üzere Nairobi Havalimanı'na götürülmüştür. Ancak Nairobi Havalimanı'nda Türk yetkililer Öcalan'ı tutuklamış ve yargılanması için Türkiye'ye getirmiştir. Bu süreçten sonra Öcalan İmralı Adası'nda bulunan cezaevine yerleştirilmiş ve yargılanarak müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

3.2. PKK'nın Kuruluşu ve Örgüt Yapılanması

PKK terör örgütü 1978 yılında Diyarbakır'ın Lice ilçesinde teröristbaşı Abdullah Öcalan ve destekçileri tarafından kurulmuştur. Öcalan özellikle 1968 yılında liseden

⁷³ Mehmet Bedri Aluçlu, *Terör Örgütü PKK'nın Saklı Yüzü*, (Ankara:Berikan Yayınevi, 2020),99-101.

⁷⁴ *a.g.e.*, 99-101.

⁷⁵ Aluçlu, *a.g.e.*, 99-101.

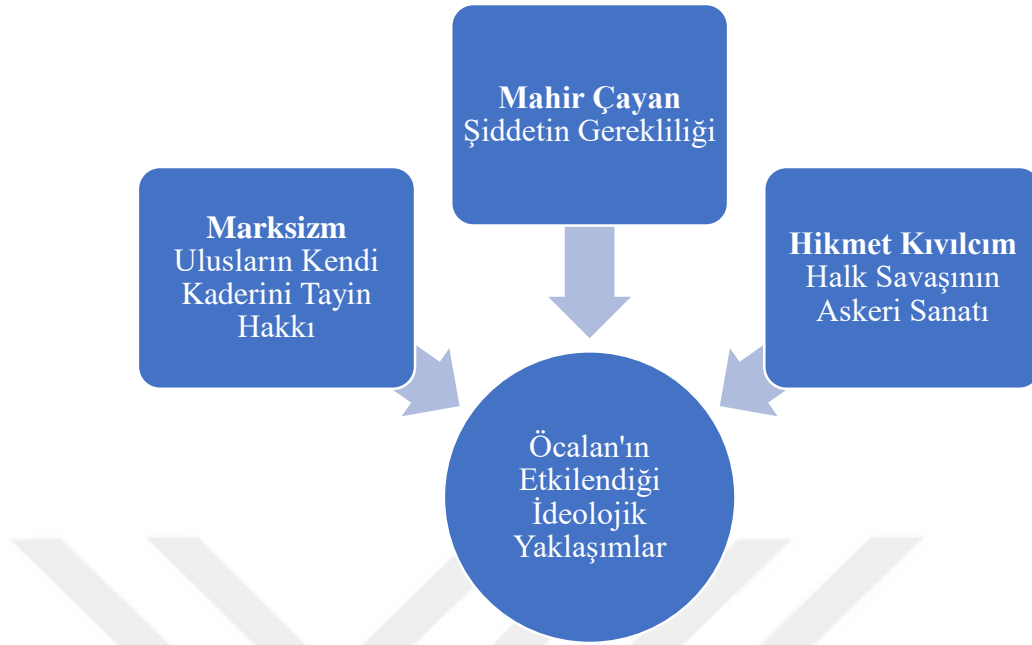
mezun olduktan sonra memuriyet hayatına devam ettiği Diyarbakır ve İstanbul’da ve Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi döneminde PKK’nın kuruluşu için çalışmalarda bulunmuştur. Dolayısıyla 1968 yılında Öcalan’ın liseden mezun olduğu yıldan itibaren 1978 yılındaki PKK’nın kuruluşuna kadar geçen on yıl PKK’nın nasıl kurulduğu ve nasıl bir örgüt yapılanmasına sahip olduğuna dair sorulara yanıt oluşturmaktadır. Bu on yıl araştırma kapsamında daha kolay incelenebilmesi adına “ideolojik dönem” ve “parti kongresi ve kuruluşu” olmak üzere iki ana başlık halinde incelenmiştir. İdeolojik dönem başlığı altında 1968 yılından itibaren Öcalan’ın ideolojik gelişimi ve bu ideolojik gelişimden hareketle PKK kuruluşu öncesindeki yapılanma ele alınmaktadır. Parti Kongresi ve kuruluş bölümünde ise Öcalan’ın PKK’nın kuruluş sonrasındaki örgüt yapılanmasına değinilmektedir.

3.2.1. İdeolojik Dönem

İdeolojik dönem, 1968 yılında Öcalan’ın lise mezuniyetinden itibaren 1978 yılına kadar örgütün kurulması için gerçekleştirilen ön hazırlıkları ve bu süreç boyunca Öcalan’ın PKK’yı kurmasına etki eden ideolojik fikirleri edindiği süreci kapsamaktadır. Esas itibarıyla Öcalan’ın ideolojik eğilimlerinin temelini lise yıllarında Ankara’ya eğitim görmeye geldikten süreçte başladığı görülmektedir. Öcalan 1960’lı yıllarda Türkiye’nin siyasi bakımdan çalkantılı bir süreçten geçtiği bir dönemde Türkiye’nin doğusunda yer alan bir köyden, Türkiye’nin başkenti Ankara’ya gelmiştir. Dolayısıyla kendi doğup büyüdüğü köy ile Ankara’da yaşayan insanlar arasındaki farklar üzerine gözlemler yapmıştır.⁷⁶ Burada Öcalan’ın adaletsizliğe uğrama ve dışlanmışlık duygularını hissettiği değerlendirilmektedir. Bu nedenle Öcalan lise yıllarından itibaren düşünmeye başladığı “Kürdistan” fikri ve bu fikrin hayata geçirilmesi için mücadele edilmesi gerektiğine dair inançla yukarıda bahsedilen pek çok Marksist-Leninist yapılanma içerisinde yer almıştır. Öcalan bu yapılanmalar içerisinde karşılaştığı çeşitli ideolojik yaklaşımlardan etkilenmiştir. Özellikle Marksizm’den etkilenerek ulusların kendi kaderini tayin hakkı fikrini, Mahir Çayan’ın devrime ulaşmak için şiddetin gerekliliği fikrini ve Hikmet Kıvılcım’ın halk savaşının nasıl yapılması gerektiğine dair esasları benimsemiştir.⁷⁷

⁷⁶ Özcan, a.g.e.

⁷⁷ Özcan, a.g.e.

Şekil 3.1: Öcalan'ın Etkilendiği İdeolojik Yaklaşımlar.

Nihat Ali Özcan, PKK: Tarihi, İdeolojisi ve Yönetimi (Ankara: ASAM Yayınları, 1999).

Öcalan elbette bu ideolojileri hem katıldığı Marksist-Leninist yapılanmalardan hem de lise döneminden itibaren okuduğu ve karşılaştığı eserlerden ve kitaplardan edinmiştir. Tablo'da Öcalan'ın etkilendiği bu eserler ifade edilmektedir.

Tablo 3.2: Öcalan'ın Etkilendiği Eserler, Kitaplar ve Yazarlar.

Etkilendiği Eserler, Kitaplar ve Yazarlar	Okuduğu Dönem
1. Akşam Gazetesi'nde Yayınlanan Barzani Röportajları	Lise Dönemi (1966-1968)
2. Huberman, Sosyalizm'in Alfabetesi	Lise Dönemi (1966-1968)
3. Erivan Radyosunun Çaldığı Kürtçe Parçalar	
4. Lenin, Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı	Ankara Siyasal Dönemi (1971-)
5. J. Stalin, Milli Mesele	
6. Hikmet Kıvılcımlı, Halk Savaşı'nın Planları	Ankara Siyasal Dönemi (1971-)
7. Vo Nguyen Giap, Halk Savaşı'nın Askeri Sanatı	Ankara Siyasal Dönemi (1971-)

Nihat Ali Özcan, PKK: Tarihi, İdeolojisi ve Yönetimi (Ankara: ASAM Yayınları, 1999).

Öcalan yılar içerisinde edindiği ideolojik görüşler çerçevesinde PKK'yı kurmaya karar vermiştir. Bu kapsamda 1973-1978 yılları arasındaki PKK'yı kurmak üzere öncü bir

grup oluşturmak istemiştir. Bu nedenle Öcalan 1973-1978 yılları arasında pek çok toplantı, görüşme gerçekleştirerek PKK'nın ilk örgüt elemanlarını bir araya getirmek üzere çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda Öcalan'ın altı ana görüşme ile PKK'nın kurucularını bir araya getirdiği görülmektedir.⁷⁸ Bu görüşmelerde Öcalan gittiği bölgelerdeki insanları PKK'ya katılmaya ikna etmeye çalışmış ve buldukları yapılanmalardan gönüllü olarak PKK'ya katılmalarını istemiştir.

Tablo 3.3: Öcalan'ın PKK Kuruluşu Öncesinde Gerçekleştirdiği Görüşmeler.

Öcalan'ın PKK Kuruluşu Öncesinde Gerçekleştirdiği Görüşmeler	
Yıl	Gerçekleştirilen Görüşme
1973	Çubuk Barajı Toplantısı
1974	Tuzluca Toplantısı
1974	ADYÖD Konferansları
1976	Dikmen Toplantıları
1977	Ağrı-Kars-Bingöl-Tunceli-Elazığ-Urfa-Antep Toplantıları
1978	Diyarbakır Yenişehir Görüşmeleri

Ömer Aydın, "Liderlik Kuramları Açısından Pkk Terör Örgütünde Liderlik ve Abdullah Öcalan" (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020), 133-134.

Gerçekleşen görüşmeler neticesinde Öcalan'ın yapılanmalarına katılmak isteyenler öncelikle "Kürdistan Devrimcileri" adı altında bir yapılanma içerisinde faaliyet göstermişlerdir. Bu dönemde Kürdistan Devrimcilerinin Türkiye'de üç ilk grubu üzerinden yapılandığı görülmektedir.⁷⁹ Kürdistan Devrimcileri Diyarbakır ve Mardin birinci bölge, Gaziantep, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Adıyaman ikinci bölge ve Tunceli, Bingöl ve Elazığ ise üçüncü bölge olmak üzere üç ana grup halinde yapılanmıştır. Kürdistan Devrimcilerinin ana amacı gurubun ana amacı PKK'nın sahada kurulacak yapılanmasının hazırlıklarını gerçekleştirmek ve örgüte eleman devşirmektir. Önceleri Kürdistan Devrimcileri adı altında gruplanan bu yapılanmanın daha sonra PKK'nın ana kadrolarını oluşturması hedeflenmiştir.

⁷⁸ Ömer Aydın, "Liderlik Kuramları Açısından Pkk Terör Örgütünde Liderlik ve Abdullah Öcalan" (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020), 133-134.

⁷⁹ Nihat Ali Özcan, PKK: Tarihi, İdeolojisi ve Yönetimi (Ankara: ASAM Yayınları, 1999).

1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge
<ul style="list-style-type: none"> • Diyarbakır • Mardin 	<ul style="list-style-type: none"> • Gaziantep • Şanlıurfa • Kahramanmaraş • Adıyaman 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunceli • Bingöl • Elazığ

Şekil 3.2: Kürdistan Devrimcileri Yapılanması.

Nihat Ali Özcan, PKK: Tarihi, İdeolojisi ve Yönetimi (Ankara: ASAM Yayınları, 1999), 39.

3.2.2. Parti Kongresi ve Kuruluş

Kürdistan Devrimcileri yapılanması ile birlikte hem silahlı terör eylemleri hem de siyasi faaliyetler yürütmek üzere harekete geçmişlerdir. 1978 yılında Kürdistan Devrimcileri yapılanması Diyarbakır'ın Lice ilçesinin Fis Köyü'nde PKK'nın kurulması için bir toplantı gerçekleştirmişlerdir. Bu toplantıda PKK programı ve tüzüğü kabul edilmiştir. Toplantı sonucunda Kürdistan Devrimcileri ismi yerine Partiya Karkerên Kurdistanê (PKK) isminin kullanılmasına karar verilmiştir.⁸⁰ Diğer taraftan yapılan toplantı sonucunda PKK'nın merkez yürütme ve merkez komitesine ilişkin ilk kuruluş yapılanması şekillendirilmiştir.

Merkez Yürütme	Merkez Komite
<ul style="list-style-type: none"> • Abdullah Öcalan • Cemil Bayık • Şahin Dönmez 	<ul style="list-style-type: none"> • Abdullah Öcalan (Genel Sekreter) • Cemil Bayık (Genel Sekreter Yardımcısı) • Şahin Dönmez (Örgütlenme Komitesi) • Hayri Durmuş (Örgütlenme Komitesi) • Baki Karaer (Örgütlenme Komitesi) • Mehmet Karasungur (Askeri Sorumlu) • Mazlum Doğan (Yayın Sorumlusu)

Şekil 3.3: PKK'nın Kuruluş Yapılanması.

Nihat Ali Özcan, PKK: Tarihi, İdeolojisi ve Yönetimi (Ankara: ASAM Yayınları, 1999).

⁸⁰ Özcan, a.g.e.

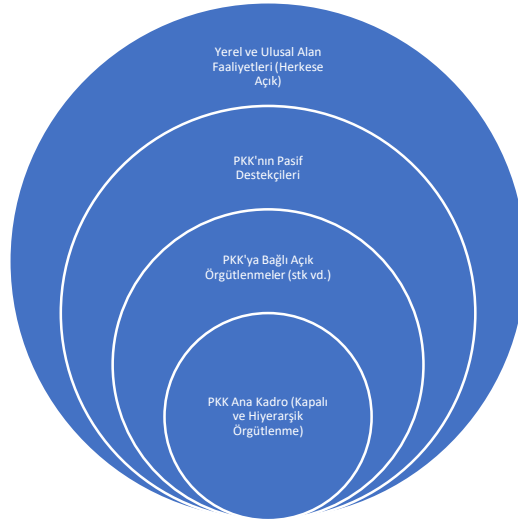
Ayrıca 1978 yılında gerçekleştirilen toplantıda PKK'nın kurulduğu toplantıda örgütün sahadaki yapılanması da şekillendirilmiştir. Buna göre PKK; Gaziantep, İskenderun, Halfeti ve Birecik bir bölge, Urfa, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ bir bölge ve Tunceli, Bingöl, Ağrı ve Kars ise bir bölge olarak yapılandırılmıştır.

1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge
<ul style="list-style-type: none">• Gaziantep• İskenderun• Halfeti• Birecik	<ul style="list-style-type: none">• Urfa• Adıyaman• Diyarbakır• Elazığ	<ul style="list-style-type: none">• Tunceli• Bingöl• Ağrı• Kars

Şekil 3.4: PKK Döneminde Bölge Hazırlık Komiteleri.

Nihat Ali Özcan, PKK: Tarihi, İdeolojisi ve Yönetimi (Ankara: ASAM Yayınları, 1999).

PKK günümüzde ise hem sahada hem de parti içerisinde yapılanmaya devam etmektedir. PKK'nın bölge hazırlık komiteleri ile başlattığı dar saha yapılanmasının pek çok ülkeye yayıldığı görülmektedir. Bu kapsamda aşağıda yer alan şemalarda PKK'nın sahada nasıl yapılandığına yönelik şemalar bulunmaktadır. Şemalardan da görülebileceği gibi PKK hem coğrafi olarak hem de parti içerisinde oldukça geniş bir yapılanma kurgulamıştır. PKK yapılanmasının en önemli boyutlarından biri Kent Meclisleri, Belde Meclisleri ve Mahalle Meclisleri gibi yerel yapılanmalar kurmuş olmalarıdır. Bu yapılanma anlayışının gerisinde Türkiye'de yerel yönetimler içerisinde yer alan mahallelere kadar ulaşma fikrinin olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla PKK yapılanması incelendiğinde medyadan, sivil toplum örgütlerine, siyasal alandan gençlik yapılanmalarına kadar geniş bir ağ kurduğu görülmektedir.

Şekil 3.5: PKK'nın Örgütlenme Şeması.

Enes Bayraklı ve diğ., Avrupa'da PKK Yapılanması, 1. Baskı (İstanbul, 2019), 20.

Şekil 3.6: PKK'nın Hiyerarşik Yapılanması.

Habertürk, "KCK Şeması", <https://www.haberturk.com/gundem/haber/685703-iste-kcknin-semasi> [Erişim Tarihi: 01.06.2022].

3.3. PKK'nın İdeolojik Yapılanması

PKK terör örgütünün amacını açıklayan ilk yazılı belge 1978 yılında yayınlanan “Kürdistan Devriminin Yolu (Manifesto)” ile “Parti Programı”dır. PKK'nın dayandığı ideolojik esaslar temelde bu iki belgeye dayanmaktadır. Bu belgeler çerçevesinde örgüt kendisini Marksist-Leninist olarak tanımlamaktadır. Bu bölümde ise PKK'nın ideolojik yapılanması içerisinde PKK ideolojisini şekillendiren temel kavramlar tanıtılmaktadır. Bu sayede PKK tarafından bireylere nasıl bir ideolojik propaganda yapıldığına dair kavramsal çerçeve oluşturulması hedeflenmektedir.

3.3.1. Zor ve Sömürge Kavramı

PKK ideolojisinin temelinde “zor” ve “sömürge” kavramları yer almaktadır. Bu kavramlar ise esas itibariyle Marksist literatür içerisinde açıklanan sınıflı toplum kavramsallaştırmasından doğmuştur. Marksist literatürde sömürünün sınıflı toplum nedeniyle oluştuğu belirtilmektedir. Bu sömürü sisteminin devamlığının ise “zor” kullanılarak sağlandığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla sosyalizm ideolojisi, sınıflı toplumdaki oluşmuş bu sömürü düzenini nasıl yok edilebileceğine ve sınıfsız topluma aşamalı olarak nasıl bir yöntem izlenmesi gerektiğine dair bir takım açıklamalar getirmektedir. PKK bu sömürge kavramını kendi ideolojisine uyarlamış ve iç sömürü ve dış sömürü olarak ikiye ayırmıştır. Bu tanımlamaya göre iç sömürü gerici, feodal ve işbirlikçi burjuvaziyi; dış sömürü ise Türkiye Cumhuriyeti'ni temsil etmektedir.⁸¹ Bu sınıflandırma ile birlikte PKK tarafından iç ve dış sömürü unsuru adı altında PKK'nın mücadele edeceği “düşman” tanımlaması yapılmıştır. Bu ideolojik altyapıya göre sömürünün devamı için uygulanan zora karşı mücadele maksadıyla sömürülen sınıfların “zor” kullanması da meşru görülmektedir. Bu kapsamda PKK teorik temellerini bu zor kavramı üzerine kurgulamış ve sömürü düzeni ile mücadele etmek için zor kullanılması gerektiği fikrini benimsemiştir.⁸²

3.3.2. Kürdistan Devriminin Niteliği

PKK ideolojisi çerçevesinde “zor” kullanılarak gerçekleştirilecek Kürdistan Devrimi'nin iki temel niteliği bulunmaktadır. Buna göre Kürdistan Devrimi'nin “milli” ve “demokratik” niteliklere göre kurgulandığı ifade edilmektedir.⁸³ Bu

⁸¹ Abdullah Öcalan, *Kürdistan Devriminin Yolu Manifestosu*, 153-154.

⁸² Abdullah Öcalan, *Kürdistan'da Zorun Rolü*, 27.

⁸³ Özcan, a.g.e.,63.

kapsamda devrimin milli boyutu sömürünün sosyo-ekonomik, siyasi ve kültürel alandaki hâkimiyetinin yıkılmasına yönelik gerçekleşecek mücadeleyi temsil etmektedir. Devrimin demokratik boyutu ise feodalite, aşiretçilik, mezhepçilik, ataerkillik gibi demokratik olmayan etmenlerin ortadan kaldırılma mücadelesini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla Kürdistan Devrimi sosyo-ekonomik hayatta yaşanan sorunların ortadan kaldırılmasını ve daha demokratik ve kapsayıcı bir toplumsal yaşam kurulmasına yönelik bir propaganda gerçekleştirmektedir.

3.3.3. Gerilla Kavramı

PKK ideolojisi açısından bir diğer önemli kavram ise “gerilla” kavramıdır. Gerilla kavramı Leninizmden farklı olarak Maocu literatür içerisinde yer alan ve köylü sınıfına dayanan “kır gerillası” kavramı ile ilişkilidir. Maoculuk ulus devlet düzenine ve sömürgecilerle silahla ve şiddet yöntemleriyle mücadeleye köylü sınıfını da dâhil etmektedir. Dolayısıyla PKK bu ideolojik çerçeve ile Türkiye’nin kırsal bölgelerinde yaşayan kadın ve erkekleri “zor” kullanılarak gerçekleştirilecek mücadelenin ana aktörleri olarak görmektedir.⁸⁴

4. TÜRKİYE’DEKİ PKK’LI TERÖRİSTLERİN RADİKALLEŞME DİNAMİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın literatür taraması ve araştırmada kullanılan yöntemler kısmında bahsi geçen veri kaynaklarından temin edilen Türkiye’deki PKK’lı teröristlerin radikalleşme dinamiklerine ilişkin veriler sunulmaktadır. Bu verilerin tamamı PKK terör örgütüne katılmış bireylerin kendi katılım süreçlerine ilişkin açıklamalarından oluşmaktadır. Bu kapsamda yapılandırılmamış görüşmelerden elde edilen veriler ve belge tarama yöntemi ile açık kaynaklardan elde edilen veriler doğrudan alıntılar yapılarak derlenmiştir. Araştırmada literatür taraması sonucunda ulaşılan Erol Yıldız ve Nimet Teğin tarafından kaleme alınan tez çalışmalarında yer alan ve bunun dışında araştırma kapsamında PKK’ya katılmış 12 bireyle gerçekleştirilen kişisel görüşmelerde yer alan PKK’ya katılmış bireylere ait ifadelere doğrudan alıntılar yapılarak yer verilmiştir. Araştırmanın yöntem kısmında ifade edildiği üzere elde edilen bu veriler radikalleşme teorileri kapsamında betimleyici ve hipotez geliştirmeye yönelik bir analize tabi tutulmuştur.

⁸⁴ Burhan Semiz, *Çıkma Sokak PKK*, (Ankara: Lalezar Kitabevi, 2007), 206-214.

Elde edilen verilerden yola çıkılarak sunulan bulgular radikalleşmeye yönelik teorik yaklaşımlar çerçevesinde sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Zira PKK'ya katılmış bireylerden elde edilen veriler bir takım ortak dinamiklere işaret etmektedir. Verilerden hareketle oluşturulan bu sınıflandırmalar araştırmanın hedefi olan araştırma sorusunun çözümlenmesine ve hipotez geliştirilmesine katkı sunmuştur. Radikalleşmeye yönelik teorik yaklaşımlarda vurgu yapılan noktalardan hareketle oluşturulan sınıflandırmalar neticesinde Türkiye'de PKK'ya katılan bireylerin kişisel açıklık, aracı ortamlara erişim, içselleştirme-katılaştırma ve dağ kadrosuna katılım olmak üzere dört temel aşama altında radikalleşme sürecinin gerçekleştiği değerlendirilmektedir. Zira PKK'ya katılan bireyin kendi katılım durumuna ait ifadesinde de bu faktörler net şekilde ifade edilmiştir:⁸⁵

“Benim dağa çıkmamın temel sebebi; yoksulluk, hastalık, umutsuzluk, parasızlık, arkadaş ortamı, örgütün ve milislerin yaptığı propagandalar, kitle iletişim araçları, örgütün görsel ve işitsel medya araçlarında yaptığı ve gençlerin örgüte katılmasına teşvik ettiği programlar, şehirlerde yapılan gençlerin özendiği kitlesel halk eylemleri olarak gösterilebilir.”

Bu ifadeden hareketle bireylerin öncelikle kişisel faktörlerin etkisinde PKK propagandasına açık hale geldiği, ardından arkadaş, aile ortamı ve diğer aracı ortamlara eriştiği ve bu aracı ortamlarda PKK propagandasına maruz kalarak bu süreç sonucunda örgütün dağ kadrosuna katıldığı görülmektedir. Bu bölümde tüm bu dört aşamaya PKK'ya katılmış bireylerden elde edilen verilere doğrudan alıntılar yapılarak değinilmiş ve her bir aşamada etki olan radikalleşme dinamikleri incelenmiştir.

4.1. Kişisel Açıklık

Araştırmanın literatür taraması kısmında ifade edildiği üzere daha önce PKK'lı teröristlerin radikalleşmesi üzerine yürütülen çalışmalarda bireyleri radikalleşmeye açık hale getiren her bir faktör ayrı bir radikalleşme aşaması olarak değerlendirilmiştir. Ancak Alex P. Schmid tarafından radikalleşmeye yönelik geliştirilen teorik yaklaşımda ise radikalleşme sürecinin mikro, mezo ve makro tabakalara ayrılarak incelenmesi gerektiği ifade edilmektedir.⁸⁶ Mikro tabakada ise bireylerin radikalleşmesine etki eden eğitim durumu, ailevi bağlar, ekonomik durum vb. bireysel faktörler bulunmaktadır. Bu nedenle çalışmada bireyler üzerine etki eden mikro dinamikler, diğer çalışmalarda yapıldığı gibi radikalleşme sürecindeki ayrı bir

⁸⁵ Teğin, *a.g.t.*, 244.

⁸⁶ Schmid, *a.g.r.*

aşamalar olarak değerlendirilmemiş, bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşılarak yalnızca bireyleri PKK terör örgütüne katılmaya hazır ve açık hale getiren mikro düzeydeki etkiler olarak görülmüştür. Bu nedenle PKK'ya katılan bireylerden elde edilen kişisel faktörler bireysel açıklık başlığı altında toplanmıştır. Tablo 4.1'de bireyleri PKK'ya açık ve hale getiren dinamikler gösterilmektedir. Tabloda belirtilen bu dinamiklerin tamamı PKK'ya katılmış bireyler tarafından elde edilen veriler doğrultusunda alt başlıklar halinde incelenmiştir. Bu dinamiklerin her biri bireyleri radikalleşerek PKK'ya katılma sürecine açık hale getiren dinamikler olarak görülmektedir.

Tablo 4.1: Bireyleri PKK'ya Katılıma Açık Hale Getiren Kişisel Dinamikler.

Kişisel Açıklığa Etki Eden Dinamikler
1. Ailevi Problemler
2. Ekonomik Sorunlar
3. Haksızlık, Adaletsizlik, Dışlanmışlık Hissi
4. Arkadaşlık İlişkileri
5. Kurtuluş, Özgürlük ve Macera Arayışı
6. Uyuşturucu Kullanımı
7. Umutsuzluk
8. Uyum Sorunu

4.1.1. Ailevi Problemler

Ailevi problemler PKK'ya katılmış bireylerden alınan verilerde en sık rastlanan unsurlardan bir tanesidir. Ailelerde yaşanan maddi veya manevi her türlü sorunun bireylerin PKK'ya katılmasına etki ettiği görülmektedir. PKK'ya katılan bireylerden elde edilen verilere göre özellikle ailesi ile problem yaşayan bireylerin bir kaçış yolu olarak PKK'ya katıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında PKK'ya katılan bireyle yapılan kişisel görüşmeden edilen bir örnekte ailesiyle yaşadığı problemlerin katılım sürecinde etkisi görülmektedir.⁸⁷

“2015 yılı ağustos ayı içerisinde (...) kullanıcı isimli Facebook adresim üzerinden (...) ile irtibata geçtim. Ben ailevi sorunlarımdan dolayı ailemin yanında kalmak istemediğimi ve aileme birçok sıkıntı çıkarttığımı bu yüzden de terör örgütüne katılım yapmak istediğimi söyledim. Bunun üzerine (...)’ da bana (...) ilçesine gelmem durumunda beni terör örgütüne katacağını söyledi.

⁸⁷ Kişisel Görüşme.

Bunun üzerine ben de terör örgütüne katılım yapmak amacıyla (...) isimli şahıs ile görüşmek için (...) ilçesine ailemden habersiz gittim.”

Bir diğer örnek olarak Niğmet Teğın tarafından yürütülen ve PKK'ya katılan bireylerle yapılan görüşmelerin gerçekleştirildiği tez çalışmasında aile içerisindeki kavgalardan kaynaklı olarak PKK'ya katılımın gerçekleştirdiği bulgusuna ulaşılmıştır. PKK'ya katılan birey bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir:⁸⁸

“Aile içindeki sorunlardan dolayı, evimizde sürekli kavga yaşanıyordu. Genelde babam ve abilerim tarafından şiddete maruz kalıyordum. Bir gün, babamla kavga ettim, bu kavgadan sonra amcamın evine sığındım ve burada bir hafta kaldım. Bu bir hafta içerisinde, PKK'ya olan ilgim kat be kat arttı. Daha sonra burada bulunduğum süre içerisinde örgütle ilgili fikrim değişti, amcaoğlum ve bir arkadaşıyla beraber, PKK'ya katılma kararı aldık.”

Bir diğer örnekte ise ailesi tarafından istediği kişi ile evlenmesine müsaade edilmediği için ailesiyle sorunlar yaşayan bir bireyin PKK'ya katılım sağlayarak çözüm yolu aradığı görülmektedir:⁸⁹

“Lisedeyken tanıştığım bir kız arkadaşım vardı. Ben liseyi terk edip inşaat işlerinde çalışmaya başlayınca aileme onunla evlenmek istediğimi söyledim. Benim ailem de onun ailesi de bu durumu kabul etmedi. Kız arkadaşımınla anlaştık ve arkadaşlarımızın da yönlendirmesiyle örgüte katılmaya karar verdik. Beraber PKK'lıların erzak almaya geldiklerini bildiğim bir köye kaçtık. Burada köylülerin vasıtasıyla örgüte katıldık. Bize örgütte hiç ayrılmayacağımız söylenmişti ama örgüte katıldığım gün onu son görüşüm oldu.”

Bir başka örnekte ailesi tarafından kendisinden yaşça büyük biri ile evlendirilmek istenen bir kadının ailesinden kaçarak PKK'ya katıldığı görülmektedir:⁹⁰

“Ailem beni benden çok büyük yaşlı biriyle evlendirmek istiyordu. Ben de evlenmemek için hiç sempati olmamasına karşın örgüte katıldım. 18 yaşındaydım. Çaresiz kaldığım için kaçış yolu olarak PKK'yı gördüm. İdil'den Habur Sınır Kapısı üzerinden 4 kadınla Irak'a geçtik. Örgüte aynı dönemde katılan “Nuda” kod adlı kızla Zeli kampında eğitim aldık. Bu kız daha sonra Diyarbakır'ın kırsal alanına gönderildi.”

Bir diğer örnekte ise aile içi iletişim ve ebeveynlerin çocuklara göstermesi gereken ilginin önemi somut şekilde görülmektedir. Özellikle aşağıda yer alan ifadeler ebeveynlerin çeşitli nedenler ile çocukları ile ilgilenmemesi sonucunda çocukların PKK propagandasına maruz kalarak örgüte katılım sağladığını gösteren son derece önemli bir örnektir:⁹¹

“Ben ilköğretimi ve orta öğretimi Şırnak merkezde okudum. Babam şofördü bazen ayda bir görebiliyordum, dolayısıyla bizle ilgilenemiyordu. Babamın bizimle ilgilenmemesi, daha doğrusu ilgilenmemesi bizim farklı ortamlara ve akran gruplarına daha fazla katılmamıza sebep oluyordu. Babamın bu durumu aile içerisinde huzursuzluklara ve sorunları da beraberinde getirmişti biz zaten Şırnak merkezde ekonomik problemlerden dolayı gitmiştik. Babam da bir kamyon şoförü olarak şirkette çalışıyordu, doğu illerine kömür taşıyorlardı,

⁸⁸ Teğın, a.g.t.

⁸⁹ Erol, a.g.t.

⁹⁰ Erol, a.g.t.

⁹¹ Teğın, a.g.t.

özellikle sonbaharda kömür sezonunun açılması ile beraber bazen 3 ayda bir babamı göremiyordum. Şırnak merkezde 2005 ile 2010 yılları arasında ikamet ettik. Bu tarihler örgüt propagandasının en yoğun olduğu dönemlerdi. Babam sürekli il dışında olduğu için benimle ilgilenemiyordu. Burada çok yoğun bir şekilde örgüt propagandasına maruz kaldım ve örgüte katıldım.”

4.1.2. Ekonomik Sorunlar

Bireyleri PKK'ya katılmaya açık hale getiren en önemli bir diğer dinamik yaşanan ekonomik sorunlardır. Hem ülkenin doğu ve güneydoğu bölgesindeki kalkınmışlık seviyesi ve istihdam imkânları hem de bölgedeki insanların eğitim seviyesi bir takım ekonomik zorlukları beraberinde getirmektedir. Bireylerin bu ekonomik zorluklardan etkilenecek şekilde radikalleşmeye açık hale geldiği görülmektedir. PKK, bireyler tarafından hem ekonomik sorunlardan bir kaçış kapısı olarak görülmekte hem de PKK'nın ideolojik yaklaşımına paralel olarak toplum içinde gelir düzeyindeki adaletsizlikle mücadele merci olarak görülmektedir. PKK da bölgedeki insanların ekonomik problemlerini bir zaaf noktası olarak kullanmakta ve insanlara PKK'ya katılım sayesinde ekonomik problemlerden kurtulacaklarına dair propaganda yapmaktadır. PKK'ya katılan bir bireyle yapılan görüşmede bu durum açık şekilde ifade edilmiştir:⁹²

“Maddi sıkıntılardan okulu bırakıp çobanlık yaptım. Bana terör örgütünün Irak'ın kuzeyinde çok güçlü olduğunu, evlerinin ve arabalarının bulunduğunu, özgür olacağımızı, bize çok iyi bakacaklarını, isterse Irak'a gittikten sonra Avrupa ülkelerine gidebileceğimizi söylemeleri üzerine onlara inandım.”

Bir diğer örnekte de artık çobanlık yapmak istemediğini ifade eden bir bireyin bu durumun PKK tarafından bir zaaf noktası olarak kullanılmak istendiği görülmektedir:⁹³

“Köyde her gün çobanlık yapıyordum. Bu durumdan bıkmıştım. Bu arada, PKK'nın milis güçleri ara ara köylere gelip köydeki milislerle propaganda yapıp, bizim bu durumumuzu bahane edip oyuna gelmemizi sağlamaya çalışıyorlardı.”

Bir diğer örnekte ise işe ihtiyacı olduğu için Van'dan İstanbul'a giden bireyin çalıştığı yerde ücretinin ödenmemesi sonucunda paraya ihtiyaç duyduğu zafiyet anında PKK propagandasına açık hale geldiği görülmektedir:⁹⁴

“Ben o zaman 20 yaşında evli ve 1 çocuğum vardı. Burada geçinemediğimiz için, Van'dan İstanbul'a mevsimlik işçi olarak çalışmaya gittim. Burada bir şantiyede çalışıyordum bu şantiyede 3-4 ay gibi bir süreliğine çalıştım. Ama ücretlerimiz verilmiyordu, verilse de düzenli bir şekilde verilmiyordu. Bazen ekmecek paramız kalmıyordu. Bundan dolayı eşime ve aileme para gönderemiyordum. Bu durum aile içinde huzursuzlukların ortaya çıkmasına sebep

⁹² Erol, a.g.t.

⁹³ Teğin, a.g.t.

⁹⁴ Teğin, a.g.t.

oldu. Çalıştığım iş yerine gelen birinin, “gideceğin yerde çok para kazanacaksın” yalanına uyarak beni bölgeye göndererek örgüte teslim ettiler.”

Bir diğer örnekte ise maddi imkânsızlıklardan dolayı İstanbul’a çalışmaya gelen bir bireyin çalıştığı yerde tanıştığı grup tarafından propagandaya açık hale geldiği görülmektedir:⁹⁵

“Maddi imkânsızlıklardan dolayı yaklaşık olarak altı ay İstanbul’da çalıştım. Orada tanıştığım grup tarafından kandırılarak örgütün saflarına katıldım. Dağa çıktığımdan üç ay sonra ailemin haberi olmuş. Ancak bana ulaşamadıklarından dolayı, dağdan indirmek için herhangi bir çaba harcamamışlardır.”

Elde edilen tüm bu veriler göstermektedir ki bölgedeki insanların ekonomik anlamda yaşadığı problemler, bireylerde zafiyet oluşturmaktadır. PKK, bireylerin bu ekonomik sorunlarını takip ederek bireylere PKK propagandası yapmakta ve örgüte katılmaları halinde ekonomik sorunlardan kurtulacaklarına dair söylemler geliştirmektedir.

4.1.3. Haksızlık, Adaletsizlik, Dışlanmışlık Hissi

Türkiye’deki PKK’lı bireylerin radikalleşmesine ilişkin en önemli dinamiklerden biri de haksızlık algısı, adaletsizlik ve mağduriyet duygusu ve dışlanmışlık hissidir. Bireyler özellikle etnik kimliklerinden, ideolojik görüşlerinden veya devletin kendilerine haksızlık ve adaletsizlikler yaptığından bahsetmektedir. Bu kapsamda gerçekleştirilen görüşmede mağduriyet ve haksızlık algısının etkisi görülmektedir:⁹⁶

“Benden önce büyük abim örgüte katılmıştı. Yaklaşık olarak iki yıl sonra bir çatışmada şehit olmuştu. Ailemin genelde solcu örgütlere yatkın olduğunu söyleyebilirim. Bundan dolayı onlara bir sempaticileri var. Bunun neden böyle olduğunu bilmiyorum. Belki de daha önceden yaşamış olduğu olaylar sorunlar problemler etkin olabilir. Abimin de benimde örgüte katılması bundan olabilir. Devlet politikaları tam anlamıyla halkını koruyamayan ve iyi bir şekilde yönetemeyen hükümet, bürokratların etkisi olabilir. Belki de işsizlik ekonomik sıkıntılar, bizim köydeki arazilerimize malımıza mülkümüze 30 yıldır ulaşamamamız, 30 bölgede devam eden olağanüstü hal uygulamaları, yaşadığımız mağduriyetler üstüne üstük babamın birkaç defa yakalanıp hapiste sürünmesi devlete karşı bir antipatimizin oluşmasına sebep olmuş olabilir.”

Bir diğer örnekte ise babasının haksız şekilde cezaevine girdiğini iddia eden bireyin radikalleşme sürecine ilişkin ifadeleri yer almaktadır:⁹⁷

“Babam daha önce il merkezine yolcu taşımakla uğraşıyordu.1994 yılında yolda bulduğu bir yolcuyu aracına almış ve Siirt’e götürmüş daha sonra il girişinde arama eden polisler, yolda aldığı yolcunun örgüt üyesi olduğunun farkına varmışlar. Babamın bu konuyla herhangi bir ilgisi olmamasına rağmen yolda almış olduğu yolcu yüzünden, defalarca babamı içeri almışlar, dövmüşler, mevcut arabamızı satmışlar. Daha sonra babam, örgüte yardım ve yataklık yaptığı iddiasıyla birkaç defa cezaevine atıldı. Arabamızın satıldığı o günden bugüne ekonomik olarak kendimize gelemedik, sürekli babamın taciz edilmesi, ailece PKK’ya karşı bir sempaticimizin

⁹⁵ Teğin, a.g.t.

⁹⁶ Teğin, a.g.t.

⁹⁷ Teğin, a.g.t.

oluşmasına sebep oldu. Aynı şekilde babamın herhangi bir sağlık güvencesinin olmaması, sağlık alanında da sıkıntı çekmemize neden olmuştu bu problemler ve sorunlar hiçbir zaman peşimizi bırakmadı.”

Benzer bir örnekte ise birey abisi hapse girdiği için PKK'ya yakınlaştığını ifade etmektedir:⁹⁸

“Hem benim hem abimin gözaltına alınması ve sonrada aile üyelerimizin hapselere düşmesi oralarda sürünmeleri, tabi ki bizleri PKK'ya yaklaştıracak.”

Başka bir örnekte ise Alevi kimliğe sahip bir bireyin alevi olduğu için dışlanmışlık hissi yaşadığı ve bu dışlanmışlık durumun bireyi devlet düşmanlığına yönelttiği görülmektedir:⁹⁹

“Elazığ'da bazen sabahları kalktığımızda, duvarlarımıza “komünistler Moskova'ya” diye yazılmış olduğunu görürdük. Neyin nesi olduğunu anlayamıyorduk. Daha sonra anladık ki bizi karalıyorlar, bunlar Alevidir, Kızılbaşdır diye. Diyebilirim ki devrimcilğim, Aleviliği savunmakla başladı. O saldırılara duyduğum tepkiler biraz şekillendirdi beni. Dersimdeyken ninem tüm ailesi ve yakınlarını katliamda kaybettiğini anlatıyordu. Kinliydi bu yüzden ve hep ağlayan biriydi. Ninem her sabah doğan güneşe karşı saçlarını örer, Türk devletine beddualar eder, kaybettiği yakınları için ağlardı. (...) Türk devletine olan öfkem onun anlatımlarıyla bağlantılıdır. Elazığ'da da Alevi olduğumuz için çok aşağılandık, bayağı çektik.” (Buldan, 2004: 109-110).

4.1.4. Arkadaşlık İlişkileri

PKK'ya katılımında bireyleri radikalleşmeye açık hale getiren bir diğer faktör ise arkadaşlık ilişkileridir. Bu kapsamda bireylerin çeşitli şekillerde arkadaşlarından etkilenerek PKK'ya katılmaya karar verdikleri görülmektedir. PKK'ya katılan ve daha sonra örgütten ayrılan bireyle yapılan kişisel görüşmede ailesi ve kız arkadaşı ile yaşadığı problem sonrasında PKK'ya katılmaya karar veren bireyden alınan ifadelerde bu durum net şekilde görülmektedir:¹⁰⁰

“Ben lise 1. Sınıf geçince kız arkadaşım ile problemler yaşamaya başladım, canımı sıkın gören ve yanıma gelen, adını (...) olarak bildiğim şahısla bu problemleri paylaştım. (...) adlı şahıs bana PKK/KCK terör örgütü propagandası yaptı ve kız arkadaşımın ve ailemden uzaklaşmak için örgüte katılmaya karar verdim.”

4.1.5. Kurtuluş, Özgürlük ve Macera Arayışı

PKK'ya katılımında etkili olan bir diğer dinamik ise kurtuluş, özgürlük ve macera arayışı duygusudur. Bireyler bu duyguların etkisinde PKK propagandasına açık hale

⁹⁸ Teğin, a.g.t.

⁹⁹ Erol, a.g.t.

¹⁰⁰ Kişisel Görüşme.

gelmektedir. Macera duygusunu açıklaması bakımından aşağı yer alan ifade son derece önemlidir:¹⁰¹

“Macerayı seven biri olduğum için dağ kadrosu ile ilgili dernekte anlatılan şeyler ilgimi çekti. Bu propagandalardan etkilendim ve macera yaşamak için örgüte katılmayı kabul ettim.”

Bir diğer örnekte ise köy hayatından şehir hayatına kaçan bir bireyin uyum sorunları yaşadığı bunun sonucunda duygusal bir boşluk içerisinde arayışa girdiği ve arayış neticesinde PKK propaganda metinlerine maruz kalarak örgüte katılım sağladığı görülmektedir:¹⁰²

“Muş Bulanık'ta doğdum. 1993'te Manisa Sarıgöl ilçesine ailemle göç ettik. İlkokul mezunu, orta gelirli, dindar bir ailem vardı. 1999'da PKK tanıdım. 2002'de İstanbul üzerinden gerillaya katıldım. Daha fazla duygusal yön ön plandaydı. Ama PKK katılımım bir arayışın sonucu oldu. Sistem ve düzen çelişkilerini yaşıyordum. Köy ortamında doğal yaşamda bir şeyler şekillendi. Şehre giderek yabancı olan bir yerde yaşamak, zorunlu mecburiyetten gitmek bir çelişki oluşturuyordu. Mesela giyim, yemek, birbirleriyle olan ilişkilerde uyuşmuyorduk. Niye bizde onlar gibi rahat değiliz diye sorgulayarak çelişki yaşıyorduk. Bu arayışın cevabını PKK'da buldum. İlk örgütü çok tanııyordum ama gerilla anıları okuyorduk. Özgür Halk dergisi metinlerini okuyordum”

Bir diğer örnekte ise ailesinden gördüğü şiddetten kaçarak kurtuluş duygusu ile PKK'ya katılan bireyin ifadeleri yer almaktadır:¹⁰³

“Ailem bana sürekli şiddet uyguluyordu. 8'inci sınıfa kadar okudum. Okumak istememe rağmen ailem izin vermedi. Annem ve babam sürekli baskı yapıyordu. Arada bir babam beni dövüyordu. Bu yüzden sürekli 'ben dağa çıkacağım' diyordum. Bir gün Serkan isimli bir kişi bizim dükkâna geldi. Onun motosikletine binerek Gürbulak Sınır Kapısı'na doğru gittik. Buradan kırsala çıkarak 'Baran' ve 'Sipan' isimli örgüt üyeleri ile buluştuk. Beni Baran'a teslim ettiler. Üç gün sonra PKK'nın Ağrı Dağı'ndaki kampına çıktık.”

Aşağıda yer alan ifadede ise PKK'ya katılan bir kadının özgürlük arayışı nedeni ile örgüte katılım sağladığı görülmektedir:¹⁰⁴

“(…) İnsanların haksız yere katledildiğini görüyordum, yüreğim yanıyordu. Yani, sadece Kürt halkından dolayı değildi katılımım, kadın olarak da zorlandığımı hissediyordum. Babamın, amcamın ya da eniştelerimin anneme, teyzeme, halalarım küfür etmesi zoruma gidiyordu, gururuma dokunuyordu. O duyguları derinden yaşıyordum. Yoksa gezmek, sigara içmek ya da özgür ilişki istediğimden dolayı katılmadım örgüte, bir özgürlük arayışım vardı. Kimse demesin “PKK çocukları aldı,” diye; toplum bize çocuk olduğumuz hiç hissettirmede, çocukluğumuzu hiç yaşatmadı ki... İş evliliğe gelince küçük değildik de, örgüte katılmaya gelince küçüktük! İşin aslı, biz hiçbir zaman çocuk olmadık. O zaman da gitmemiz gerekiyordu ve gittik (...)”

4.1.6. Uyuşturucu Kullanımı

PKK'ya katılıma bireyleri açık ve hazır hale getiren bir diğer örnekte ise uyuşturucu madde kullanımının etkisi görülmektedir. Örgüte eleman temin etmekle görevli

¹⁰¹ Erol, a.g.t.

¹⁰² Erol, a.g.t.

¹⁰³ Erol, a.g.t.

¹⁰⁴ Erol, a.g.t.

PKK'lı teröristin gençlere uyuşturucu madde kullandığı ve uyuşturucu kullanan bireylerin bilinçlerini kaybetmelerinin ardından ise propaganda ve dağ kadrosuna katılıma açık hale geldiği görülmektedir.¹⁰⁵

“Ailevi sorunlar nedeniyle uyuşturucu kullanıyordum. Örgüte eleman temin eden bir kadının evine arkadaşım vasıtasıyla götürüldüm. Orada aldığım maddeler nedeniyle bilincimi kaybetmişim. Kendime geldiğimde Diyarbakır'daki örgüt mezarlığına getirilmiştim. Burada örgüt mensuplarıyla beş gün bekletildikten sonra zorla örgüte alındım. Bütün gün erzak taşıyor, yoruluyordum. Nöbette uykuya kalınca örgüt yönetimi beni tutukladı (...).”

4.1.7. Umutsuzluk

Bireylerin radikalleşerek PKK'ya katılma süreçlerine etki eden bir diğer bireysel açıklık faktörü ise umutsuzluk duygusudur. Bireylerin özellikle gençlerin geleceğine dair umutsuzluk duygusu, bireyleri PKK propagandasına açık bir hale getirmektedir. Aşağıda yer alan örnekte öğretmen olamayacağını düşünen bir gencin dağa çıkmayı düşünmeye başladığına dair ifadeleri yer almaktadır:¹⁰⁶

“Öğretmenliğe alımda KPSS'den geçer not aldım ama mülakat sistemi getirildi. Ben mülakatta etnik kökenimden dolayı direkt eleneceğimi düşünüyorum. Hele ailenizde dağa çıkan birileri varsa imkân yok öğretmen olamazsınız. Şu şartlarda bakıyorsunuz hani evde oturmak da erkek olarak da insanın yedirebildiği bir şey değil. Ne yapayım insan dağa çıkmayı bile düşünmüyor.”

4.1.8. Uyum Sorunu

Bir diğer örnekte 1994-1995 yıllarından köyleri boşaltılan bireyin kente göç etmek durumunda kalan bireyin kent hayatına ve kültürüne dair yaşadığı uyum sorunlarının bireyi örgüte katılım düşüncesine açık hale getirdiği görülmektedir.¹⁰⁷

“10.01.1989 tarihinde doğdum. Van'ın Gürpınar ilçesine bağlı olan Tüzek köyündenim. 1994-1995 yıllarında (...) bizim köyümüz boşaltıldı. Çatışmaların en yoğun yaşandığı bu süreçlerden (...) sonra Türk devleti yüzünden şehirlere sürüklendik (...) Ailem köydeyken köyün en zengin ailelerinden biri iken, şehre geldikten sonra denizden çıkmış balığa dönmüş gibiydi. Başta ekonomik olmak üzere sosyal, kültürel ve yaşamı kapsayan diğer tüm alanlarda her geçen gün daha çok kan kaybediyordu. Köydeyken her ne kadar tam anlamıyla özgür olunmasa da hiç olmazsa kültürel olarak halen yaşanan güçlü bir yaşam tarzına sahiptiler (...) Aile ve yaşadığımız çevre itibarıyla yurtseverlik duygularını en önde yaşayan bir ortam içinde büyüdüm (...) Mücadeleyle tanışmam 2003-2004 yıllarında gerçekleşti. Yaz aylarında geçici olarak köylere gidip gelmelere izin verilmişti. Bire bir arkadaşlarla tanıştıktan bir yıl sonra, yani 2004 sonunda katılma kararı aldım (...) Aileden gizli bir şekilde o yılın baharında arkadaşlarla birlikte bir randevu ayarladık. Fakat arkadaşlar randevuya gelmeyince, o yılın sonbaharında tekrardan şehre gitmek zorunda kaldım. Her ne kadar şehirde de katılmak için bazı arayışlar içine girmiş olsam da bunlar sonuç vermemişti (...) Tekrardan 2005'te köye dönüşümünden sonra kırsal üzerinden katılım gerçekleştirdim. Harekete katılırken artık 16 yaşıma basmıştım.”

¹⁰⁵ Erol, a.g.t.

¹⁰⁶ Erol, a.g.t.

¹⁰⁷ Erol, a.g.t.

4.2. Aracı Ortamlara Erişim

Araştırmanın radikalleşme çalışmalarına ilişkin teorik yaklaşımlar bölümünde ifade edildiği üzere radikalleşme sürecinde incelenmesi gereken en önemli katmanlardan biri mezo tabakada bulunan aracı ortamlardır. Aracı ortamlar terör örgütleri ile birey arasındaki bağlantıyı sağlayan nokta işlevi görmektedir.¹⁰⁸ Bireylerin yukarıda ifade edilen ailevi problemler, ekonomik koşullar, adaletsizlik ve haksızlık algısı vb. kişisel faktörler ışığında radikalleşmeye açık hale gelmesinin ardından bir sonraki aşama aracı ortamlara erişim aşamasıdır. Bu aşamada bireylerin ailesinde daha önce PKK'ya katılmış bireyler aracılığıyla, medya kanallarına erişim suretiyle PKK ile ilişkili kurumlara erişim yoluyla ve cezaevinde tanıştığı insanlar aracılığıyla PKK terör örgütüne ait yapılanmalara erişim sağladığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bireylerin bu aracı ortamlara katılmış olması esas itibariyle fiili olarak PKK yapılanması içerisine dâhil olduğu anlamına gelmektedir. Ancak ideolojik bir eğitim sürecine ihtiyaç duyan bireyler aracı ortamlarda alacakları eğitim sonrasında PKK'nın dağ kadrosunda yer alacaklardır. Bu kapsamda Tablo 8'de PKK radikalleşmesinde etkili olan aracı ortamlar ifade edilmektedir.

Tablo 4.2: PKK Radikalleşmesinde Etkili Olan Aracı Ortamlar.

PKK Radikalleşmesinde Etkili Olan Aracı Ortamlar
1. Aile, Akraba ve Arkadaşlık Ortamı
2. PKK İletişim Kanallarına Erişim: Geleneksel ve Yeni Medya Araçları
3. PKK İlişkili Kurumlara Erişim: Siyasi Partiler ve Gençlik Merkezleri
4. Cezaevi

Araştırmanın bu bölümünde PKK radikalleşmesinde etkili olan aracı ortamlara bireylerin nasıl ulaştığına ve bu aracı ortamların bireylerin radikalleşmesi üzerindeki etkisine PKK'ya katılan bireylerden elde edilen katılım hikâyeleri ışığında değinilmektedir.

4.2.1. PKK İlişkili Aile, Akraba ve Arkadaşlar

Bu bölümde bireylerin PKK terör örgütü propagandasına maruz kalabileceği aracı ortamlardan biri olan aile, akraba veya arkadaşlık bağlarına dair bulgulara yer

¹⁰⁸ Schmid, *a.g.r.*

verilmektedir. Kırılgan kişisel faktörlere sahip olması nedeniyle PKK'ya katılmaya açık hale gelen bireylerin çeşitli şekillerde aracı ortamlara ulaştığı ve bu aracı ortamlarda radikalleşme sürecinin devam ettiği görülmektedir. Bu kapsamda özellikle aile, akraba ve arkadaş ortamının PKK terör örgütünün propagandasının yapılabileceği bir aracı ortam olduğuna dair bulgulara ulaşılmıştır. Diğer taraftan aile, akraba ve arkadaşlık bağlarının bireylerin PKK terör örgütü ile ilişkili yapılara ulaşmasını sağlayan bir fonksiyonu olduğu da tespit edilmiştir.

Aşağıdaki yer alan örnekte annesi PKK'ya eleman devşirmekle görevli bireyin bizzat annesi tarafından PKK terör örgütü propagandasına maruz kaldığına dair ifadeler yer verilmiştir:¹⁰⁹

“Bir kimlik arayışı içerisindeydim. Annem Kürdistan'dan bahsetti. Ondan sonra Hasan Bildirici isimli kitabı okudum. Ailevi problemlerimiz vardı ve İskenderun'a gitmiştik. Arkadaşlarımızın pek çoğu PKK katılmaya karar verdi. Sonrasında annemin PKK asker kazandıran bir militan olduğunu öğrendim.”

Bir diğer örnekte ise köydeki gençlerden PKK'ya katılanların daha sonra tekrar köye gelerek köydeki gençlere PKK propagandası yaptığı ifade edilmektedir:¹¹⁰

“Bizim köyümüzden daha önceden örgüte katılan birkaç kişi olmuştu. Köyümüz kırsala yakın olduğu için zaman zaman köyümüze gelirdi. Yine geldikleri bir gün amcamın oğlu onları görmüş ve konuşmuş. Bana bizim de onlar gibi kahraman olabileceğimizi, örgütte herkesin kardeş olduğunu, örgütün barışı getirmeye çok yakın olduğu konularında propaganda yaptı. O günlerde ben de İstanbul'a çalışmaya gitmeyi düşünüyordum. Kararımı değiştirdim ve örgüte katıldım.”

PKK'nın dağ kadrosuna katılan bireyden elde edilen bir diğer örnekte eşi tarafından propagandaya maruz kalan bir kadının ifadelerine yer verilmiştir:¹¹¹

“(...)Bu okulda önce sınıf arkadaşım, sonra eşim olacak insanla tanıştım. Kendisine âşık oldum. Âşık olmakla kalmadım siyasi hayatım da başladı. Bu nedenle kadın olduğum için ezildiğim için, siyasal kültürel veya sosyolojik nedenlerle siyasetle tanıştığımı söyleyemem. Âşık olduğum arkadaşım bana kitaplar veriyordu. İlk kitaplar sosyalizm, diyalektik materyalizm ve ulusal sorun üzerinedi. Bunları okudum, dünya devrimci pratiklerini işleyen kitapları okudum, bunları okudukça etkileniyordum.”

Diğer bir örnekte lise döneminde okul arkadaşı tarafından propagandaya maruz kalan bireyin ifadelerine yer verilmiştir:¹¹²

“1993 yılında Van ili Ticaret Lisesi ikinci sınıfında öğrenci iken aynı okulun üçüncü sınıfında olan S.B. isimli arkadaşla tanıştım. Arkadaşlığımızın ilerlemesi ile S.B. bana Kürtçülükle ilgili propaganda yapmaya başladı, ayrıca sürekli olarak Kürtçülüğü övücü kitap ve dergiler vererek okumamı istiyordu. Okuduğum bu kitaplardan etkilendim kendim bir arayış içerisine girdim.

¹⁰⁹ Erol, a.g.t.

¹¹⁰ Erol, a.g.t.

¹¹¹ Erol, a.g.t.

¹¹² Erol, a.g.t.

1993 -1994 eğitim öğretim yılında lise üçüncü sınıfta iken S.B.' le olan arkadaşlığımız devam etti. Örgüte katılıp katılmama konusunda kararsız olduğum bir dönemde "Dörtlerin Gecesi" ile "Kürdistan'da Kişilik Sorunu" adlı kitapları okuduktan sonra kesin kararımı verdim. S.B. daha önceden örgüte kendisinin katılacağını ve benimde katılmak istediğimde yanında götürceğini söylemişti. Bu konudaki kararımı bekliyordu, katılma kararımı kendisine söyledim ve birlikte 8 Mart 1994 gün Van ili otobüs terminaline gittik Sonradan Van cephe sorumlusu olduğumu öğrendiğim Ş.(K) isimli örgüt mensubu ile buluştuk. Terminalden otobüse binerek Hakkâri Yüksekova ilçesine geldik. Burada bizi S.(K) karşıladı. Aynı gece ben, S.B. ve S.(K) ile birlikte İran sınırını geçerek ismini bilmediğim bir köye geldik S.(K) geriye döndü. Bizi H.(K) isimli örgüt mensubu bizi köyden alarak İran'ın Urumiye şehrinde bulunan ve örgüte ait olan bir eve götürdü ve benim örgüte katılım bu şekilde olmuştur."

Bir başka örnekte üniversite öğretimi sırasında tanıştığı biri aracılığıyla kendisinin PKK ile ilişkili yapılarla nasıl tanıştırıldığını ifade eden bireye ait ifadeler yer verilmiştir:¹¹³

"Üniversiteye büyük hayallerle geldim. Her şey iyi gidiyordu ta ki, sınıfımızda gelip hatırımlı soran bir hemşerime 'iyiyim' diyene kadar. Hayatım onunla kantine giderek bir çay içmemle değişti. Benimle ailemden çok ilgileniyordu. Devamlı görüştüğü insanlar vardı, beni onlarla tanıştıyordu. Birlikte çiğ köfte partilerine, pikniğe gidiyorduk, şarkılar söylüyorduk, günlerimiz güzel geçiyordu. Bir gün hemşerim bana yurttan ayrılmamı, kendi kaldığı evde bir kişilik boş oda olduğunu, burada kalabileceğimi söyledi. Hayatımdaki değişim bu teklife 'evet' dememle daha da hızlandı. Evde her gün eğlenceli geçiyordu. Herkes bir şeyler okuyordu ve okuduklarını anlatıyordu. Bana her defasında okuduğunu en iyi anlayan ve anlatanın ben olduğumu söylüyorlardı. İyi bir lider olabileceğimi anlatıyorlardı. Bunlar beni gururlandırıyorlardı. Sohbetlerde söz her defasında siyasi konulara geliyordu ve hep devlet eleştiriliyordu. Ben de eleştirmeye başladım. Önce okulda yapılan bir basın açıklamasına katıldım. Bir süre sonra eylemlerde sloganları bana attırmaya başladılar. Derken kendimi başka işlerin içinde buldum. Artık sokak sokak geziyor, insanları benim gibi düşünmeye ikna etmeye çalışıyordum. Zaman geçtikçe bunun anlatmayla değil silahla olacağını düşünmeye başladım. Ardından da benim gibi düşünen arkadaşlarla birlikte önce Van'a, oradan Hakkâri'ye gittik. Sonra Kuzey Irak'a vardık."

Aile ve akrabalık bağlarının radikalleşme sürecine etkisine ilişkin bir başka örnekte ise akrabalarının PKK'nın dağ kadrosunda yer aldığını ifade eden bireyin özellikle annesi tarafından PKK propagandasına maruz kaldığı görülmektedir:¹¹⁴

"PKK'ya olan sempatinin diğer bir unsuru da, ailemin olduğunu düşünüyorum. Bu süreçte dayım, bazı amca çocuklarım ve akrabalarım dağdaydı. Bunların dağda olması, PKK ya karşı sempatinin oluşmasına etki etmiştir. Özellikle annemin gerilla dayıma, olan hayranlığı ve onu övmesi beni cezbediyordu. Tabi yaşımda küçük olduğundan dolayı bazı şeyleri tam olarak düşünemiyordum, eğer bende dağa çıkarsam başkalarının da bana hayran kalacağını düşünüyordum ve bu beni tatmin ediyordu."

Benzer bir örnekte ise ailesindeki PKK sempatanlığı neticesinde örgütle tanışan bireyin ifadelerine yer verilmektedir:¹¹⁵

1990'lı yıllara dayanan Aile yurtseverliğinden kaynaklı olarak örgütü tanıyordum, ideolojisi hakkında bilgi sahibi idim. Örgütle ilk temasım 1993 yılında abim ve dayımın katılmasıyla

¹¹³ Erol, a.g.t.

¹¹⁴ Teğin, a.g.t.

¹¹⁵ Teğin, a.g.t.

başladı, zaman zaman yanımıza gelip örgüt propagandası yapıyorlardı ve örgüte sempati o zaman başladı.”

4.2.2. PKK İletişim Kanallarına Erişim: Geleneksel ve Yeni Medya Araçları

Bireylerin radikalleşmesinde etkili olan bir diğer aracı ortam PKK'nın iletişim kanallarıdır. PKK tarafından oluşturulan iletişim kanallarında geleneksel ve yeni medya araçlarının neredeyse tamamı kullanılarak bireyler PKK örgütü ve ideolojisiyle tanıştırılmaktadır. Bu kapsamda bireylerin özellikle internet, radyo, televizyon kanalları ve sosyal medya araçları vasıtasıyla PKK terör örgütü ile ilişkisi kurması sağlandığı tespit edilmiştir. Aşağıda yer alan örnekte bireyin PKK ideolojisine lise dönemindeki arkadaşları ile birlikte PKK'nın internet, radyo ve televizyon kanalları aracılığı ile ulaştığına dair ifadeler yer verilmiştir:¹¹⁶

“Lise ikinci sınıftan sonra okul arkadaşlarımın etkisiyle örgütü anlatan internet sitelerine girmeye başladım. Ayrıca ROJ TV ve Mezopotamya FM de dinliyordum. Buralarda gördüğüm gerillalardan, duyduğum haberlerden çok etkileniyordum. Özellikle kadın gerillaların halkları uğruna savaşması beni çok etkiliyordu. Dayımın kızı ile sürekli bu meseleleri konuşuyorduk ve sonunda birlikte örgüte katılmaya karar verdik.”

Bir diğer örnekte ise çocukların dahi PKK'nın medya araçlarından etkilendiğine dair bulgulara yer verilmektedir:¹¹⁷

“PKK'ya katılma ile basın yayın organlarının ve televizyonlar arasında doğru bir orantının olduğunu söyleyebilirim. Bu tür programlar, insanların kafasını bulandırıyor. “Örneğin ben bu durumu, oğlumda da görebiliyorum”. Üç dört yaşlarındaki çocukların “Apo”, “Apo” diyebilmesi bunun bir göstergesidir.”

PKK'nın dağ kadrosuna katılmış bir diğer bireyden alınan ifadelerde de benzer şekilde medya araçları ile PKK sempatisi kazanma arasında bir ilişki olduğu belirtilmiştir:¹¹⁸

“Kesinlikle bu tür televizyon izleme, radyo dinleme ile partizan olma arasında, doğru bir ilişkinin olduğuna inanıyorum. PKK propagandası yapan Kürtçe Televizyonları izleme ile örgüte katılma arasında doğrusal bir ilişkinin olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle Roj TV de yayınlanan örgüt görüntüleri gençleri, duygusal olarak daha fazla etkiliyor.”

Diğer bir örnekte de PKK'nın dağ kadrosuna katılan birey PKK tarafından yapılan televizyon programı yayınlarının etkisinden bahsetmiştir:¹¹⁹

“Bu medya araçlarının etkin olduğunu, yapılan TV programlarının tamamen gençlerin beyinlerini yıkamaya, dönük olduğunu düşünüyorum. Bu yayınların da, çok etkin olduğunu söyleyebilirim. Yukarıda saydığımız nedenleri, televizyon yardımıyla ya da kendilerine yakın basın araçlarıyla kitlelere ulaşılarak, propaganda yapıyorlar.”

¹¹⁶ Erol, a.g.t.

¹¹⁷ Erol, a.g.t.

¹¹⁸ Teğın, a.g.t.

¹¹⁹ Teğın, a.g.t.

4.2.3. PKK İlişkili Kurumlara Erişim: Siyasi Partiler ve Gençlik Merkezleri

Bireylerin radikalleşerek PKK dağ kadrosuna katılmasını sağlayan en önemli aracı ortamlardan biri de PKK ile ilişkisi olan kurumlara erişimdir. Bu kurumlar özellikle siyasi partiler ve gençlik merkezleridir. Bu kurumlarda özellikle gençlerin PKK'nın örgüt ideolojisiyle tanıştırılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda PKK'ya katılmış bireylerden elde edilen ifadelerde siyasi parti olarak özellikle Halkların Demokratik Partisi (HDP) ve Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) isimlerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu siyasi partilerin adeta örgütün eleman kazandırma ofisleri gibi hareket ettiği değerlendirilmektedir. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen kişisel görüşmede HDP binasına giderek PKK'nın dağ kadrosuna nasıl katıldığını açıklayan bireyin ifadelerine yer verilmektedir:¹²⁰

“2014 yılı ekim ayında gününü hatırlamadığım bir akşam benim de yaşadığım (...) köyünde arkadaşlarla gençlerin oturup sohbet ettiği meydana sohbet etmek için toplanmıştık. Babasının adı (...) olan (...) isimli arkadaşım bizden ayrı tek başına müzik dinliyordu. Ben de üzülerek halini hatırlamaya gittim. O da bana ailesiyle yaşadığı problemlerden dolayı buralardan kaçmak istediğini ve örgüte katılmak istediğini söyledi. Bana da “Benimle gelir misin?” diye sordu. Ben de daha öncesinden PKK/KCK terör örgütüne sempati duyuyordum. Arkadaşım (...)’dan etkilendim ve örgüte katılma teklifini kabul ettim. Ertesi sabah erkenden (...) ile birlikte kalktık ve köyün içerisinden geçen minibüse giderek (...) iline gittik. (...) ilinde bulunan Halkların Demokratik Partisi (HDP) binasına gittik. HDP binasının içerisinde kapısında “GENÇLİK ODASI” yazan odaya girdik. Odada adını bilmediğim orta boylu, zayıf, gözlüklü erkek bir şahıs bizim telefonlarımızı topladı ve telefonlarımızın içinde bulunan SİM kartları kırdı ve bize beklememizi söyledi. 10 dakika kadar bekledikten sonra (...) arası sefer yapan Ford marka beyaz bir yolcu minibüsüyle Gençlik Odası’nda bizi karşılayan şahıs, (...) ve ben (...) ili (...) ilçesine gittik. (...) ilçesinde adını hatırlamadığım bir lokantada karnımızı doyurdular. Daha sonra başka bir Ford marka beyaz renkli yarım transit diye tabir edilen bir araçla, adını bilmediğim başka bir şahıs, (...) ve beni (...) ilçesinde adını bilmediğim bir dağa doğru götürmeye başladı. Bize yol üstünde Jandarma Karakolu olduğunu ve çevirmeye yakalanırsak elma toplamaya gittiğimizi söylememizi tembihledi. (...) ilçesinden bir-bir buçuk saat kadar gittikten sonra şoför bizi adını bilmediğim iki erkek şahsa teslim etti. O gece dağda bir taşın altında sabahladık.”

Bir diğer örnekte ise HDP ilçe teşkilatında bulunan birey parti içerisinde bulunduğu süreçte hangi ideolojik eğitimleri aldığını ifade etmektedir:¹²¹

“Seçim çalışmalarına katılmak için 2015’te İstanbul’un Esenyurt ilçesindeki HDP ilçe merkezine gittim. Burada Ekim 2015’te 45 gün “PKK ideolojisi” ve “kadın tarihi”, akabinde gönderildiğim Diyarbakır HDP İl Başkanlığında 15 gün “PKK tarihi” ve “YJA-Star” üzerine ideolojik eğitim aldım. Nusaybin sınırından Suriye’ye geçerek örgüte katıldım.”

Bir diğer örnekte ise PKK'nın dağ kadrosunda yer alan bireyle gerçekleştirilen kişisel görüşmede İzmir’de yer alan Mezopotamya Kültür ve Dayanışma Derneği’ne (MKM)

¹²⁰ Kişisel Görüşme.

¹²¹ Erol, a.g.t.

katılan bireyin derneği gelen BDP gençlik kolları üyeleri tarafından PKK propagandasına maruz kaldığı tespit edilmiştir: ¹²²

“2007-2008 yıllarında mahalledeki arkadaş ortamım vesilesiyle (...) ili, (...) ilçesindeki Mezopotamya Kültür ve Dayanışma Derneği'ne (MKM) gitmeye başladım. Derneğe ilk gittiğim zamanlar, kafeteryada oturulup sohbet edilir, enstrüman çalma, folklor oynama gibi sosyal etkinlikler üzerine konuşulup eğitim verilirdi. Yaklaşık iki-üç ay sonra BDP gençlik kollarındaki şahıslar derneğe gelip konferans tarzı görüşme ve konuşmalar yapmaya başladılar.... Bu eğitim ve konuşmalarda genellikle siyasi süreçten bahsedilir, Abdullah Öcalan'a ait metinler okunurdu.”

Bir diğer örnekte ise PKK ile ilişkili yapılanmalar tarafından ilçe ve köylerde gerçekleştirilen propaganda faaliyetlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir:¹²³

“Bizim yaşadığımız ilçe merkezide sol görüşlü bir ilçeydi. Aslında özünde muhafazakâr, ama sol takılan bir ilçeydi. Daha önceki yıllarda özellikle 70'li ve 80'li yıllarda, Kürt'çü sol akımların ve örgütlerin ilçe merkezi ve köyleri üzerinde etkisi çok fazlaydı. Daha önce ilçemiz ve köylerinde KOK'çulardan tutun da, Barzani'nin uzantılarının, buralarda çok hüküm sürdüğünü söyleyebilirim. Bunlardan dolayı değişik zamanlarda bu sol örgütlerinin toplantılarının ve eylemlerinin olduğu aşikârdı. Bu durum hem ailemin hem de akrabalarımın, Kürtçü sol örgütlere sempatisi duymasına sebep olmuştur. Benim de bundan dolayı PKK'ya sempatiim oluştu. Ayrıca PKK'nin ilk eylemlerini bizim ilçede yapması, bu ilçenin, PKK açısından önemli bir merkez olduğu izlenimi uyandırmıştı.”

PKK'nın dağ kadrosuna katılan bir gençten alınan ifade ise lise yıllarında PKK ile ilişkili gençlik merkezlerince yürütülen gençlik çalışmalarına katılan bireyin ifadelerine yer verilmiştir:¹²⁴

“1990 doğumluyum. Van Özalp, Sarıköy Üçevler mezrasında doğdum(...)Köyde büyüdüm. Yaşadığım ortamın karışık bir sınıf yapılanması vardı. Orta sınıf ve feodal kişilik yapısına sahip bir ortamda büyüdüm. Ailem yurtseverdir(...)Özgürlük Hareketini liseye başladığım dönemde daha çok tanıma gerçekleşti. Halk gerçekliğimiz, mücadeleyi ve gerilla yaşamını daha iyi tanımak için bir arayış ve çaba içerisine girdim. Liseyi okurken özgürlük dağlarına gelebilmek için aktif olmasa da gençlik çalışmalarına katıldım. 2006 yılında (...) yoldaşın fedai eylemiyle, derinden etkilediğimi belirtebilirim. Bir fedai yoldaş Kürt halkı için canını patlatarak bedenini paramparça etmişti. Kendime dönüp “ben bu sistem içerisinde ne yapıyorum?” dedim. Katılma azmim gelişti ve ben de ölmek için katılma kararımı verdim.”

Benzer bir şekilde ailesinde sorunlar yaşayan bir gencin arkadaşları vasıtasıyla örgütlü ilişkili yapılarda gençlik faaliyetlerine katıldığı ve burada örgüt ideolojisini benimsediği görülmektedir:¹²⁵

“Ben aslen Kürt değilim. Ailem Çubuk"ludur. Anne babam ben ortaokuldayken ayrılmıştı. Bu yüzden eğitimim büyük oranda dedemlerin yanında oldu. Ancak onlar da yaşlı olduğu için benimle çok ilgilenemiyordu. Ben de sık sık dışarı çıkıyordum. Mamak Tuzluca'yır bölgesinde oturduğumuz için arkadaşlarımın çoğu Kürt ve örgüte yakın insanlardı. Ben de onlarla arkadaşlık ede ede gençlik faaliyetleri içerisine girdim. Zaman içerisinde örgüt ideolojisini benimsedim ve eylemlere aktif katılmaya başladım.”

¹²² Kişisel Görüşme.

¹²³ Teğin, a.g.t.

¹²⁴ Erol, a.g.t.

¹²⁵ Erol, a.g.t.

Bir diğerk örnekte arkadaşları vasıtasıyla PKK ile ilişkili Gençlik Kültür Merkezi'ne (GKM) katılan bireyin örgütle irtibatının nasıl başladığına ilişkin ifadelere yer verilmektedir.¹²⁶

“2009 yılında girdiğim sınav sonucu Ankara Üniversitesi'ni kazandım ve Ağrı'dan ilk defa Ankara'ya geldim. Babam inşaat işçisi olduğu için maddi olanaklarımız çok sınırlıydı. Üniversitede ilk defa sosyal grupların ne olduğunu görmüştüm. İdeolojik olarak örgütle herhangi bir yakınlığım yoktu. Babamdan kaynaklı olarak sadece ekmeğimizin derindeydik. Ancak Ağrı'dan geldiğim ilk sene üniversitelerdeki bu tür ortamlara merak saldıığım için dersleri boşladım. Grupta Kürtçe müzik yapan arkadaşlar vasıtasıyla GKM'ye (Gençlik Kültür Merkezi) gidip gelmeye başladım. Orada edindiğim arkadaşlarla bir süre sonra aynı eve çıktım.”

4.2.4. Cezaevi

Bireylerin PKK ideolojisiyle tanıştığı ve dağ kadrosuna katılmaları gerektiği üzerine propagandaya maruz kaldığı bir diğerk ortam ise cezaevleridir. Aşağıda yer alan örnekte PKK'nın cezaevi içerisinde yapılanma oluşturduğuna ve bu yapılanmanın örgüt için eleman devşirmek üzere propaganda faaliyetleri gerçekleştirdiğine dair ifadelere yer verilmiştir.¹²⁷

“Dayımın etkisiyle 1997 yılında HADEP binasına gidip gelmeye başladım. Bu süreçte parti bizi mitinglere, eylemlere gönderiyordu. Öcalan'ın yakalanarak Türkiye'ye getirilmesi sonrasında da düzenlenen protesto yürüyüşüne ben de katılmıştım. Bu yürüyüş sonrasında yakalandım ve tutuklandım. Cezaevine girdikten sonra beni örgütün cezaevi sorumlusunun yanına götürdüler. Cezaevinde kaldığım 3 ay boyunca bana sürekli örgütün dağ kadrosuna katılmam yönünde propaganda yapıldı. Ben de bu propagandaların etkisiyle cezaevinden çıkar çıkmaz örgüte katıldım.”

Bir diğerk örnekte ise cezaevi içerisinde PKK'lı teröristler tarafından verilen ideolojik eğitim programına dair detaylara yer verilmiştir.¹²⁸

“Eğitim programı üç kısma ayrılmıştı: sabah oturumunda önderimiz Öcalan'ın metinleri üzerinde yoğunlaşıyorduk. Genellikle üç mahkûmdan oluşan bir grup, metinleri okuyor ve not tutuyorlardı, kalanlarımız da notları okuyor ve soru hazırlıyorduk. Ardından, konu üzerinde ve sorulara cevap niteliğinde ortak bir tartışma yürütülüyordu. Metinler ve teoriler cezaevi dışındaki ve içindeki yaşamlarımızdan örnekler gösterilerek açıklanıyordu. Öğleden sonraki oturumda mahkûmlar yedişerli sekizerli gruplara ayrılıyordu. Her bir grup, sosyalizm, Kürt tarihi, PKK tarihi, emperyalizm, Marksizm gibi konulardan birine yoğunlaşıyordu. Sonra, her başlık, her bir mahkûmun kişisel çalışması için alt başlıklara ayrılıyordu. Grup çalışmasına dayanan bir broşür hazırlanıyordu ve eğer eğitim komitesi tarafından onaylanmayı başırırsa, öteki mahkûmlara dağıtılıyor ve bazen de dışarıdaki destekçilere gönderiliyordu.”

4.3. İçselleştirme-Katılaştırma

İçselleştirme-katılaştırma aşaması aracı ortamlara erişim sağlayan bireylerin burada maruz kaldıkları propagandayı içselleştirme veya benimseme sürecini ifade

¹²⁶ Erol, a.g.t.

¹²⁷ Erol, a.g.t.

¹²⁸ Erol, a.g.t.

etmektedir. PKK'ya yönelik olarak içselleştirilen ideolojik yaklaşım pek çok farklı dinamik etkisinde katılaştırılarak bireyin PKK ideolojisine adeta hapsolmesi hedeflenmektedir. Özellikle terörist liderin örgüt üzerindeki etkisi; kahramanlık, özenti ve takdir edilme; düşman gruplar edinme ve bu gruplarla mücadele etme isteği; intikam ve öfke duygusu; sözde şehitlik arzusu ve PKK tarafından suça bulaştırılma gibi dinamiklerin etkisinde bireylerin içselleştirme-katılma aşamasını tamamladığı tespit edilmiştir. Aracı ortamlar içerisinde içselleştirme-katılma aşamasını tamamlayan bireylerin önünde PKK'nın dağ kadrosuna katılmak için hiçbir engel kalmamıştır. Aşağıda yer alan tabloda içselleştirme-katılma aşamasında etkili olan dinamikler ifade edilmektedir. Bu bölümde tüm bu dinamiklere PKK'nın dağ kadrosuna katılan bireylere ait ifadelerle doğrudan alıntılar yapılarak değerlendirilmektedir.

Tablo 4.3: İçselleştirme-Katılma Aşamasında Etkili Olan Dinamikler.

İçselleştirme-Katılma Aşamasında Etkili Olan Dinamikler
1. Propaganda ve İdeolojik Aidiyet Edinimi
2. Terörist Liderin Etkisi
3. Kahramanlık, Özenti ve Takdir Edilme
4. Karşı Gruplarla Mücadele ve Düşmanlık Duygusu
5. Öfke ve İntikam Duygusu Edinme
6. Sözde Şehitlik
7. Suçlu Hale Getirilme

4.3.1. Propaganda ve İdeolojik Aidiyet Edinimi

PKK'nın aracı ortamlarına erişen bireyler bu yapılar içerisinde PKK'ya dair örgüt ideolojisini tanımaya ve içselleştirmeye başlamaktadır. PKK gerek dağ kadrosu içerisinde gerekse şehir yapılanmalarında "Yeni Şervan Eğitimi" adı altında eğitimler vermektedir. Bu eğitimlerde Marksist-Leninist bir ideolojik yaklaşımla PKK tarihi, kadın tarihi, jineoloji, demokratik konfederalizm vb. konularda Abdullah Öcalan'ın kitaplarından hareketle ideolojik propagandalar gerçekleştirilmekte ve teröristlere ideolojik aidiyet kazandırılmaya çalışılmaktadır. Diğer taraftan bu yapılar içerisinde silah kullanımına dair askeri ön eğitimlerin de verildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Aşağıda PKK'nın dağ kadrosuna katılmış birey ile gerçekleştirilen kişisel görüşmede

yeni şervan eğitimine ve örgüte katılmak isteyen gençlere nasıl bir ideolojik aidiyet kazandırılmaya çalışıldığına dair ifadelere yer verilmektedir.¹²⁹

“Eğitimi bize (...) isimli örgüt mensubu ile isimlerini hatırlamadığım 5-6 örgüt mensubu verdi. Yeni şervan eğitiminde ideolojik olarak Abdullah Öcalan’ın kitapları okunarak, bize Kürt tarihinden bahsediyorlardı. PKK tarihi, kadın tarihi, jineoloji gibi eğitimler aldım. Silah eğitiminde de kaleşinikof, biksi, bisving, el bombası, pusu, pusudan kurtulma, gece yürüyüşleri gibi eğitimler aldım. Eğitim bittikten sonra mezuniyet töreni düzenlendi. Masaların üzerine YPG’yi simgeleyen bayrağı sererek üzerine kaleşinikof marka silah, Abdullah Öcalan’ın kitabı ve resminin bulunduğu bez parçası koyarak bize yemin ettirdiler. Bu yemin hatırladığım kadarıyla Öcalan, şehitler, Kürdistan, Kürt halkı üzerine hazırlanmış bir metinden oluşuyordu.”

PKK’nın dağ kadrosuna katılan bir diğer birey örgütün ideolojik ve askeri eğitimlerini Mahsum Korkmaz Eğitim Akademisi adı altında kurulan bir yapılanmada gerçekleştirildiğini ifade etmektedir.¹³⁰

“Örgütün dağ kadrosu genelde askeri ve ideolojik olmak üzere, iki tür eğitime tabi tutulur. Askeri eğitimi, kurdukları, Mahsum Korkmaz eğitim akademisinde verirler. İdeolojik eğitimi ise; Hakki Karer eğitim akademisinde verilir. PKK’ya katılmadan önce örgüte sempati duyuyordum. İdeolojisini benimsiyordum, sahip çıkma anlamında elimden gelenin fazlasını yapma çabası içerisindeydim. Fakat beni kandırdılar, canlı kalkan olarak götürüp hemen dönecektim. Ancak beni orada zorla tuttular ve benim savaşçı olarak örgüt içinde kalmamı istediler. Bu durum, örgüte olan sempatinin yerine, derin bir öfkeye sebep oldu. Her zaman örgütten kaçma planlarım oldu. Fakat bunu başarmak için uygun zamanı arıyordum.”

Bir ifade de ise alınan ideolojik eğitimin Marksist-Leninist bir eğitim olduğu ifade edilmektedir.¹³¹

“Kampta bulunduğumuz süre boyunca ideolojik bir eğitime tabi tutulduk. Aldığımız ideoloji Marksist ve Leninist bir ideoloji idi. Ancak ben ne Marksist biliyordum ne de Lenin’i biliyordum.”

Bir diğer örnekte emperyalizmle mücadele, insan hakları mücadelesi ve kominal yaşamının gerekliliği üzerine ideolojik propagandalar gerçekleştirildiğine dair ifadelere yer verilmiştir.¹³²

“Örgütün ideolojisinin Marksist, Leninist ve Sosyalist bir ideolojiye sahip olduğunu söyleyebilirim. Emperyalizme karşı savaşma, insan haklarının elde edilmesi, eşitlik özgürlük kavramlarının geliştirilmesi, adalet ve eşitliğin sağlanması, kominal yaşamın gerçekleştirilmesi, biz dağdayken bize verilen en önemli eğitimler olduğunu söyleyebiliriz”

Aşağıda PKK’nın dağ kadrosuna katılan bireyle gerçekleştirilen kişisel görüşmeden elde edilen bir diğer örnekte, bireyin maruz kaldığı ideolojik propaganda sonucu edindiği ideolojik altyapı ve bu ideolojiyi nasıl içselleştirdiği görülmektedir.¹³³

¹²⁹ Kişisel Görüşme.

¹³⁰ Teğın, a.g.t.

¹³¹ Teğın, a.g.t.

¹³² Teğın, a.g.t.

¹³³ Kişisel Görüşme.

“Sorun 94’ten sonra ortaya çıktı. Yani ortaya çıktıktan kastım görünür oldu. Tabii bunda silahlı Kürt hareketinin çok büyük etkisi var. Silahlı Kürt hareketi olmasaydı bu sorun görünür olmayacaktı. Yani Kürtlerin şu an sahip olduğu kazanımlar... Eğer silahlı bir Kürt olmasaydı bu kazanımların elde edilmesine imkân yok, yani mümkün değil. Türkiye gibi bir ülkede, genel olarak Ortadoğu’da, herhangi bir kazanım mücadele edilmeden elde edilemez. Türkiye gibi bir ülkede konuşarak derdini anlatamazsın. Bak insanlar yıllarca konuştu, yakındı. Ne oldu? Hiçbir şey. Ama silahlı Kürt hareketi ortaya çıkınca herkes ciddiye aldı. Bu sorunu konuşur oldu. Yani keşke bütün bu sorunlar silaha başvurulmadan çözülsün. Ben en çok bunu istiyorum, fakat öyle olmuyor. Ben şuan bile keşke herkes silah bıraksın, otursak kardeş kardeş konuşup çözsük istiyorum ama bakalım.”

Yukarıda yer alan örnekte görüldüğü üzere birey çeşitli şekillerde adaletsizliğe maruz kaldığına ikna edilmiş ve maruz kaldığı bu adaletsizliklerin ve sorunların ancak PKK aracılığıyla çözülebileceğine dair bir ideolojik aidiyet geliştirmiştir. Benzer şekilde PKK’nın dağ kadrosuna katılmış bir diğer bireyle gerçekleştirilen kişisel görüşmede ise bireyin bir (sözde) Kürdistan anlatısı geliştirildiği ve bu anlatıdaki Kürdistan’da adaletsizliklerin, haksızlıkların, olmayacağına dair ideolojik bir propagandaya maruz kaldığı görülmektedir.¹³⁴

“Ortadoğu’nun hiçbir ülkesi (sözde) Kürdistan bölgesi kadar özgürlükçü, renkli ve tahammülkar değildir. Bütün diller, bütün dinler, bütün inançlar orada kendini temsil ediyor ve hiç kimse ayrımcılığa tabi tutulmuyor; gidip kendiniz de görebilirsiniz. Ben şahsen müşahade etmesem, böyle bir Kürt olarak, belki önyargılı olarak söylüyorum diyebilirdiniz; ama gerçekten de ben herkese tavsiye ediyorum, gidip görebilirler yani. Orada kiliseden havraya, camiden Yezidilerin yaşadıkları ibadethanelere kadar, komünistten İslamcısına kadar ya da işte Türkmen’inden Kürt’üne kadar, Ermeni’sinden Süryani, Asuri’sine kadar, herkes orada hem diliyle hem inancıyla temsil ediliyor; mecliste de öyle. Yani Ortadoğu’da böyle bir şey yok, Türkiye’de hiç yok zaten.”

Bir diğer örnekte ise bireye “Rojava modeli” adı altında bir propaganda yapıldığı ve kişinin bu modeli benimseyerek bir ideoloji haline dönüştürdüğü görülmektedir.¹³⁵

“Orada yeni bir durum var; Rojava modeli diyoruz. Eskinin içinden çıkan ve eskiye karşı oluşan bir mücadele. Şuan zayıf olan ama ileride güçlenecek olan bir mücadele. Bugün zayıflayan ulus-devletlerdir. Her ne kadar güçlülüğünü korusalar da ya da öyleymiş gibi gözükseler de aslında zayıflıyorlar, bu çok açık. Zayıf olmasalar bugün bir Rojava çıkmaz yani. Bunun önünü kesmeye çalışıyorlar. Bunu da yaparken şiddeti baskıyı kullanıyorlar. Halkların bir isteği varsa yani, bir şeyler istiyorlarsa bu Rojava’dır yani. Ortaya çıkan talep bir Rojava talebidir.”

Diğer bir örnekte ise felsefeye ilgisi olan bireyin PKK’nın ideolojisinden etkilenecek örgütün dağ kadrosuna katıldığına ilişkin ifadelerine yer verilmiştir.¹³⁶

“Üniversiteyi ilk denememde kolayca kazanmıştım. Biraz kilolu olmam dolayısıyla erkeklerle ilişkim çok iyi değildi. Bu yüzden bölümümle de alakalı olarak felsefi akımlara merak saldım. İlk yıllarda Troçkist bir grupla ilişkim oldu. İdeolojik olarak beni tatmin etse de buradaki örgüt yapısını yeterli görmüyordum. Daha sonra Yurtsever arkadaşlarla tanıştım. Kürt kökenli olmam dolayısıyla kısa zaman içerisinde DYG içerisinde faaliyet göstermeye başladım. Öcalan’ın siyasi

¹³⁴ Kişisel Görüşme.

¹³⁵ Kişisel Görüşme.

¹³⁶ Erol, a.g.t.

geçmişi ve PKK'nın yaşadığı sıkıntılar beni çok etkiledi. Burada ideolojik hedeflerinize ulaşmanız daha mümkün.”

Bir diğer örnekte ise örgütün dağdaki imkânlarının ne denli büyük olduğuna ilişkin propagandaya maruz kalan gençlerin durumlarına ilişkin ifadeler yer verilmiştir:¹³⁷

“1990'lı yılların başında lise de okuyordum. Lise çağındaki gençler; PKK'nin milisleri tarafından, çok yoğun bir şekilde örgüt propagandasına maruz kalıyordu. Ve o, çağdaki gençlerin akli çeliniyordu. Özellikle bu yıllarda dağdaki imkânların ne kadar cazip olduğu anlatılıyordu. Çıray dağlarında ve Gabar dağlarında, geniş çarşıların ve büyük mağazaların olduğu söylenilirdi. Buralarda istediğiniz her şeyi bedava alma, imkânı bulacağımızı söylüyorlardı. Yaşadığımız ilçe ve hayat şartlarından dolayı bu anlatılanlar çok cazip geliyordu. Hatta bunu destekleyen bir anımı anlatayım size, biz dağdayken bir gün üç bayan arkadaşın gelip örgüte katıldığını gördük. Ancak burada en fazla dikkatimizi çeken şey, bunların ayaklarında, ayakkabıların olmaması ve terlikle gelmiş olmalarıydı. Bunu gördükten sonra "neden böyle geldiniz" şeklindeki sorumuza, "buradaki mağazalardan ayakkabı alacağız" şeklinde cevaplamışlardır. Ve bundan dolayı ayakkabı getirmediğini ve normal terlikle dağa çıktıklarını söylediler. Bu şekilde örgüte katılan birçok kişinin olduğunu söyleyebiliriz. PKK'yi ayakta tutan gücün, milis güçlerinin bu yalanları ve halkın yoksulluğu olduğunu düşünüyorum.”

Bir diğer örnekte de benzer şekilde siyasi partiler aracılığıyla yapılan propaganda ile dağda gençler için cazip fırsatlar olduğuna ve bu fırsatlardan faydalanmaları gerektiğine dair propaganda yapıldığı görülmektedir:¹³⁸

“Genç ve çocukların dağ kadrosuna eleman kazandırmak için örgütün, basın ve yayından çok iyi yararlandığını söyleyebilirim. Çok iyi propaganda yapıyor. Özellikle BDP partisiyle çok iyi propaganda yapıyor. Ve genellikle ergenlik çağındaki çocukların duygularıyla oynayarak akıllarını çeliyor, bu şekilde yaşları 13-18 arasında dolan gençleri dağa gönderiyorlar. Bunu yaparken, çocukların dağdaki, “cazip fırsatlardan” yararlanmaları konusunda bilgilendiriyorlar.”

Aşağıdaki yer alan örnekte de benzer şekilde örgütün görsel ve işitsel medya araçları vasıtasıyla yapılan propagandanın etkisine değinilmektedir:¹³⁹

“Gençlerin bazıları dağ macerası için, bazıları hayalleri için bazıları da ailelerine para verileceği yalanını uydurularak, dağa gönderilir. Para ile kandırılanlar kendilerinin tüm maddi sıkıntılarının ve sorunlarının çözüleceği dile getirirler. Dağ macerası için örgüte katılanların büyük bir çoğunluğu, örgütün kullandığı görsel ve işitsel medya araçlarından etkilenerek bu davranışı gerçekleştirmektedir. Bu durumdaki gençlerde, etkilenerek dağa çıkarlar.”

4.3.2. Terörist Liderin Etkisi

Bireylerin aracı ortamlarda edindiği ideolojiyi içselleştirmesinde ve benimsemesinde etkili olan bir diğer dinamik terörist liderin etkisidir. Teröristbaşı Öcalan tarafından kaleme alınan eserler ve burada anlatılan ideolojik yaklaşım PKK'lı teröristler için son derece önemlidir. Diğer taraftan bireyler kendi hayatlarını Öcalan'ın hayatları ile

¹³⁷ Teğın, a.g.t.

¹³⁸ Teğın, a.g.t.

¹³⁹ Teğın, a.g.t.

özdeşleştirmekte ve Öcalan'ın hayatında yaşadığı problemler bireylerin radikalleşme sürecinde etkili olmaktadır. Bu kapsamda PKK'nın dağ kadrosuna katılan bireyden elde edilen ifadelerde Öcalan'ın birey üzerindeki etkisi net şekilde görülmektedir:¹⁴⁰

“1989 Mardin Kızıltepe doğumluyum. Dinciliğin, aşiret özelliklerinin ağır bastığı bir ortamda büyüdüm. Sekiz yıl okudum. Ailem yurtseverdi ama yurtseverlik bilincim fazla yoktu. Mücadeleyi 1999'da Öcalan'ın yakalanmasıyla tanıdım. Çok aktif çalışmalarda yer almadım. 2007'de Öcalan üzerindeki tecrit ağırlaştırılmıştı ve halka dönük topyekûn imha planı vardı. Bir Kürt evladı olarak buna sessiz kalamazdım. Vicdanım kabul etmiyordu. Halkımız her gün katlediliyordu (...) 2007'de Özgürlük Hareketine katıldım.”

Diğer bir örnekte ise örgüt üyesi ile yapılan kişisel görüşmede örgüt içerisinde “önderlik” kavramı geliştirildiği ve Öcalan'ın önder sıfatı ile kendisini kutsallaştırdığına dair ifadeler yer verilmektedir. Bu sayede örgüt içerisinde bireylerin itaat mekanizmasını geliştirecek kutsal bir yapılanmanın kurulduğu ve bu sayede bu kutsal yapı tarafından üretilen ideolojik içeriklerin örgüt üyeleri tarafından benimsenmesinin ve içselleştirilmesinin kolaylaştırıldığı tespit edilmiştir:¹⁴¹

“Fırat Bölgesi Demokratik Toplum Akademileri'ne düzenlemem yapıldığında benim için olanakların çok olduğu bir dönemdi. Örneğin internetim vardı. İnternet üzerinden örgütü alternatif kaynaklardan araştırmaya başladım. Bu araştırmalarım sonucunda örgütün temel probleminin (demokrasi ve özgürlük) kaynağının bizzat örgütün kendi yapılanması özelde de bütün sorunların kaynağının önderlik kavramı olduğunu anladım. Bu önderlik kavramı ile Abdullah Öcalan'ın kendisini kutsallaştırdığını ve bunu bütün örgüte dayattığını anladım.”

4.3.3. Kahramanlık. Özenti ve Takdir Edilme

PKK'nın aracı ortamlarına erişen bireylerin buradaki propagandayı içselleştirmesinde ve katılaştırmasında etkili olan bir diğer dinamik kahramanlık, özenme ve takdir edilme duygularıdır. Bu noktada PKK'nın çeşitli teröristleri kahraman olarak tanıtmakta ve örgüt içerisinde örnek olarak göstermektedir. Bu nedenle özellikle gençlerin bu duruma özenerek örgüt içerisinde kahraman olma arzusu aslında verilen ideolojik eğitimlerin ve propagandanın birey üzerindeki etkisinin pekişmesine yol açtığı görülmektedir. Bu kapsamda aşağıda yer alan örnekte gençlerin kahramanlık duygusu ile nasıl terör eylemlerine sevk edildiğine dair ifadeler yer verilmektedir:¹⁴²

“Dört parçada Kürt hareketinin devam etmektedir. Özellikle Kuzey Kürdistan üzerinde sömürgecilik sonlandırılmıştır. Geçen yıl yaşanan olaylarda özyönetim ile sömürgeci kurumlar tutunamaz hale gelmiştir. Bu başarının sağlanmasında en önemli faktör, Kürt gençliğinin direnişidir. Özellikle şehit Botan, Aldo gibi arkadaşlarımız halkı için canını feda etmiş ve kahraman olmuştur. Bunun intikamını almak adına Devrimci Gençlik Hareketi'nin kurulmuştur.”

¹⁴⁰ Erol, a.g.t.

¹⁴¹ Kişisel Görüşme.

¹⁴² Erol, a.g.t.

Sizde 15 Şubat'ta Öcalan'ın yakalanmasının yıldönümünde eylemlere katılarak ve en sert ve radikal biçimde mücadele ederek kahraman olabilirsiniz."

PKK'ya katılan diğer bir birey, köylerinde PKK'ya katılanlardan övgü ile bahsedildiğini ifade etmiş ve onlar gibi olmak istediği için örgüte katıldığını belirtmiştir.¹⁴³

"Köyümüzde, televizyonda, her yerde herkes gerillalardan bahsediyordu. Onların kahramanlıkları anlatılıyor, halkımız uğruna savaştıkları söyleniyordu. Gerillaları televizyonda gördüğümde çok özeniyordum. Bir gün gerillaların köyümüze geldiğini söylediler. Ben de gittim ve sizin gibi olmak istiyorum dedim. Sonrasında da örgüte katıldım."

PKK'nın dağ kadrosuna katılmış bireyle gerçekleştirilen kişisel görüşme sonucunda elde edilen ifadelerde ise bireyin çevresinin örgüte katılanları kahraman olarak lanse etmesinden etkilendiği için örgüte olan sempatisinin arttığı görülmektedir.¹⁴⁴

"İçinde bulunduğumuz sosyal ortamlarda örgütün övülmesi ve örgüte katılanların bir kahraman olarak lanse edilmesi, arkadaş ve akran gurubu, kuzenlerim ve dayı tarafımın PKK'ya karşı ilgilerinden dolayı, benimde PKK'ya karşı bir sempati oluştu"

4.3.4. Karşı Gruplarla Mücadele ve Düşmanlık Duygusu

Bireylerin ideolojik edinimlerini katılaştırmasına etki eden bir diğer dinamik ise karşı ya da düşman grupla mücadele ve düşmanlık duygusudur. Bireye PKK tarafından gerçekleştirilen propagandada düşmanlık duygusu aşılana ve bireyin yaşadığı tüm sorunların kaynağının karşıt grup olduğu fikrine ikna edilmektedir. Bu karşıtlık ve düşmanlık duygusu bireyin ideolojiyi benimsemesini ve zihninde katılaştırmasını sağlayan önemli dinamiklerden biridir. Aşağıda PKK'nın ideolojik propagandası sonucu devleti düşman olarak gören bireyin devletle mücadele etme duygusuyla PKK'nın dağ kadrosuna katılmasına ilişkin ifadelerine yer verilmektedir.¹⁴⁵

"Ben 16 yaşında, bilinçli olarak dağa gittim; ulusal bilinçle sahiptim. İnkâr politikalarına karşıydım. Öyle ani bir karar değildi benim için. Aileme bu düşüncenin aklımın bir yerinde olduğunu asla hissettirmedim. İki yıl kadar bu düşünceyi kendi içimde tartıştım... Üç arkadaş örgüte katılmaya karar verdik. Üç kızdık, aynı yaşlardaydık. Hem bizim köyden hem de civardaki köylerden daha önce dağa giden kadın hiç olmamıştı... Aynı köydeydik, arkadaşlık zaten. Bu durumları paylaşıyorduk. O süreci, acıları kaldırmayan üç kişiydik. 'Hadi gidelim, asker öldürelim' diye gitmedik. Devletin şiddet politikalarını daha fazla kaldıramadık. Acılarımızı taşıyamadık, bir şeyler yapmak istedik. Kalıp aynı acıları izlemekten başka bir şey yapmak istedik. Biz yapabilir miyiz? Ölümü göğüsleyebilir miyiz; yaralanıp sakat kalırsak yaşamı sürdürebilir miyiz? En çok tartıştığımız konu, buydu. Sadece bunları düşünüyorsun, başka bir seçeneğin yok. Bizim kuşak böyleydi."

¹⁴³ Erol, a.g.t.

¹⁴⁴ Kişisel Görüşme.

¹⁴⁵ Erol, a.g.t.

Bir diğerk örnekte ise PKK'ya katıla bireyin ailesi ve çevresinde yaşadığı haksızlıklar karşısında bir düşmanlık duygusu edindiğı görölmektedir. Birey bu olaylar neticesinde askerleri ve devlet görevlilerini düşman olarak benimsemiş ve PKK'da askerlerle mücadele etmek üzere yer aldığını ifade etmektedir.¹⁴⁶

“Babam ve ağabeylerim Kürt kimliğine sahip çıkan ama Kürt hareketiyle aktif ilişki kurmayan kişilerdi. Hatta bir ağabeyim politikadan özellikle kaçan biriydi. Ama başka bir köyden yapılan ‘Şu kişilerin örgütle ilişkisi var’ ihbarı üzerine tutuklanmıştı. 45 gün sonra köye geldiğinde tanınmayacak haldeydi; zayıflamıştı, vücudunun şekli değışecek kadar dayak yemişti. Oysa onun ne örgütle ne de politikayla ilgisi vardı. Şimdi düşünüyorum; annelerimiz “Ölen asker melek olur” derdi. Hâlâ da bu kanaat vardır onlarda. Ama bizim kuşak için böyle olmadı. “Askerden korkacaksın!” algı buydu. Sadece siyasi baskınlar değil, kaçakçılık gibi nedenlerle de köye asker gelirdi. Hafızam, kocaman adamların, köy meydanında nasıl dayak yedikleriyle dolu. Onur kırıcı birçok sahne. Diğerk yanda şu; bizim orada Türkçe konuşmak ayıptı, soysuzluktu. Asimilasyona karşı oluşan bir refleksti bu; şehre gittiğinde bir dükkâna gidip Türkçe bir şey isteyen biri de yadırganırdı. Köye gelen öğretmenler ise şart koşardı; “Okulda kaç kelime Kürtçe konuşursanız o kadar para vereceksiniz.” 15 günde bir ailemizden şeker, çerez parası gibi küçük paralar alınca öğretmene verirdik.”

Bir diğerk örnekte ise DAEŞ'le mücadele etmek üzere örgütün dağ kadrosuna katılan bireyin ifadelerine yer verilmektedir:¹⁴⁷

“Dayımın oğlu ile bilgisayar oyunu oynuyorduk. Bana “Örgüte katılalım. Suriye'ye gidelim. DEAŞ ile savaşalım” dedi. Kabul ettim. Örgüte katılmamız için bize aracı olacak birini bulduk. Aracı bizi teslim etmeye götürürken telefonda konuştuğu şahsa şifreli olarak “yoldayım geliyorum. Çay içtiğimiz yere mi geleyim? İki tane siyah koyun kestim. Siyah torbalarda. Dolapta” diyordu. Sınırı geçtikten sonra (...) bizi teslim aldılar.”

4.3.5. Öfke ve İntikam Duygusu Edinme

Bireylerin PKK propagandası ve ideolojisini içselleştirmesine ve katılaştırmasına neden olan bir diğerk faktör öfke ve intikam duygusu edinme sürecidir. Bireylerin ailelerine, ülkedeki ekonomik koşullara veya toplumsal ve siyasal işleyişe yönelik öfke ve intikam duygusu edinerek PKK ideolojisi içselleştirdiğı görönmektedir. Örneğin PKK'ya katılmış bireyden alınan ifadede yaşadığı sosyal düzen ve yaşam biçimi karşısında öfke biriktirdiğini ifade eden bireyin devlete karşı öfke ve intikam biriktirdiğı görölmektedir. Bireyin bu öfke ve intikam birikimi sonucunda bir isyan hareketi olarak algıladığı PKK'ya katıldığı görölmektedir:¹⁴⁸

“İspartalıyım. Aileden gelen bir Yörüklük söz konusu. Göçmen bir hayat diyelim. Liseye kadar okudum. Sonrasında sistemi sorgulamaya başladım. Sistemin dayattığı bir yaşam çizelgesi var. Oku, iş sahibi ol, evlen, mülkiyet edin... Bunu sorgulamaya başladım. Bu sistemin içinde nerede yer alacaktım? Özüm nerede? Taksim ve Gezi sürecinde çoğu insan bu soruları sorguladı. Bu soruların biriktiğı sisteme karşı öfke birikmişliği vardı. Sorunların hak taleplerinin yankılandığı bir isyan yaşandı. Ben de bu isyana bu sorularla dâhil oldum(...) Doğu'da bir şeyler oluyordu

¹⁴⁶ Erol, a.g.t.

¹⁴⁷ Erol, a.g.t.

¹⁴⁸ Erol, a.g.t.

ama biz dönüpte bakmıyorduk. Gelip incelemiyorduk. Ben bunu pratiği dökmek istedim. Yani teori ile pratiği birleştirmek istedim (...)

Bir başka örnekte ise aile bireylerini yitiren bireylerin ailesinin intikamını alma duygusu geliştirdiği ve bu intikam alma duygusunun bireyin PKK ideolojisini benimsemesini kolaylaştırdığı görülmektedir:¹⁴⁹

“Bir veya birkaç üyesini yitirmiş aileler, örgütün sıradan sempatzanı olmaktan çıkıp, birer radikal PKK’lı olmaktadır. Çocuklarını ve yakınlarını şiddet ortamında yitirenler, şiddetin sürmesini istiyorlar. Örgütten ayrılanlara en büyük tepkiyi, çocuklarını şiddete kurban veren ailelerden alıyorlar. Neden çocuklarımızın intikamını almadınız? Neden siz de onlar gibi ölmediniz? diyerek öfkeyle saldırıyorlar. Çocuklarımız öldüyse başka ailelerin çocukları da ölsün diyen, acılarını başkalarının acılarıyla hafifleteceğine inanan bir topluluk oluşuyor. Başkasının kanı bizim kanımızdan daha mı kırmızı, daha mı değerlidir? diyerek savaş kışkırtıcılığı yapanlar çoğalıyor.”

4.3.6. Sözde Şehitlik

İdeolojin içselleştirilmesi ve katılaştırılmasında etkili olan bir diğer dinamik sözde şehitlik kavramıdır. Aile bireyleri, arkadaşları ya da ideolojik yakınlık duyduğu PKK’ya katılmış bireylerin şehit olması bireylerin ideolojik edinimlerini katılaştırmaktadır. Bu noktada özellikle devlete karşı öfke edinimi ve mağduriyet duygusunun artması da söz konusudur. Aşağıda yer alan örnekte PKK’nın dağ kadrosunda yer alan amcasının şehit düşmesi sonucu örgüt ideolojisine daha fazla bağlandığını ifade eden bireyin açıklamalarına yer verilmektedir:¹⁵⁰

“Ailem aslen Kocaköy ilçesinin Tepecik Köyündendir. Ailem yurtsever, feodal ve aynı zamanda küçük burjuva etkileri de taşıyan tipik bir ailedir. Yedisi kız, beşi erkek toplam on iki kardeşiz. Ben ailenin en büyük çocuğuyum. İlkokulun 4. sınıfına kadar okudum. Okula devam etmememin sebebi 90’lı yıllarda düşman baskılarının yarattığı korkuydu. Örgütü küçük yaşlarda ailenin yurtsever olmasından dolayı tanıyordum(...) Bu süreçlerde etkilendiğim birçok olay olmuştur. Fakat en çok etkilendiğim olaylardan biri, sadece Kürtçe gazete sattığı için on iki yaşında olan amcamın (..) tarafından şehit düşürülüşüdür. Olay sonrasında amcamın beyninin yerlere saçılması ve ninemin feryatları gözlerimin önünden hiç gitmez. Bu durum, özellikle ninemin ağıtları bende “Benden bir şeyler yapmam beklentisi var” hissini oluşturuyordu. Sorumluluk duygusunu daha o yaşlarda hissedebiliyordum ve bu da bende intikam bilincini geliştiriyordu (...) Ailemin intikamını alarak kahraman ve şehit olmak için mücadeleye katıldım.”

4.3.7. Suçlu Hale Getirilme

Bireylerin radikalleştirme sürecini katılaştıran önemli dinamiklerden biri de suçla bulaştırılmadır. Aracı ortamlara katılan bireyler PKK tarafından çeşitli illegal faaliyetlere dâhil edilerek suçlu hale getirilir. Suçlu hale gelen birey ise bir kaçış yolu olarak başka çaresi kalmadığı için PKK ile irtibatını devam ettirmektedir. Bu kapsamda aşağıdaki örnekte PKK’nın illegal gösterilerine katılan bireyin cezaevine

¹⁴⁹ Erol, a.g.t.

¹⁵⁰ Erol, a.g.t.

girmek için PKK'nın dağ kadrosuna katılma sürecine ilişkin ifadeler yer verilmiştir.¹⁵¹

“DTP'ye gittiğim dönemde bütün legal, illegal gösterilere katılıyordum. Bu dönemde birkaç suçtan yargılanmaya başladım. Bir eylemden dolayı da arandığımı öğrendim. Partiden bir arkadaşım durumun ciddi olduğunu, gözaltına alınırsam muhtemelen cezaevine gideceğimi ve ömrümün dört duvar arasında geçebileceğini söyledi. O hafta örgüte katılacak bir grup olduğunu öğrendim ve ben de onlarla birlikte dağa çıktım.”

4.4. Dağ Kadrosuna Katılım

Birey yukarıda ifade edilen dinamiklerle ideolojik içselleştirme ve katılaştırma süreçlerinden geçtikten sonra bir sonraki aşama bireyin PKK'nın dağ kadrosuna katılarak şiddet ve terör eylemlerine katılım sürecidir. Bu aşamada birey ilişkili olduğu PKK'lı teröristlere dağ kadrosuna katılmak istediğine ilişkin talebini iletmekte ve bireyin dağ kadrosuna katılım süreci başlatılmaktadır. Dağ kadrosuna katılım sürecinden sonra da örgüt içerisinde ideolojik ve askeri eğitimlerin devam ettiği görülmektedir. Birey bu aşamada kademe kademe örgüt içerisinde terör eylemlerine dâhil edilmektedir. Böylelikle bireylerin terör örgütünün dağ kadrosuna katılımlarına ilişkin radikalleşme sürecindeki son aşama gerçekleşmiştir.

5. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Bu bölümde araştırma süreci ve elde edilen bulgular ışığında araştırma sorusunun çözümlenmesine dair değerlendirmeler yer almaktadır. Öncelikli olarak araştırma kapsamında gerçekleştirilen literatür taraması sonucunda PKK'ya katılan bireylerin radikalleşme süreçlerine ilişkin oldukça az sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Var olan çalışmaların hipotez geliştirmeye yönelik olarak kurgulandığı, veri analizinde ise betimsel analiz yönteminin kullandığı görülmektedir. Araştırma konusu kapsamındaki en önemli zorluk ve sınırlılık ise Türkiye'den PKK'ya katılmış bireylerin katılım süreçlerine ilişkin ifadelerine ihtiyaç duyulmasıdır. Bu veri ihtiyacı konu hakkında gerçekleştirilen çalışmalarda görüşme ve açık kaynaklar üzerinden gerçekleştirilen belgesel tarama yöntemlerinin kullanılması ile aşmaya çalışılmıştır. Ancak literatürde yayınlanan çalışmalar incelendiğinde konu hakkında hala büyük oranda veriye ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu nedenle geçmişteki çalışmalarda yer alan verilerin derlenmesi ve bu veriler üzerine PKK'ya katılmış bireylerden elde edilecek

¹⁵¹ Erol, a.g.t.

yeni verilerin ilave edilmesiyle PKK'lı teröristlerin radikalleşme dinamiklerini açıklayıcı hipotezler geliştiren her çalışma literatüre önemli katkılar sağlayacaktır.

Diğer taraftan bu araştırma sonucunda geçmişte konu hakkında gerçekleştirilen çalışmalarda yer alan verilerin analiz edilmesi konusunda bir takım teorik ve metodolojik eksiklikler bulunduğu da tespit edilmiştir. Öncelikli olarak yapılan hatalardan ilki PKK'nın şiddet kullanımı vasıtasıyla sosyal ve siyasal değişiklikler gerçekleştirmeye çalışan bir terör örgütü olduğunun şekilde göz ardı edilmesidir. Ancak PKK, araştırma kapsamında ifade edildiği gibi kuruluşundan itibaren silah ve terör eylemlerinin kullanılması gerektiğini savunan ideolojik yaklaşım üzerine inşa edilmiş bir terör örgütüdür. Bu nedenle Türkiye'deki gençlerin PKK'ya katılım süreçleri incelenirken şiddet içeren bir radikalleşme sürecinin gerçekleştiği göz ardı edilmemelidir. PKK'nın bir terör örgütü olduğu ve şiddet eylemlerini bir metot olarak benimsediği gerçeği göz ardı edildiğinde bireylerin nasıl bir dönüşüm süreci sonucunda bu şiddet kullanımını benimsediğini analiz etmek mümkün olmayacaktır. Bu nedenle araştırmaların metodolojik ve teorik olarak doğru kurgulanabilmesi için öncelikli olarak PKK'ya ilişkin radikalleşme sürecinin şiddet ve terör eylemleri içerdiğinin ifade edilmesi gerekmektedir.

PKK'yı şiddet içeren radikalleşme bağlamında ele alan çalışmalarda da bir takım teorik ve metodolojik eksiklikler ve sorunlar bulunduğu tespit edilmiştir. Bunlardan en önemlisi PKK'ya katılan bireylerden elde edilen verilerin radikalleşmeye yönelik teorik yaklaşımlarla sentezlenmesi sürecinde yaşanan sorunlardır. Bu kapsamda gözlemlenen en önemli metodolojik ve teorik eksiklik radikalleşme sürecinin nasıl bir yaklaşımla ele alınacağı belirtilmeden PKK'ya ilişkin radikalleşme sürecinin analiz edilmeye çalışılmasıdır. Örneğin bu çalışmada Alex Schmid tarafından geliştirilen teorik yaklaşımla radikalleşme süreci mikro, mezo ve makro tabakalara ayrılarak incelenmiş ve elde edilen veriler buna göre sınıflandırılmıştır. Ancak literatürdeki diğer çalışmalarda radikalleşme sürecinin nasıl ele alınacağı konusu netleştirilmemiştir. Buna ilişkin bir örnek ifade edilecek olursa, PKK'ya katılım sürecinde aile ortamı önemli bir dinamik olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak aile ortamında yaşanan sorunlar ve aile içerisindeki bireylerin PKK ile ilişkili olması birbirinden ayrı şekilde ele alınması gereken dinamiklerdir. Zira aile ortamında yaşanan sorunlar bireyin psikolojisini, ekonomik durumunu vb. şekilde kişisel profilini

etkilerken, ailesindeki bireylerin PKK ile ilişkili olması ise kişiyi PKK'nın aracı ortamlarına eriştiren bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle bu iki dinamik radikalleşme süreci içerisinde birbirinden farklı etkilere sahiptir ve ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir. Bir başka örnek olarak demokrasi eksikliği, kalkınmışlık sorunu gibi yalnızca makro verilerden hareketle bütün radikalleşme süreci açıklanmaya çalışılırsa yine radikalleşme teorileri bakımından süreç eksik analiz edilmiş olacaktır. Zira böyle bir durumda demokrasi eksikliği olan her bölgede aynı terör örgütünün bulunması gerekirdi. Dolayısıyla burada farklı değişkenlerin de radikalleşme süreci üzerinde etkisinin olduğu ve tüm bu etkenlerin radikalleşme sürecinin ayrı safhalarına etki ettiği göz ardı edilmemelidir. Tüm bu nedenlerle radikalleşme alanına gerçekleştirilen araştırmalarda her bir dinamiğin nasıl bir teorik ve metodolojik çerçeve içerisinde değerlendirileceği ifade edilmelidir. Dolayısıyla bu araştırmada tüm bu metodolojik ve teorik hatalardan kaçınmak maksadıyla radikalleşmeye yönelik teorik yaklaşımlar incelenmiş ve bu inceleme sonucunda PKK'ya katılan bireylerden elde edilen veriler mikro, mezo ve makro tabakalara ayrılarak her birinin etkisi ayrı ayrı incelenmiştir.

Bu inceleme neticesinde Türkiye'deki PKK'lı teröristlerin hangi dinamikler etkisinde radikalleşerek PKK'nın dağ kadrosuna katıldığına ilişkin araştırma sorusunu çözümlenmek üzere bir hipotez ortaya çıkmıştır. Bu hipotez esas itibarıyla Türkiye'deki PKK'lı teröristlerin radikalleşme dinamiklerini dört aşamadan oluşan bir radikalleşme modeli çerçevesinde açıklamaktadır. Buna göre birey çeşitli faktörler etkisinde kişisel olarak PKK propagandasına açık hale gelmesinin ardından PKK'nın aracı ortamları ile tanışmaktadır. Bu aracı ortamlar içerisinde PKK propagandasına maruz kalan birey PKK ideolojisini katılaştırıp içselleştirdikten sonra PKK'nın dağ kadrosuna katılarak terör eylemlerine dâhil edilmektedir. Tablo 5.1'de Türkiye'deki PKK'lı teröristlerin radikalleşme aşamaları, her bir aşamada etkili olan dinamikler ve aşamalarda bireyler tarafından geliştirilen söylemler yer almaktadır.

Tablo 5.1: Türkiye’deki PKK’lı Teröristlerin Radikalleşme Dinamikleri.

Radikalleşme Modeli Aşamaları	Aşamalarda Etkili Olan Radikalleşme Dinamikleri	Aşamalarda Geliştirilen Söyem
1.Kişisel Açıklık	<ul style="list-style-type: none">• Ailevi Problemler• Uyuşturucu Kullanımı• Ekonomik Sorunlar• Haksızlık, Adaletsizlik, Dışlanmışlık Hissi• Arkadaşlık İlişkileri• Kurtuluş, Özgürlük ve Macera Arayışı• Umutsuzluk• Uyum Sorunu	<ul style="list-style-type: none">• Yaşadığım sorun ve zorlukların kaynağında etnik kökenimin, aile yapımın ve maddi şartlarımın olduğunu düşünüyorum.
2.Aracı Ortamlara Erişim	<ul style="list-style-type: none">• PKK İlişkili Aile, Akraba ve Arkadaşlar• PKK İletişim Kanallarına Erişim• PKK İlişkili Kurumlara Erişim• Cezaevi	<ul style="list-style-type: none">• Yaşadığım sorun ve zorlukların ortadan kaldırılması için harekete geçilmesi gerektiğine inanıyorum ve aynı sorunları yaşayan insanların sorununu çözmek için harekete geçen grupları/kuruluşları destekliyorum.
3.İçselleştirme-Katılaştırma	<ul style="list-style-type: none">• Propaganda ve İdeolojik Aidiyet Edinimi• Terörist Liderin Etkisi• Kahramanlık, Özenti, Takdir Edilme• Karşı Gruplarla Mücadele ve Düşmanlık Duygusu• Öfke ve İntikam Duygusu Edinme• Sözde Şehitlik• Suçlu Hale Getirilme	<ul style="list-style-type: none">• Yaşadığım sorunların demokratik ve yasal yöntemler kullanılarak çözülebileceğine inanmıyorum.
4.Dağ Kadrosuna Katılım	<ul style="list-style-type: none">• PKK Dağ Kadrosuna Katılım• Terör Eylemlerine Dâhil Edilme	<ul style="list-style-type: none">• Yaşadığım sorunların yalnızca silah ve şiddet kullanımı yoluyla çözülebileceğine inanıyorum.

Araştırmada Tablo5.1’de ifade edilen dört safha ayrı ayrı incelenerek her bir safhanın radikalleşme sürecine ilişkin etkilerine değinilmiştir. Buna göre araştırmada her bir safhada en çok öne çıkan radikalleşme dinamiği incelendiğinde kişisel açıklık aşamasındaki en önemli dinamiğin kurtuluş, özgürlük ve macera arayışı olduğu; aracı ortamlara erişimde ön plana çıkan en önemli dinamiğin PKK ilişkili aile, akraba ve arkadaşlar olduğu; içselleştirme-katılaştırma aşamasında ön plana çıkan en önemli dinamiğin propaganda ve ideolojik aidiyet edinimi olduğu ve son aşama olan dağ kadrosuna katılım aşamasında ise en önemli dinamiğin terör eylemlerine dâhil edilme olduğu tespit edilmiştir. Zira PKK’nın dağ kadrosuna katılan teröristlerin ifadelerinin çoğunluğunda ortak olarak bu dinamiklere sıklıkla atıf yapıldığı görülmektedir.

Diğer taraftan gerçekleştirilen bu araştırma neticesinde ortaya çıkan radikalleşme modelinin Türkiye'nin genel anlamda radikalleşme ile mücadelesine, özel olarak ise PKK terörü ile mücadelesine katkı sunması hedeflenmiştir. Zira Türkiye son yıllarda terörle mücadele kapsamında önemli mesafeler kat etmiş ve özellikle gelişen milli teknolojik imkânlar sayesinde operasyonel düzeyde terörle mücadele kapasitesini ciddi ölçüde genişletmiştir. Aynı zamanda Türkiye, terörle mücadele kapsamında operasyonel düzeyde geliştirdiği bu imkân ve kabiliyetleri sonucunda elde ettiği başarıları, stratejik düzeydeki çalışmalarla da tahkim ederek terör ve radikalleşme ile mücadelede kalıcı başarıyı yakalamak üzere çeşitli çalışmalar yürütmektedir.

Bu kapsamda Türkiye'nin ABD, Kanada, AB ve üyeleri ülkeleri başta olmak üzere pek çok ülkede örneği bulunan şekilde, ulusal düzeyde bir "radikalleşme ve aşırıcılıkla mücadele programı" dokümanı oluşturularak kamuoyuna ilan edilmesinin terörle mücadele bağlamında son derece faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Zira radikalleşme ile mücadele programları bireylerin radikalleşme süreçlerini ve dolayısıyla terör örgütlerini katılımlarını engellemeyi hedeflemektedir. Radikalleşme ile mücadele programlarının açıklandığı ulusal strateji dokümanlarında radikalleşmenin önüne geçebilmek için kurumlar arasındaki görev paylaşımı ve koordinasyona, radikalleşmiş bireylerin radikalleşmeden döndürülmesi ve rehabilitasyon süreçlerine ilişkin uygulanacak politikalara yer verilmektedir. Tüm bu çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için ise Türkiye'deki terör örgütlerine katılan bireylerin radikalleşme süreçlerinin analiz edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle gerçekleştirilen bu araştırmanın Türkiye'nin radikalleşme ile mücadele programına yönelik olarak gerçekleştirilecek çalışmalara katkı sunması beklenmektedir.

Bunun dışında PKK özelinde bakıldığında ise bireylerin radikalleşerek PKK'ya katılmalarının önüne geçebilmek amacıyla öncelikli olarak Tablo 5.1'de yer alan modeldeki kişisel açıklık faktörlerini ortadan kaldıracı politikaların geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu kapsamda özellikle gençlerin ailevi, maddi ve psikolojik durumlarının sürekli olarak takip edildiği ve bu takip sonucunda gençlerin sorunlarının çözüme kavuşturulduğu bir mekanizma geliştirilmesi Türkiye'nin radikalleşme ile mücadelesine önemli katkılar sunacaktır. Diğer taraftan PKK özelinde bireylerin radikalleşmesine neden en önemli dinamiklerden bir PKK ile ilişkili aracı ortamlara erişimdir. Özellikle bu aracı ortamların sürekli olarak takip

edilerek tespit edilmesi ve bireylerin gerek fiziki gerekse sanal ortamda bu aracı ortamlara erişiminin kısıtlanmasına yönelik bir politika setinin oluşturulması radikalleşmenin önlenmesi bağlamında önemli katkılar sunacaktır.

Diğer taraftan radikalleşme ile mücadele bağlamında dünya genelinde önemli bir bilimsel literatür bulunmaktadır. Ancak Türkiye’de bu konuda hakkında gerçekleştirilen bilimsel araştırma sayısı son derece sınırlı sayıdadır. Bu kapsamda hem radikalleşmeden geri döndürme, hem radikalleşen bireylerin rehabilitasyon süreci, hem de ulusal radikalleşme ile mücadele programları bağlamında gerçekleştirilecek bilimsel araştırmaların Türkiye’nin terörle mücadelesine önemli katkılar sunacağı değerlendirilmektedir. Böylelikle bu araştırma aracılığıyla ileride gerçekleştirilebilecek araştırma alanlarına dair literatürdeki boşlukların da tespit edildiği de ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

- AIVD. Annual Report 2006.
- Al-Lami, Mina. "Studies of Radicalisation: State of the Field Report", Royal Holloway University of London, December 2008.
- Aluçlu, Mehmet Bedri. Terör Örgütü PKK'nın Saklı Yüzü, (Ankara:Berikan Yayınevi, 2020),99-101.
- Ashour, Omar. The De-Radicalisation of Jihadists: Transforming Armed Islamist Movements (New York, Routledge, 2009).
- Aslan, Ömer, Hakan Kıyıcı. "Sosyal ve Beşeri Bilimlerden Radikal Örgütlere: Türkiye'de Radikalleşme, Terör Ve Üniversite", Güvenlik Çalışmaları Dergisi, C.19, S. 2 (2017).
- Aydın, Ömer. "Liderlik Kuramları Açısından Pkk Terör Örgütünde Liderlik ve Abdullah Öcalan" (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020).
- Aytekin, Mahmut. "Radicalisation Processes of the Kurdistan Workers Party (PKK): Ideology and Recruitment Tactics", Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism, Volume 14, Issue 1 (2019), <https://doi.org/10.1080/18335330.2019.1572912>.
- Baltacı, Ali. "Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır", Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C:5, S:2.
- _____. "Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme", Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C:7, S:1 (2018).
- Borum, Randy. Radicalization into Violent Extremism I: a Review of Social Science Theories", Journal of Strategic Security, No:4 (2011).
- Christmann, Kris. "Preventing Religious Radicalisation and Violent Extremism: A Systematic Review of the Research in Evidence", Youth Justice Board for England and Wales, 2012.
- Çelik, Emine. "Yoksulluk Olgusunun Radikalleşme Sürecine Etkileri" (Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021).
- Dalgaard-Nielsen, Anja. "Violent Radicalization in Europe: What We Know and What We Do Not Know", Studies in Conflict and Terrorism, 33:9, (2010).
- Demant Froukje ve diğ. Decline and Disengagement: An Analysis of Deradicalisation (Amsterdam: IMES, 2008).
- Ercan, Harun. "Dynamics of mobilization and radicalization of the Kurdish movement in Turkey in the 1970s" (Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010).

- European Commission Migration and Home Affairs, "Counter Terrorism and Radicalisation", https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/counter-terrorism/radicalisation_en [Erişim Tarihi: 01.06.2022].
- Githens-Mazer, Jonathan. "Causal Process, Radicalisation and Bad Policy: The Importance of Case Studies of Radical Violent Takfiri Jihadism for Establishing Logical Causality", American Political Science Association Annual Meeting, 6 September 2009, Toronto.
- Helfstein, Scott. "Edges of Radicalization: Ideas, Individuals and Networks in Violent Extremism" Combatting Terrorism Center at West Point, 2012.
- HM Government, The United Kingdom's Strategy for Countering International Terrorism (2009), 82.
- Horgan, John, Kurt Braddock. "Rehabilitating the Terrorists: Challenges in Assessing the Effectiveness of De-Radicalisation Programs, Terrorism and Political Violence, 22 (2010).
- Karasar, Niyazi. Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler ve Teknikler (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2020).
- Keskin, Erhan Mutlu. "The Causes of Radicalising the Youth in South-Eastern Turkey: A Critical Approach", (Yüksek Lisans Tezi, UiT The Arctic University of Norway, 2020).
- Klandermans, Bert, Dirk Oegema. "Potentials, Networks, Motivations and Barriers: Steps Towards Participation in Social Movements", American Sociological Review, 52 (1987).
- Mandel, David. "Radicalisation: What Does It Mean", Home-Grown Terrorism: Understanding and Addressing the Root Causes of Radicalisation Among Groups With an Immigrant Heritage in Europe, ed. Thomas Pick, Anne Speckhard, Beatrice Jacuch (Amsterdam, IOS Press, 2009).
- Marcus, Aliza. Kan ve İnanç, (İstanbul: İletişim Yayınları,2009).
- McCauley, Clarck, Sophia Moskalenko. "Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism", Terrorism and Political Violence, 20:3 (2008).
- McGregor, Ian, Joseph Hayes and Mike Pretice. "Motivation for Aggressive Religious Radicalisation: Goal Regulation Theory and a Personality x Threat x Affordance Hypothesis", Frontiers in Psychology, Volume: 6, 2015.
- Moghaddam, Fathali. "The Staircase to Terrorism: A Psychological Exploration", American Psychologist, Vol. 60, No. 2 (2005).
- Ongering, Lidewijde. "Home-Grown Terrorism and Radicalization in the Netherlands: Experiences, Explanations, and Approaches" (US Senate Committee on Homeland Security and Governmental Affairs,27 June 2007).
- Öcalan, Abdullah. Kürdistan Devriminin Yolu Manifestosu.
_____. Kürdistan'da Zorun Rolü.

- Özcan, Nihat Ali. PKK: Tarihi, İdeolojisi ve Yönetimi (Ankara: ASAM Yayınları, 1999).
- Rambo, Lewis. Understanding Religious Conversions (New Haven, CT: Yale University Press, 1993).
- Ranstorp, Magnus. Understanding Violent Radicalisation: Terrorist and Jihadist Movements in Europe (Routledge, 2010).
- Royal Canadian Mounted Police. Radicalization: A Guide for the Perplexed (Ottawa: Royal Canadian Mounted Police, 2009).
- Schmid, Alex. “Radicalisation De-Radicalisation Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review” ICCT Research Paper, March 2013.
- Sedgwick, Mark. “The Concept of Radicalization as a Source of Confusion”, Terrorism and Political Violence, 22:4.
- Semiz, Burhan. Çıkmaz Sokak PKK, (Ankara: Lalezar Kitabevi, 2007).
- Silber, Mitchell, Arvin Bhatt. “Radicalisation in the West: The Homegrown Threat”, The New York Police Department, 2007.
- Sputnik, “Kurtulmuş: PKK Terörünün Türkiye’ye Maliyeti 2 Trilyon Dolardır”, <https://tr.sputniknews.com/20191013/kurtulmus-pkk-terorunun-turkiyeye-maliyeti-2-trilyon-dolardir-1040384740.html> [Erişim Tarihi: 01.06.2022].
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “PKK”, <https://www.mfa.gov.tr/pkk.tr.mfa> [Erişim Tarihi: 01.06.2022].
- Teğin, Nimet. “PKK Terör Örgütünden Ayrılanlar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma” (Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019).
- Veldhuis Tinka, Jorgen Staun. “Islamist Radicalisation: A Root Cause Model”, Netherlands Institute of International Relations Clingendael, October 2009.
- Wiktorowicz, Quintan. Islamic Activism: A Social Movement Theory Approach (Indiana University Press, 2004).
- Wilner, Alex, Claire-Jehanne Dubouloz. “Homegrown Terrorism and Transformative Learning: An Interdisciplinary Approach to Understanding Radicalization”, Global Change, Peace and Security, 22:1, (2010).
- Yıldırım, Yıldırım, Hasan Şimşek. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008).
- Yıldız, Erol. “Gençlik, Radikalleşme ve Terörizm: PKK Örneği” (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020).
- Zald Mayer, John McCarthy. Social Movements in an Organizational Society, (New Brunswick, Routledge, 1987).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : ÖZDEMİR, Burak
Uyruğu : T.C.

Eğitim

Derece	Üniversite ve Bölüm	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Millî Savunma Üniversitesi Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü	
Lisans	Güvenlik Araştırmaları Türk-Alman Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (Almanca)	31.05.2019

Yabancı Dil

Almanca, İngilizce